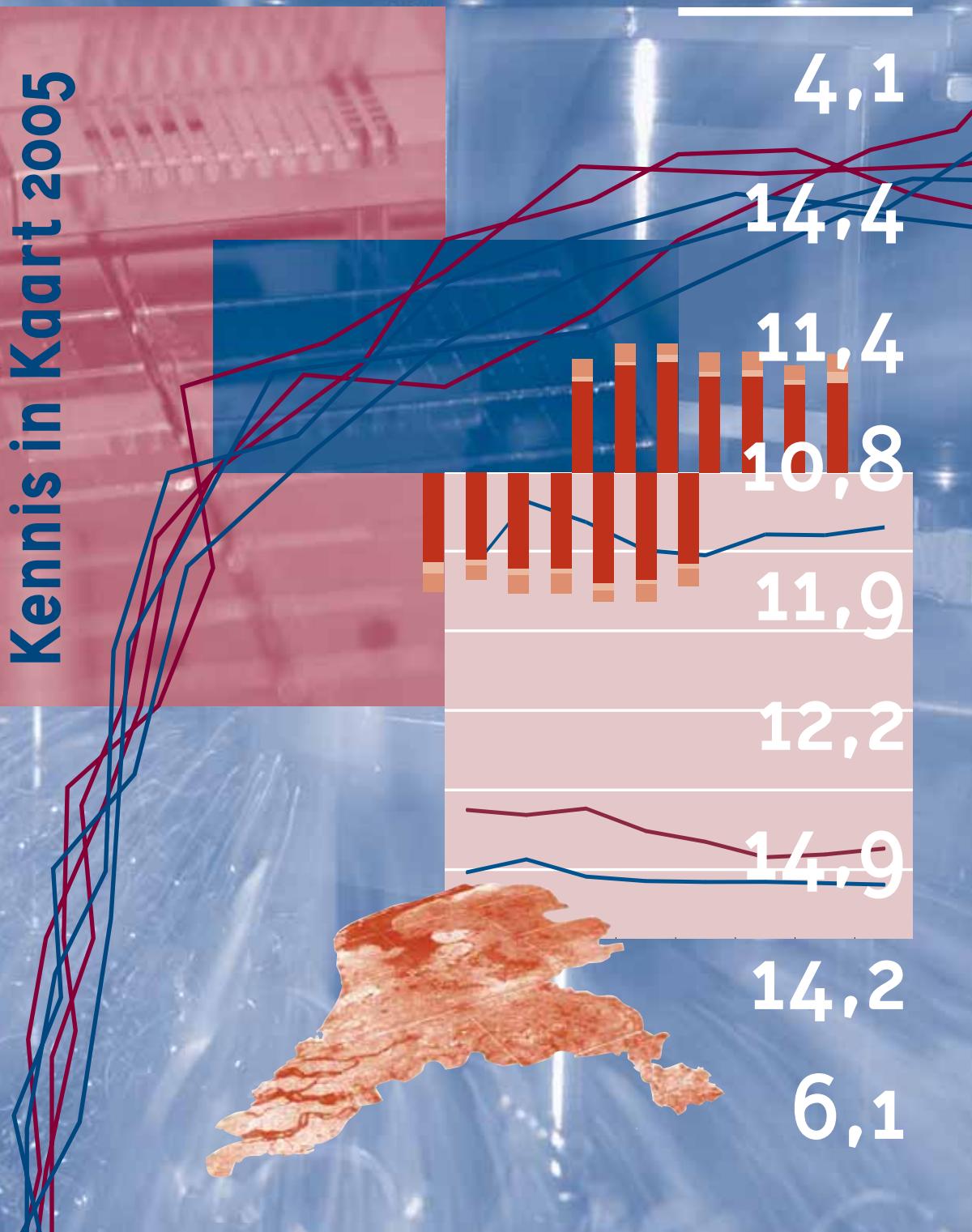

H O O P

O N D E R
U I T S U R
L T S U R
N S C H A P

Kennis in Kaart 2005

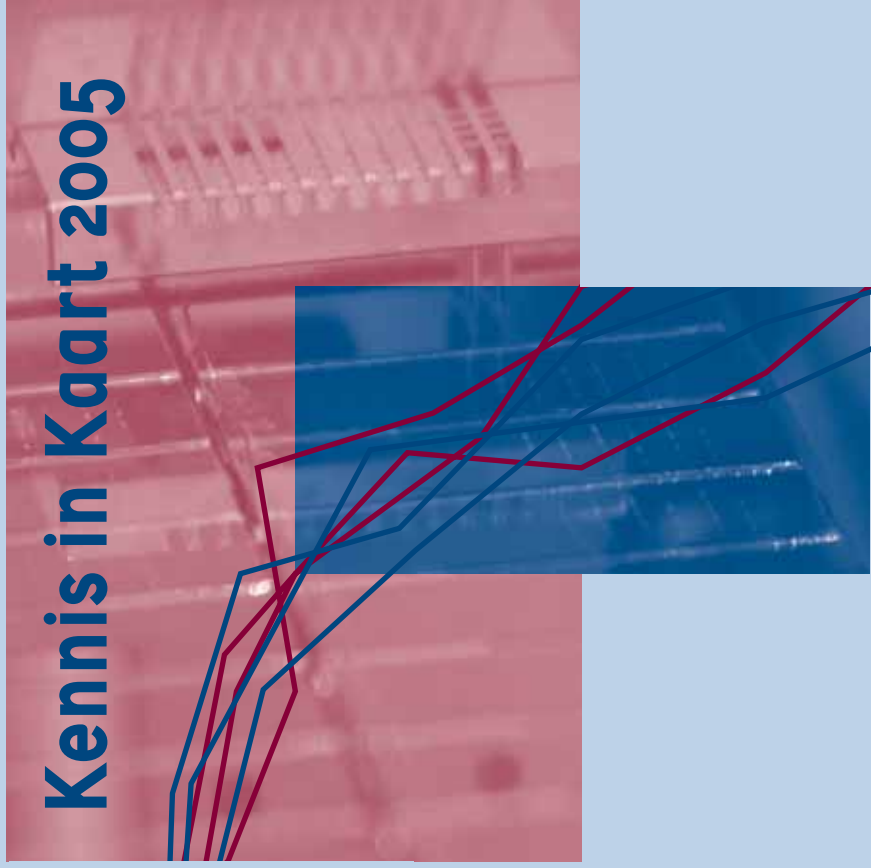

Kennis in Kaart 2005

Gegevensbasis HOOP

H O O P

Kennis in Kaart 2005

Inhoud

Inleiding	7
Deel 1. Ontwikkelingen op stelselniveau	9
Meer hoger opgeleiden en meer onderzoekers	12
Maximale participatie en rendement	29
Versterken van de relatie onderwijs-bedrijfsleven	41
Versterking internationale positionering	47
Agendering in Europa beïnvloeden. Europese middelen aantrekken.	51
Uitdagend onderwijs en hoogwaardig onderzoek	53
Rol van de overheid: financieel perspectief en regels	64
Deel 2. Tabellen per instelling	73
Meer hoger opgeleiden en meer onderzoekers	76
Maximale participatie en rendement	85
Versterken van de relatie onderwijs-bedrijfsleven	93
Versterking internationale positionering	95
Uitdagend onderwijs en hoogwaardig onderzoek	100
Lijst van figuren	117
Lijst van tabellen	119

Inleiding

Met de publicatie 'Kennis in Kaart' werd in oktober 2004 een eerste aanzet gegeven tot een gegevensbasis waarmee de voortgang kan worden gevolgd van ambities die zijn opgenomen in het Hoger Onderwijs en Onderzoekplan 2004. In december 2004 werden bekostigde instellingen uitgenodigd om aan te geven op welke wijze zij aan de ambities willen bijdragen. Hierop ontving ik in het voorjaar van 2005 14 brieven van alle universiteiten, gebundeld door de VSNU, en 21 brieven van hogescholen. Daarnaast heb ik met de HBO-raad een prestatieagenda afgesproken. Daarin zijn specifieke ambities van de hogescholen weergegeven.

Uit de plannen van de instellingen kan worden afgeleid, dat deze in hoge mate overeenstemmen met de ambities die in het HOOP zijn uiteengezet. In deze tweede editie van 'Kennis in Kaart' kunnen dus grotendeels dezelfde indicatoren worden gepresenteerd als in de vorige editie.

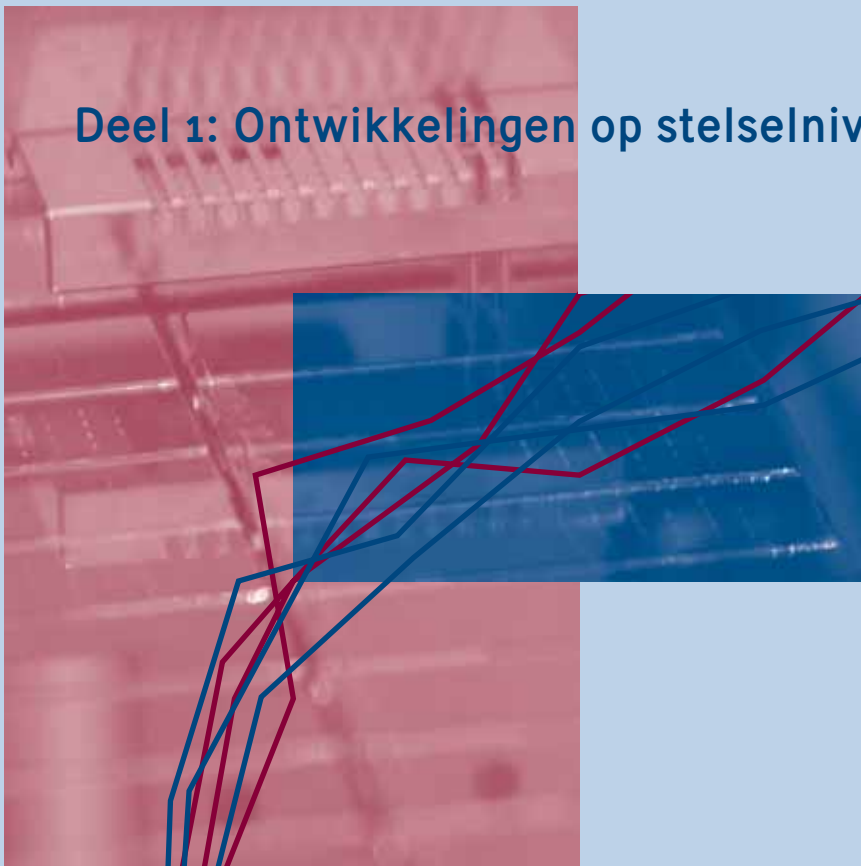
Het doel van 'Kennis in Kaart' blijft daarmee onveranderd: het laat op stelselniveau zien wat de prestaties van het hoger onderwijs zijn. Tegelijk laat het daarbij enerzijds zien hoe het staat met de doelen die de bewindslieden van OCW daarbij willen bereiken, anderzijds laat het ook zien wat instellingen daaraan bijdragen.

Ik hoop, dat deze publicatie opnieuw aantoon, dat in het hoger onderwijs met veel geestdrift gewerkt wordt aan een in kwalitatief én kwantitatief opzicht excellent product, waarvan het terecht is, dat de overheid er fors in investeert.

De staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschap,

Mark Rutte

Deel 1: Ontwikkelingen op stelselniveau

In het Hoger Onderwijs en Onderzoekplan 2004 is als belangrijke taak voor het hoger onderwijs gesteld om een bijdrage te leveren aan:

transitie naar een kennissamenleving, het toenemend belang van Europa en globalisering, complexiteit van de samenleving.

Onder deze doelstellingen zijn diverse subdoelstellingen en actiepunten geformuleerd. Deze beleidsagenda is in het algemeen met instemming begroet door de instellingen en de VSNU en HBO-raad en hun commitment is neergelegd in brieven van instellingen en koepels. In het debat over deze onderwerpen is een variatie aan aanvullende onderwerpen de revue gepasseerd - de verschijning van het HOOP is immers al weer meer dan een jaar geleden, waarin de wereld niet heeft stilgestaan. In het bijzonder is ook stilgestaan bij de rol die de overheid kan vervullen om de instellingen in staat te stellen hun bijdrage op een effectieve en kwalitatief hoogwaardige manier te leveren.

'Kennis in Kaart' is opgezet om het bereiken van de doelstellingen van het hoger onderwijs te monitoren. Dat is niet in alle opzichten eenvoudig, omdat het bereiken van diverse doelen en subdoelen moeilijk te meten is, terwijl er soms ook een veelheid van gegevens aanwezig is waarvan uiteenlopende interpretaties mogelijk zijn. Ook lopen de doelstellingen soms door elkaar, of behoeven een nadere concretisering alvorens monitoring mogelijk is. In een brief van de VSNU van 15 april 2005 zijn de voornemens van de universiteiten gerangschikt naar gemeenschappelijke subdoelstellingen die aansluiten bij de HOOP-doelen. In de prestatieagenda van de HBO-raad van mei 2005 wordt op een iets andere manier hetzelfde gedaan. Het lijkt een praktische aanpak, om in Kennis in Kaart bij deze indelingen van de koepels aan te sluiten.

Onder de tussentitels 'Meer hoger opgeleiden en meer onderzoekers', 'Maximale participatie en rendement', 'Versterken van de relatie onderwijs-bedrijfsleven' worden indicatoren gegeven die allemaal passen in de HOOP-doelstellingen 'Transitie naar een kennissamenleving' en 'Complexiteit van de samenleving'.

Onder de tussentitels 'Versterking internationale positionering' en 'Agendering in Europa beïnvloeden, Europese middelen aantrekken' staan indicatoren die passen bij de HOOP-doelstelling 'Toenemend belang van Europa en globalisering'.

Dit alles is uiteraard alleen mogelijk door kwalitatief hoogwaardig onderwijs en onderzoek, dat studenten, docenten en onderzoekers uitdaagt om het beste uit zichzelf te halen. En dat is weer alleen mogelijk als de overheid gunstige voorwaarden schept waarin zulk hoogwaardig onderwijs en onderzoek kunnen gedijen. Over deze zaken gaan de indicatoren die staan onder de tussentitels 'Uitdagend onderwijs en hoogwaardig onderzoek' en 'Rol van de overheid: Financieel perspectief en regels'.

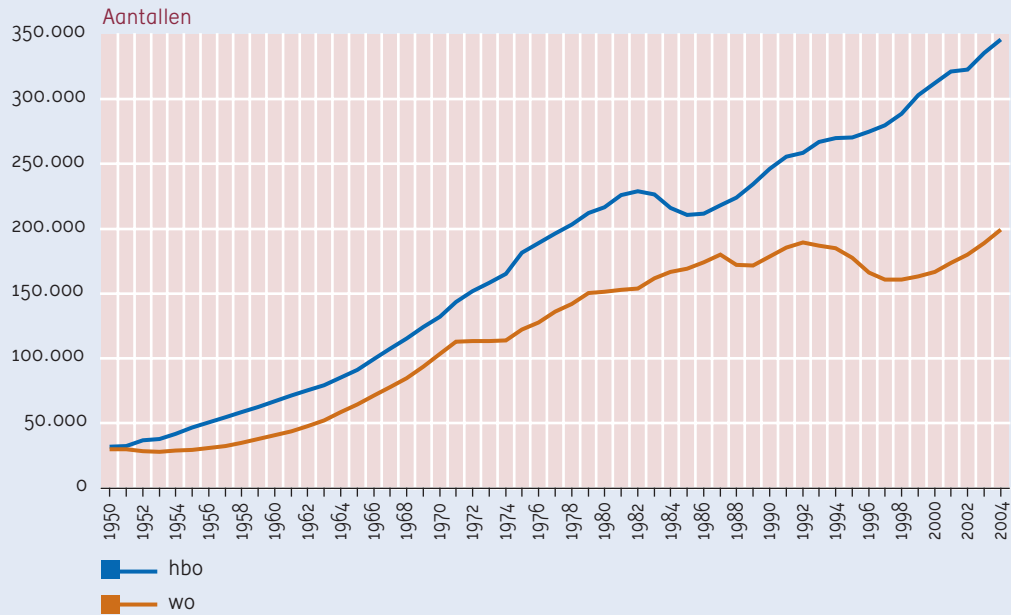
Meer hoger opgeleiden en meer onderzoekers

Voor de tegenwoordige westerse samenleving, waarin grootschalige productie en landbouw steeds meer worden afgestoten naar andere werelddelen, is het effectief benutten van kennis van levensbelang. Vrijwel alle Europese landen streven dan ook naar een beroepsbevolking die meer hoger opgeleiden telt, en naar meer onderzoekers, in het bijzonder in technische en natuurwetenschappen, wat overigens niet ten koste moet gaan van alfa-opleidingen, lerarenopleidingen of zorgopleidingen. Want communicatie, basisonderwijs en zorg zijn immers belangrijk voor elke samenleving, dus ook voor een kennissamenleving.

Massale deelname aan het hoger onderwijs vereist een toegankelijk stelsel, waarin doorstroom tussen de onderwijsniveaus niet belemmerd wordt, en achterstandsgroepen gestimuleerd worden.

In de indicatoren in dit hoofdstuk wordt getoond wat in het hoger onderwijs op deze punten reeds is bereikt en waar eventuele knelpunten liggen.

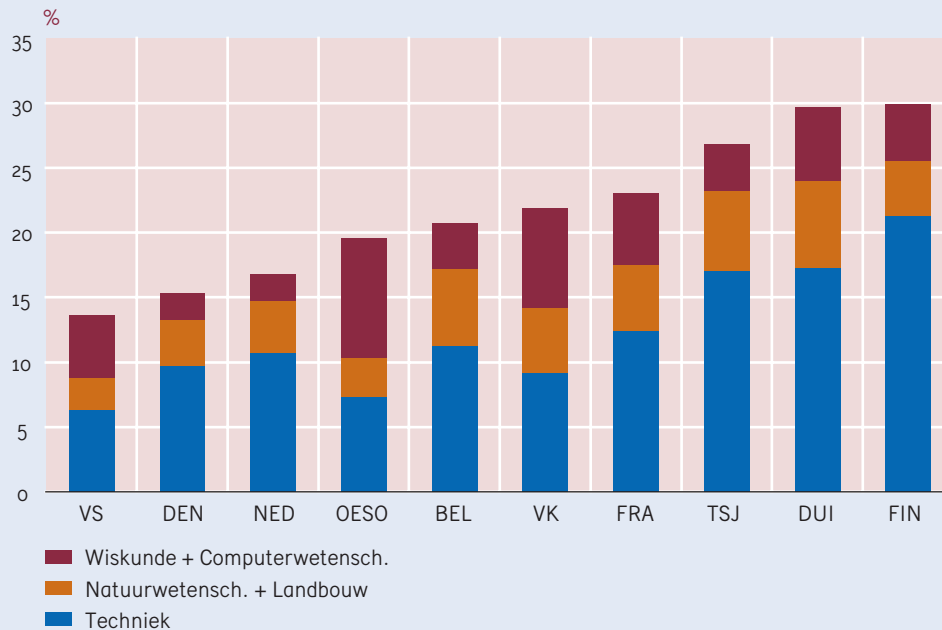
Figuur 1 Ontwikkeling van het aantal studenten sinds 1950

Bronnen en definities: tijdreeks geconstrueerd uit CBS-cijfers (1950–1990) en CRIHO-gegevens (1991-2004).

Het hoger onderwijs heeft in de afgelopen halve eeuw een enorme ontwikkeling door-
gemaakt. Er zijn thans bijna 550.000 studenten, tien maal zoveel als in 1950. Deze ont-
wikkeling, die in Figuur 1 is weergegeven, reflecteert de omslag van de agrarische en
industriële samenleving van kort na de oorlog naar de geïnformatiseerde kennisamen-
leving van nu.

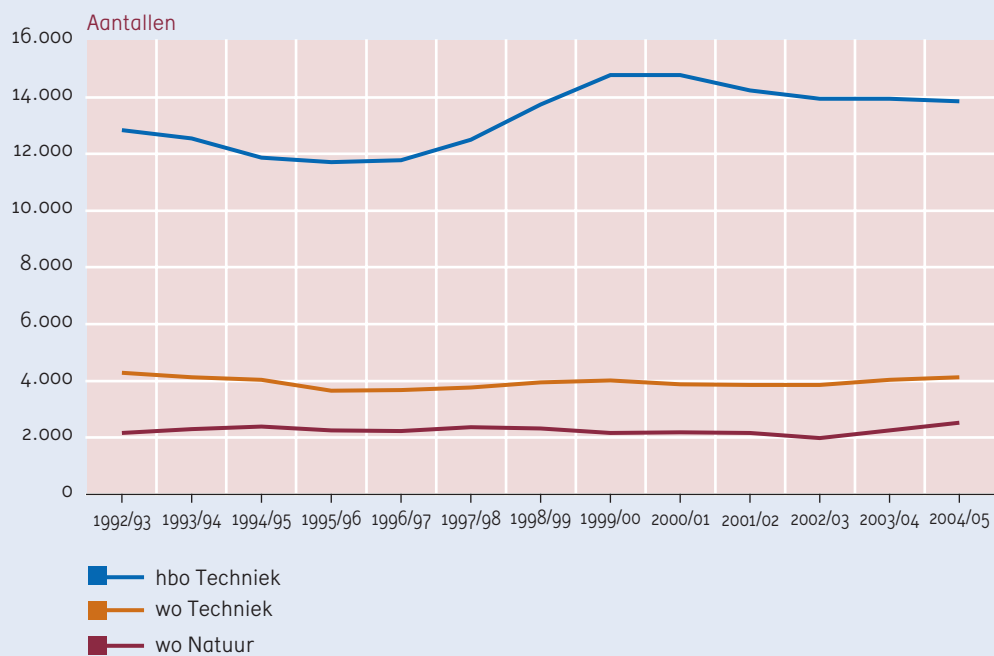
Figuur 2 Aandeel afgestudeerden bèta-techniek in een aantal landen, 2003

Bronnen en definities: Education at a Glance, 2005. Het betreft de aantallen afgestudeerden in 2003 op het niveau ISCED 5A en 6 in de techniek, natuurwetenschappen, landbouwwetenschappen, en wiskunde en computerwetenschappen, uitgedrukt in procenten van het totale aantal studenten.

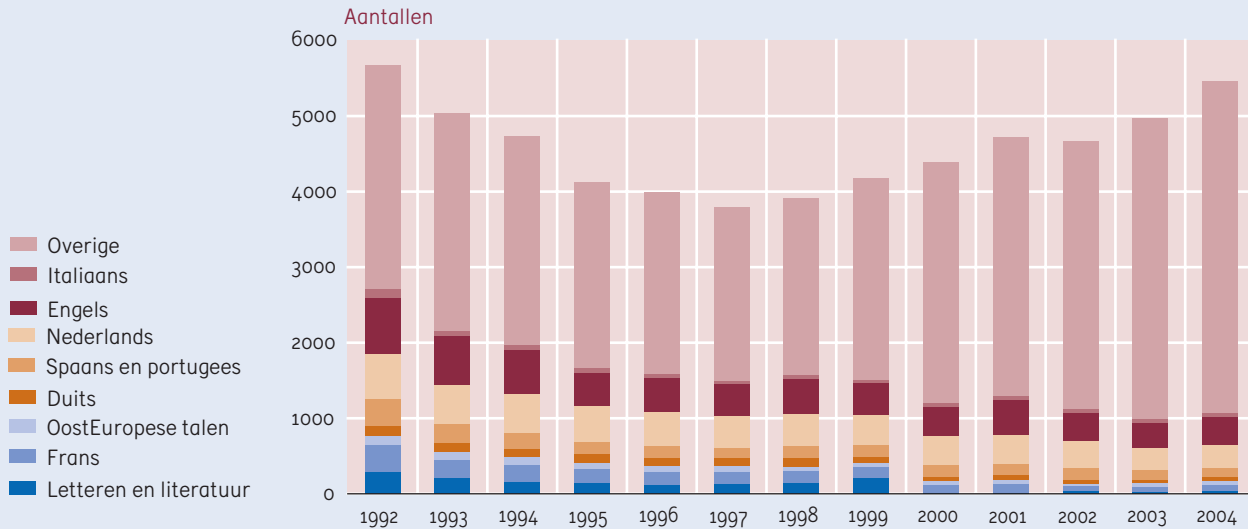
Bèta- en technische opleidingen zijn voor de economische ontwikkeling van ons land van cruciaal belang. Veel stakeholders vinden het huidige aanbod van afgestudeerden op deze gebieden te laag. Internationale vergelijking (zie Figuur 2) laat zien, dat het aandeel van bèta- en technische hogere opgeleiden in ons land inderdaad lager is dan in de meeste andere Europese landen. Figuur 3 laat zien dat de instroom in bèta en techniek door de jaren heen tamelijk stabiel is. Aangezien het totale aantal studenten de laatste tien jaar wel fors is gestegen, is er procentueel sprake van een afname van de instroom in bèta en techniek. De laatste paar jaar neemt de instroom in het wo licht toe. In het hbo is de instroom van 1996 tot 1999 met ongeveer 20% gestegen, en daarna bijna op dat niveau gebleven.

Figuur 3 Instroom in opleidingen bèta-techniek

Bronnen en definities: 1-cijfer-HO volgens de definitie van domein-ho-Nederland, instroom ho-Nederland.

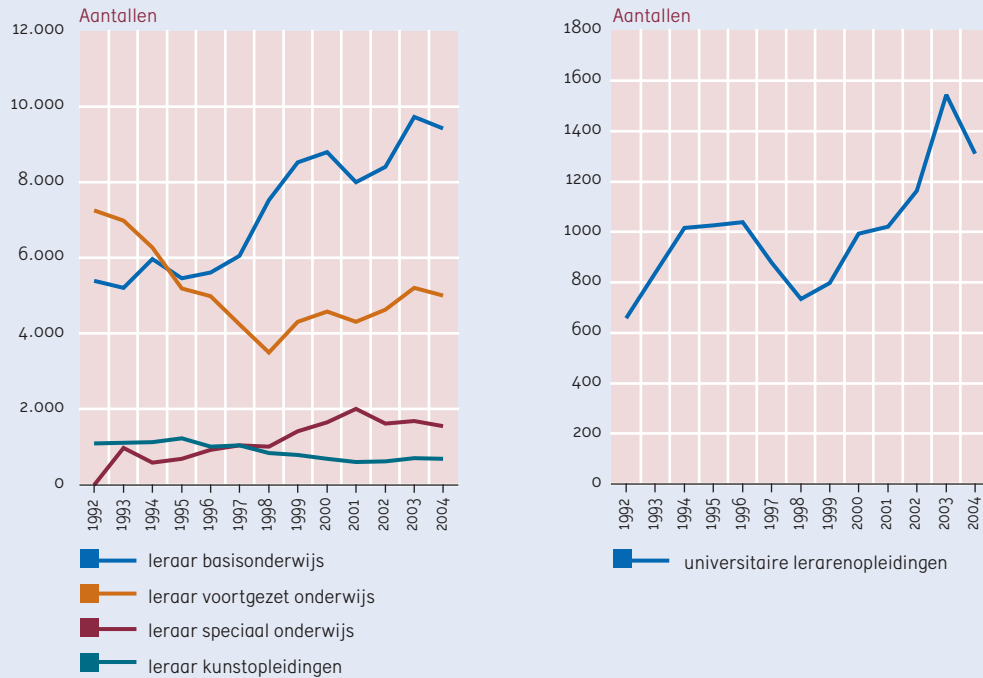
Figuur 4 Instroom in alfa-opleidingen

Bronnen en definities: 1-cijfer-HO volgens de definitie van domein-wo-Nederland, instroom wo-Nederland.

Naast aandacht voor bèta en techniek willen veel universiteiten ook streven naar verbetering van de instroom in 'bedreigde' alfaopleidingen. Uit Figuur 4 wordt duidelijk, dat de het aantal studenten bij alle alfastudies samen na een dieptepunt in 1997 weer is gestegen tot bijna het niveau 1992. Maar bij veel traditionele opleidingen gaat de daling voort. In deze figuur zijn alle opleidingen er speciaal uitgelicht, waarvan de instroom de laatste tien jaar met meer dan 30% is afgenomen. Vrijwel alle Europese talen vallen in deze categorie. De totale afname van de instroom bij deze opleidingen is ruim 60%.

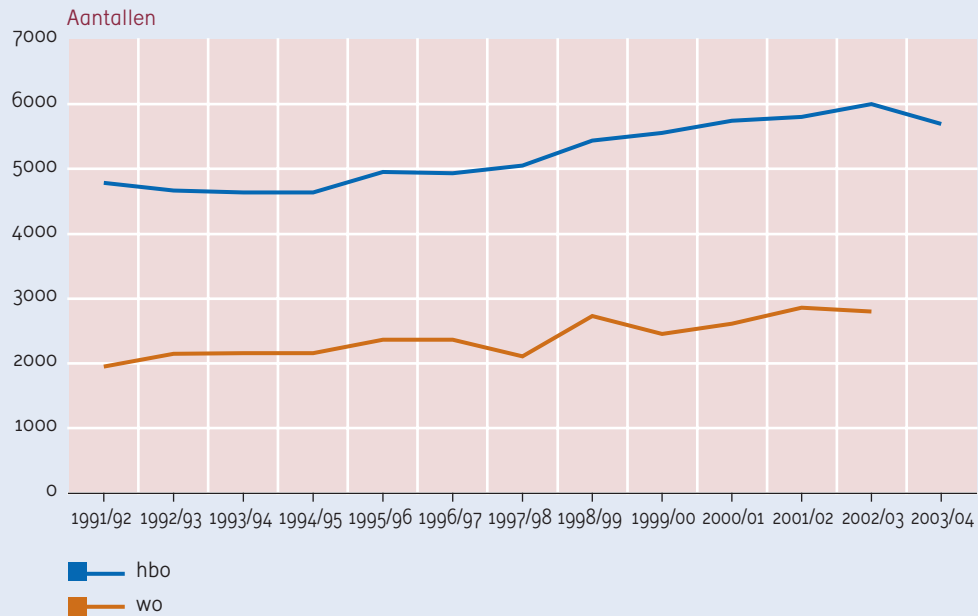
Figuur 5 Instroom in de lerarenopleidingen

Bronnen en definities: 1-cijfer-HO, volgens de definitie van eerstejaars ho binnen het domein soort ho (voor de hbo-lerarenopleidingen). Voor de universitaire lerarenopleidingen is het aantal ingeschrevenen geteld, omdat de instroom moeilijk te definiëren is, aangezien de lerarenopleiding in het wo nooit de eerste opleiding is. Gelet op de nominale duur van de universitaire lerarenopleidingen (1 jaar) kan het aantal ingeschrevenen wel ongeveer gelijk gesteld worden aan de instroom.

Het basis- en voortgezet onderwijs vormen het onmisbare fundament voor het hoger onderwijs. Het hoger onderwijs moet daarvoor de docenten aanleveren. De instroom in de lerarenopleidingen neemt sinds het eind van de jaren 90 toe. Voor de opleidingen tot leraar basisonderwijs is er al sinds 1992 een gestage stijging; voor opleidingen tot leraar voortgezet onderwijs stijgt de instroom sinds 1998 weer, maar het niveau van 1992 is nog niet bereikt. De deelname aan de universitaire lerarenopleidingen is sinds 1992 ook sterk gestegen, maar in absolute zin betreft het nog steeds tienmaal kleinere aantallen dan in het hbo.

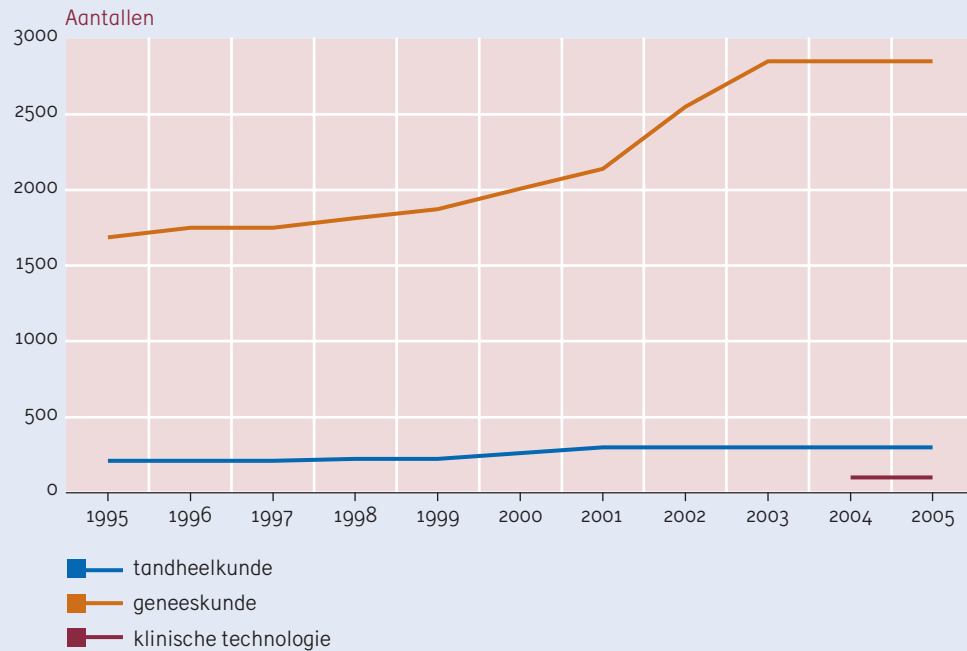
Figuur 6 Afgestudeerden in medische en zorgopleidingen

Bronnen en definities: de gegevens zijn ontleend aan het CRIHO. Voor wo betreft het de doctoraal diploma's, voor hbo de bachelordiploma's. Cijfers voor wo voor het jaar 2003/2004 zijn nog niet beschikbaar in verband met een specifiek definitieprobleem met medische diploma's.

In elke samenleving (agrarisch, industrieel of kennissamenleving) moet het hoger onderwijs artsen, verplegers en andere zorgwerkers opleiden. In een vergrijzende samenleving is deze taak extra belangrijk. Het aantal afgestudeerden in de medische en zorgrichtingen (Figuur 6) vertoont in wo en hbo een langzaam stijgende trend. In totaal is het aantal afgestudeerden in wo en hbo de afgelopen tien jaar met 30% gestegen. Dit kan mede op het conto worden geschreven van de numerus fixi in diverse opleidingen, die sinds het einde van de vorige eeuw belangrijk zijn opgehoogd, zoals Figuur 7 toont. De numerus fixus voor geneeskunde is sinds 1999 met 50% gestegen. Voor diergeneeskunde is de fixus met 33% gestegen.

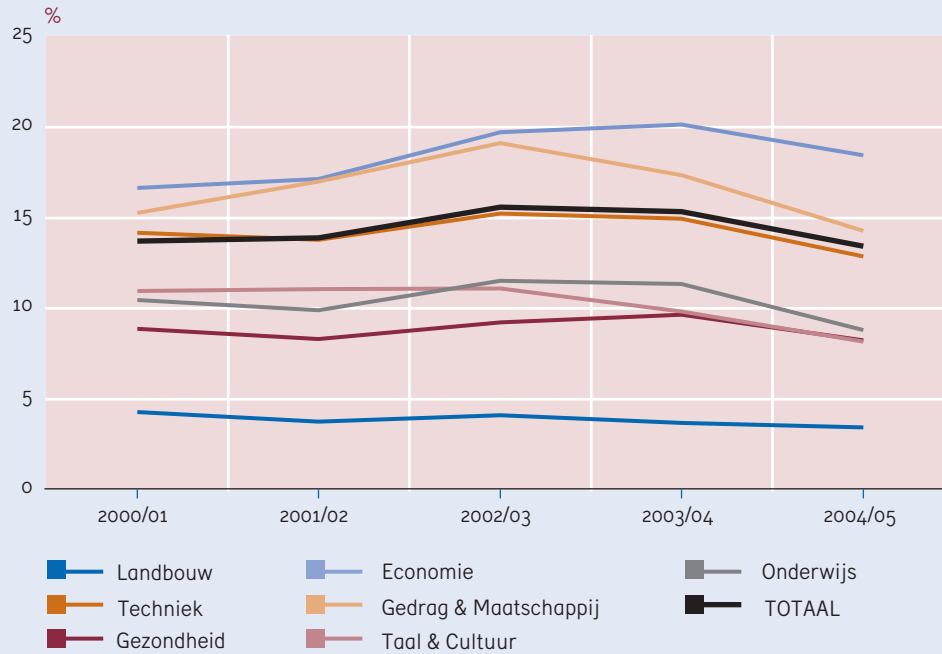
Figuur 7 Ontwikkeling van de numeri fixi in het wo

Bron: OCW. Weergegeven is het aantal plaatsen voor eerstejaars in de opleidingen met een numerus fixus.

Er zijn verschillende maatstaven voor de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Het stelsel kan als voldoende toegankelijk worden beschouwd, als sociale of etnische herkomst, en voorgeschiedenis in het onderwijs geen wezenlijke belemmering vormen voor deelname. Het Nederlandse hoger onderwijs is goed toegankelijk, mede door het stelsel van studiefinanciering, dat elke student met voldoende aanleg in staat stelt om de benodigde middelen te verwerven om te studeren. Als toets voor de toegankelijkheid worden hier de deelname van allochtone studenten en de doorstroming vanuit het mbo en hbo opgevoerd.

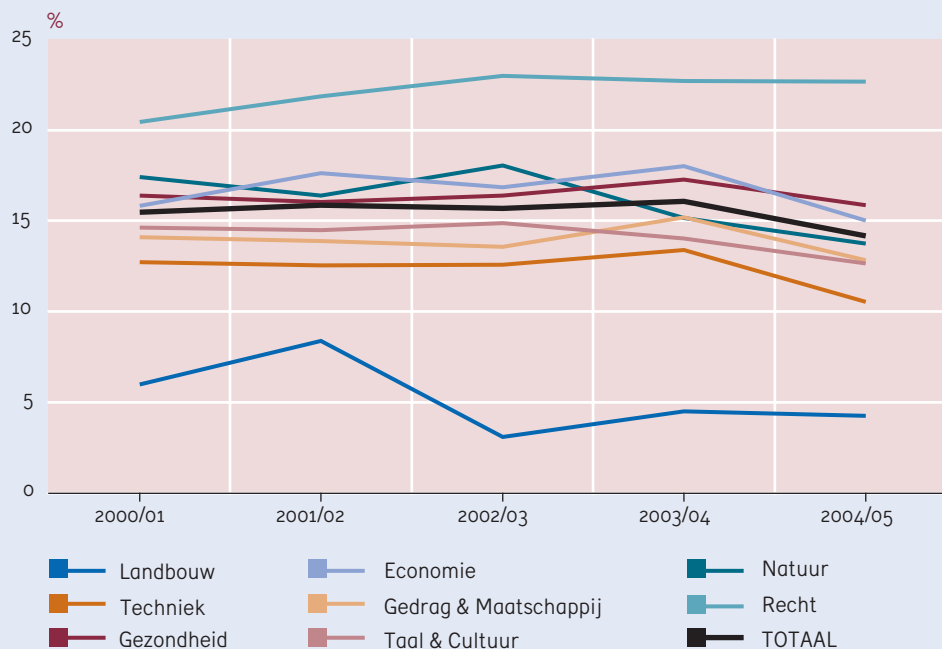
Figuur 8 Percentage allochtone studenten in de instroom per sector hbo

Bronnen en definities: 1-cijfer-HO volgens de definitie van eerstejaars-hbo-Nederland. Als allochtoon worden geteld alle studenten van wie één of beide ouders buiten Nederland zijn geboren.

In het hbo is het aandeel van allochtone studenten in de instroom ongeveer 15%, het grootst in de sectoren economie en gedrag & maatschappij, het kleinst bij landbouw. Er is de laatste paar jaar sprake van een lichte daling in de meeste sectoren, na groei in de jaren daarvoor.

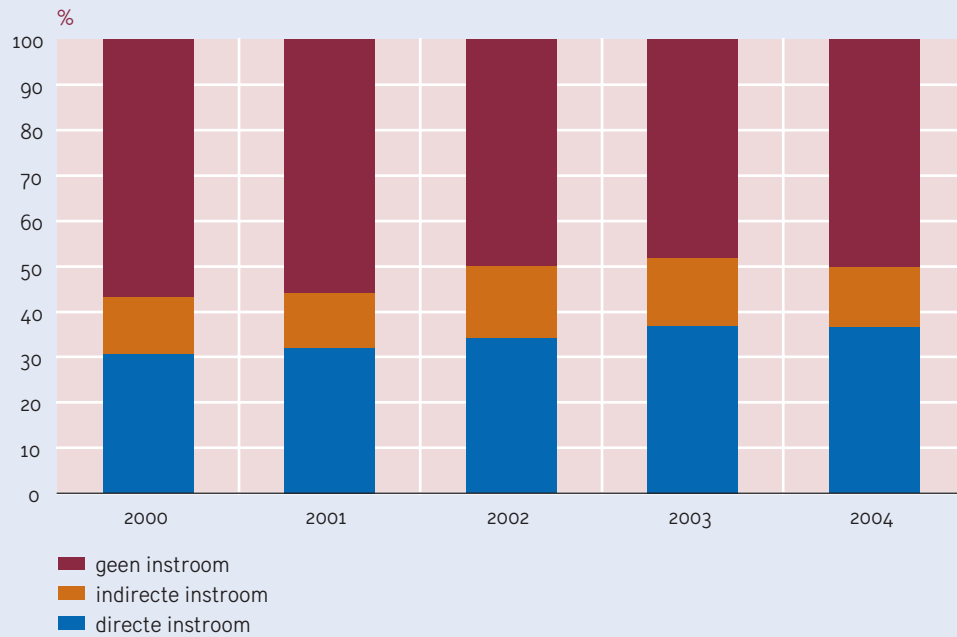
Figuur 9 Percentage allochtone studenten in de instroom per sector wo

Bronnen en definities: 1-cijfer-HO volgens de definitie van eerstejaars-wo-Nederland. Als allochtoon worden geteld alle studenten van wie één van beide of beide ouders buiten Nederland zijn geboren.

Het aandeel van studenten met een niet-Nederlandse achtergrond is in het wo ongeveer 15% en varieert per sector van 4% tot 23%. De meeste allochtone studenten melden zich bij recht, economie en natuur, de minste bij landbouw. De ontwikkeling in de tijd fluctueert; de laatste paar jaar is er een lichte daling in de meeste sectoren.

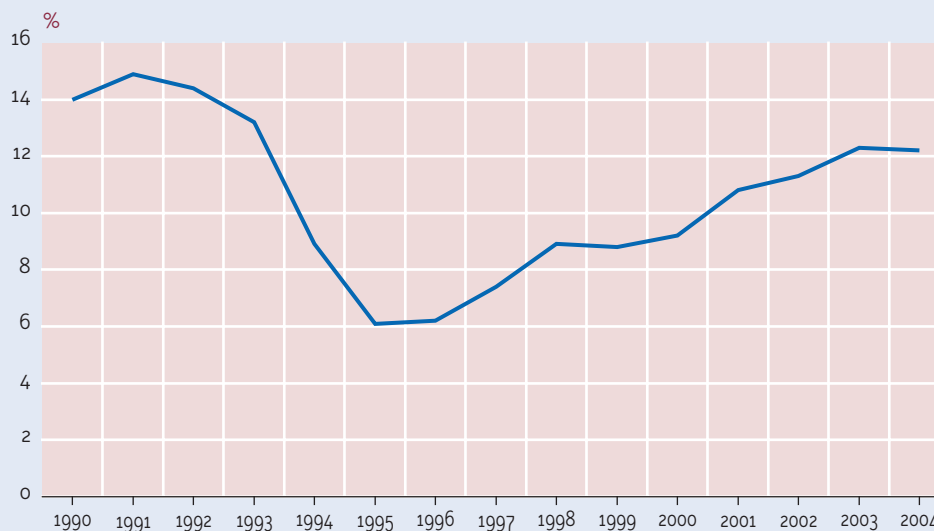
Figuur 10 Doorstroom in de beroepskolom van mbo naar hbo

Bronnen en definities: mbo-diploma's van hbo-instromers geteld zoals geregistreerd in 1-cijfer-HO. Het totaal aantal mbo-diploma's niveau 4 (bol-vt + bol-dt + bbl) in de noemer is volgens referentietelling (diplomagegevens aoc's van LNV)

De doorstroom vanuit mbo naar hbo is de laatste jaren gestegen. De helft van de mbo-4 gediplomeerden gaat direct of na enige jaren naar het hbo. De groei in de doorstroom lijkt te stoppen of zelfs terug te vallen maar gegevens over 2004 kunnen heel wel nog naar boven moeten worden bijgesteld door nakomende registraties.

Figuur 11 Directe doorstroom van hbo naar wo

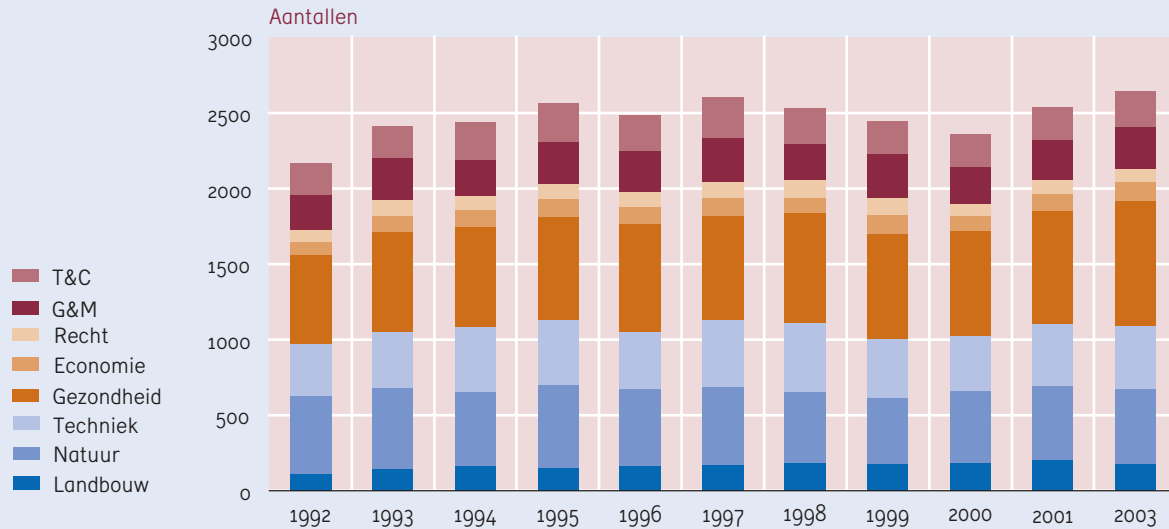

Bronnen en definities: het percentage hbo-geplomeerden dat in hetzelfde jaar instroomt in het wo, gebaseerd op doorstroomcoëfficiënten zoals gebruikt in Referentieraming 2005.

Het aantal hbo-geplomeerden dat verder studeert in het wo stijgt de laatste 10 jaar weer, na een daling in het midden van de jaren negentig. In 2004 gingen bijna 5.700 hbo'ers direct na halen van het diploma naar het wo. Dit is ruim 15% van de instroom in het wo.

Het opleiden en te werk stellen van meer onderzoekers is voor de kennissamenleving van onbetwist belang. Het valt buiten het bestek van deze publicatie om een volledig overzicht te geven van het aantal in Nederland actieve onderzoekers. De bijdrage van het hoger onderwijs aan het aantal onderzoekers komt het duidelijkst naar voren uit het aantal promovendi of het aantal promoties.

Figuur 12 Aantal promoties per sector

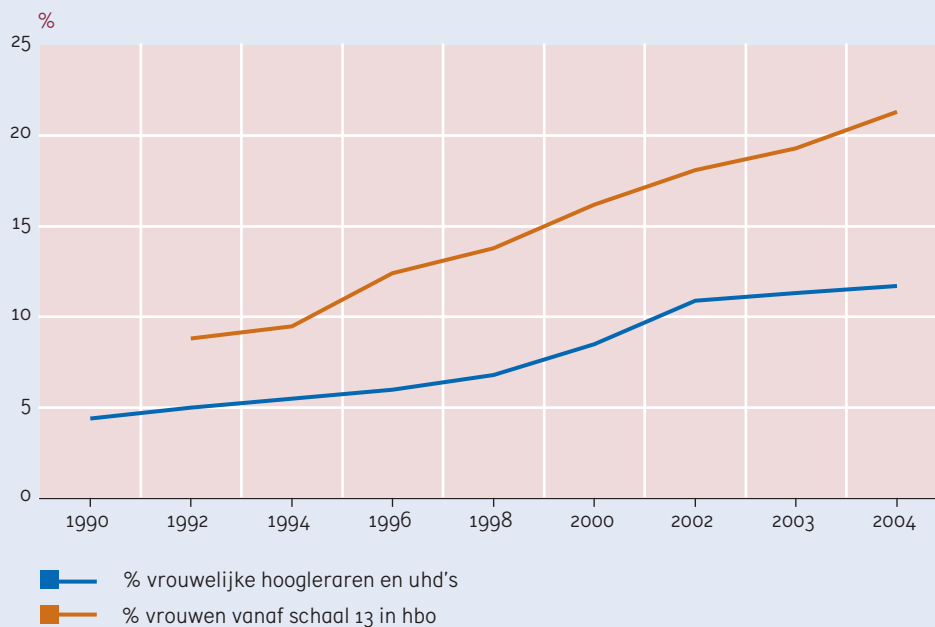

Bronnen en definities: t/m 2001: VSNU-kengetallen onderzoek. Voor 2003 zijn de cijfers ontleend aan het brancheverslag.

Het aantal promoties is sinds 2000 gestegen tot meer dan 2.600 per jaar. Deze stijging is vooral toe te schrijven aan de sector gezondheid.

Voor een toegankelijke en effectief stelsel van hoger onderwijs is een evenwichtige samenstelling van het personeel van belang. Twee aspecten daarvan worden hier weergegeven: de participatie van vrouwen in leidinggevende en docerende functies in het hoger onderwijs, en de leeftijdsopbouw.

Figuur 13 Vrouwen in hogere rangen

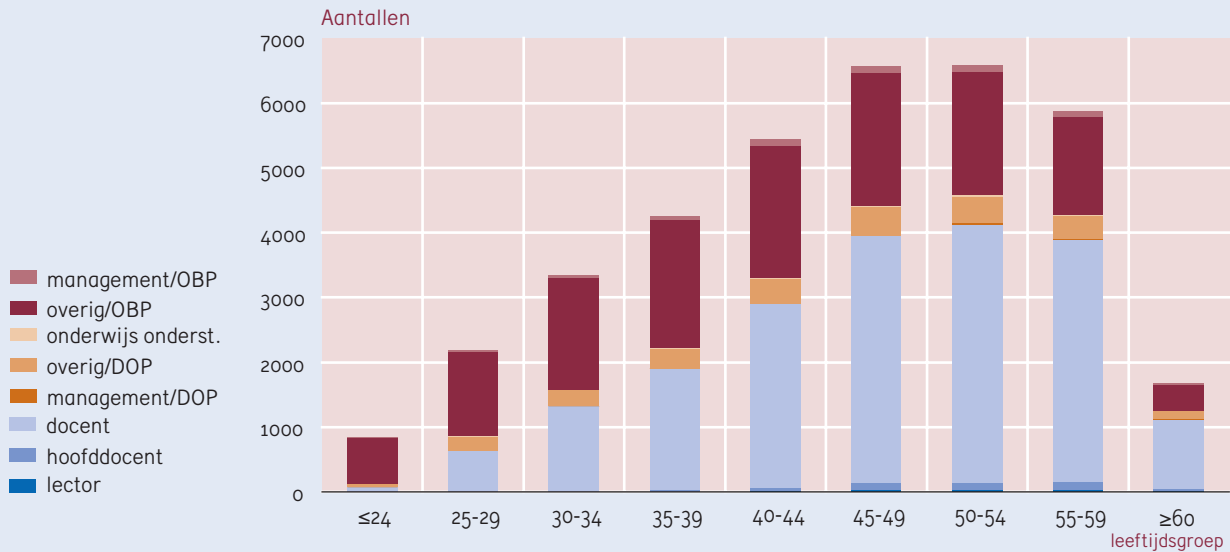

Bronnen en definities: Wo: VSNU kengetallen WOPI. Weergegeven is het aantal vrouwelijke hoogleraren plus universitaire hoofddocenten gedeeld door het totaal aantal hoogleraren en universitaire hoofddocenten

Hbo: RAHO-bestand. Weergegeven is het aantal vrouwen in schaal 13 en hoger gedeeld door het totaal aantal personen in die schalen.

Het aandeel van vrouwen in leidinggevende posities is in het hbo ruim 21% en in het wo ongeveer 12%. In beide stelsels is het aandeel van vrouwen in de hogere rangen de laatste tien jaar sterk gestegen.

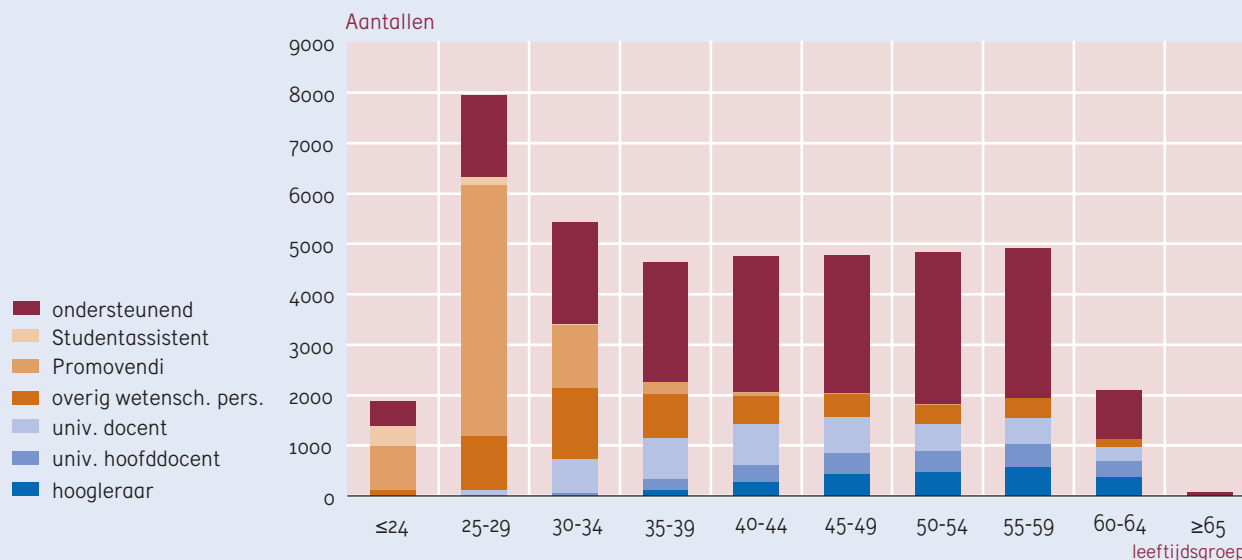
Figuur 14 Leeftijdsopbouw personeel hbo in 2004

Bronnen en definities: RAHO-bestand. Het betreft het totale hbo-personeel.

Bijna 40% van het hbo-personeel is 50 jaar of ouder, het aantal dat ouder is dan 45 is zelfs 57%. Deze leeftijdsopbouw betekent voor de toekomst zowel risico's voor de continuïteit als kansen voor dynamiek in het personeelsbeleid.

Figuur 15 Leeftijdsopbouw personeel wo in 2004

Bronnen en definities: VSNU-kengetallen WOPI

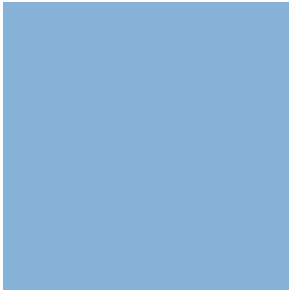
In het wo is 29% van het personeel ouder 50, en 40% ouder dan 45. De wetenschappelijke staf van de universiteiten kent een vrij evenwichtige leeftijdsopbouw; de hogere rangen zijn gemiddeld wat ouder, wat een logisch gevolg is van de competitieve selectie waarbij ervaring en lengte van de publicatielijst onvermijdelijk meetellen.

Ter vergelijking geeft Figuur 16 de leeftijdsverdeling van alle hoger opgeleiden in Nederland. Hieruit blijkt, dat de vergrijzing van de hoger opgeleiden in de bevolking belangrijk minder is dan bij het personeel in wo en hbo.

Figuur 16 Leeftijdsopbouw van hoger opgeleiden in de Nederlandse bevolking

Bronnen en definities: Enquête Beroepsbevolking (CBS). Weergegeven is de bevolking met opleidingsniveau hbo en wo in 2003. Dit getal is de som van werkenden, werkzoekenden en niet-actieven met deze opleidingsniveaus.

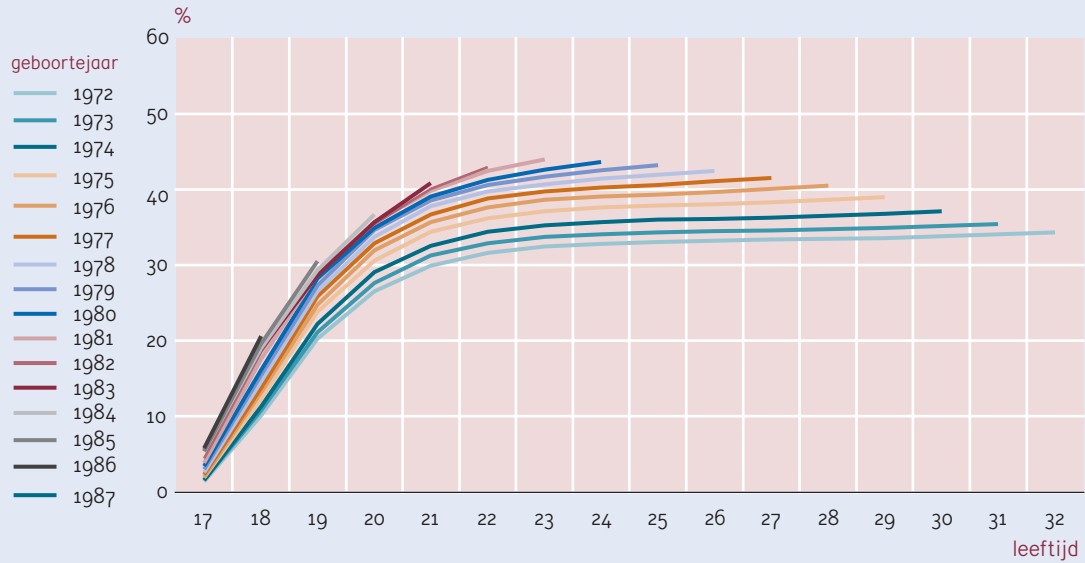

Maximale participatie en rendement

Nederland streeft naar een deelnameniveau aan het hoger onderwijs in de richting van 50% in 2010. Nederland sluit daarmee aan bij doelstellingen van het VK en Zweden. In dit hoofdstuk wordt weergegeven hoe dit deelnameniveau kan worden gemeten, hoe het zich tot dusver heeft ontwikkeld, en hoe dit gegeven zich verhoudt tot internationale vergelijkingen. Daarna wordt ingegaan op het rendement, want een hoge deelname aan het hoger onderwijs leidt op zich nog niet tot voldoende hoger opgeleiden; daarvoor is ook nodig dat voldoende studenten daadwerkelijk een diploma halen.

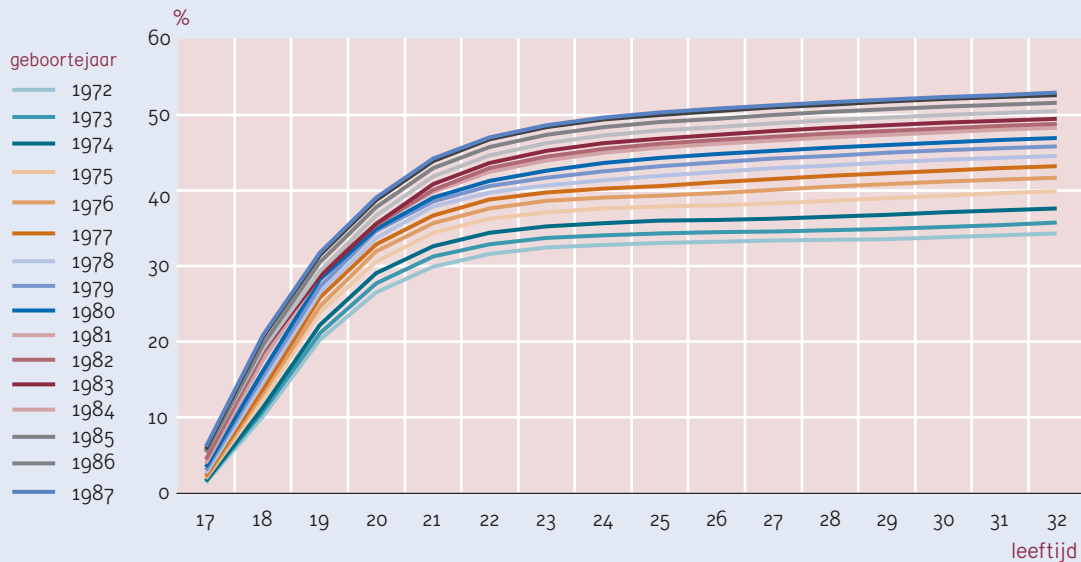
Studenten zijn de laatste jaren steeds jonger naar het hoger onderwijs gegaan. Van het cohort, dat geboren is in 1972 is op 23-jarige leeftijd ongeveer 32% naar het hoger onderwijs gegaan. Op hogere leeftijd is dat percentage nog gestegen tot ruim 34%. Van degenen die zijn geboren in 1981 is op 23-jarige leeftijd reeds 44% naar het hoger onderwijs gegaan. Vrijwel alle latere cohorten vertonen een iets hogere participatie dan vorige cohorten op dezelfde leeftijd, maar de verschillen worden steeds kleiner. Figuur 17 brengt deze ontwikkelingen in beeld. In Figuur 18 zijn de verschillen tussen de geboortecohorten geëxtrapoleerd tot de leeftijd van 32 jaar. Dit leidt tot de prognose dat van de huidige 18-jarigen uiteindelijk ruim 53% voor hun 32-ste naar het hoger onderwijs zal gaan. Dat is echter pas in het jaar 2019. De in het HOOP omschreven doelstelling van een toename van de deelname in de richting van 50% wordt volgens deze prognose gehaald in 2012, als het geboortecohort 1985 de leeftijd van 27 bereikt. Deze uitkomst is echter tamelijk gevoelig voor kleine fluctuaties in de deelname van 18-jarigen en voor veranderingen in de bevolkingscijfers.

Figuur 17 Deelname aan het hoger onderwijs naar geboortejaar, realisatie tot 2005

Bronnen en definities: instroom in het hoger onderwijs volgens 1-cijfer-HO (eerstejaars ho-Nederland) in de periode 1990 – 2005, naar geboortejaar, gedeeld door de omvang van de bevolking naar geboortejaar per 1 januari 2005 volgens CBS.

Figuur 18 Deelname aan het hoger onderwijs naar geboortejaar met prognose t/m 2019

Bronnen en definities: deze figuur is afgeleid uit de vorige figuur, waarbij voor geboortecohorten die in 2004 nog niet de leeftijd van 32 hebben bereikt, wordt aangenomen, dat de in 2004 bestaande voorsprong op het vorige geboortecohort in de toekomst zal worden voortgezet. De figuur geeft het te verwachten beeld in het jaar 2019, omdat dan degenen die zijn geboren in 1987 32 jaar worden.

Een internationale vergelijking van de deelname aan het hoger onderwijs is moeilijk doordat een exacte berekening per geboortecohort in de meeste landen niet mogelijk is, omdat studenten daar niet centraal geregistreerd zijn. Daarom worden in de internationale statistieken benaderingsmethoden gebruikt, die tot vertekening kunnen leiden. In *Education at a Glance* wordt gewerkt met zogenaamde 'synthetische cohorten'. Dat houdt in, dat voor een bepaald jaar de instroom in het hoger onderwijs per leeftijd gedeeld wordt door de bevolking met dezelfde leeftijd, waarna alle verkregen percentages bij elkaar worden geteld. Hiermee wordt een eventuele inhaalvraag van ouderen vermengd met een toegenomen deelname van jongeren, wat kan leiden tot een overschatting van de participatiegraad. Bij deze indicator staat Nederland met

53% boven België, Duitsland, Frankrijk, VK en Denemarken, terwijl de VS, Finland, Zweden en Australië belangrijk hoger staan dan Nederland. In Zweden berekent men het aantal personen in de leeftijd van 17-25 jaar, die zijn ingestroomd in het hoger onderwijs in Zweden of daarbuiten, gedeeld door de bevolkingsomvang van 17-25 jaar. Als alternatief voor deze ruwe benadering berekent men in Zweden een synthetisch cohort gebaseerd op de instroompercentages per jaarklasse in de leeftijd van 17-25 jaar (men noemt dit de HSV-methode). In Engeland berekent men synthetische cohorten over de leeftijdsklassen van 17-30 jaar. Voor een meer diepgaande uitleg van deze tamelijk technische materie wordt de geïnteresseerde lezer gaarne naar de literatuur verwezen.¹

In **Figuur 19** worden de doelstellingen van de verschillende landen en de reeds bereikte scores samengevat. Het blijkt dat alle beschouwde landen met elkaar overeenstemmen in de psychologisch belangrijke doelstelling van 50%. In Finland en het VK bedoelt men dan echter het halen van een HO-diploma, terwijl Zweden en Nederland spreken van deelname aan het hoger onderwijs, ongeacht het wel of niet halen van een diploma.

1 Frans Kaiser, Myths and methods on access and participation in higher education in international comparison, CHEPS-thematisch rapport in het kader van International Higher Education Monitor, te publiceren najaar 2005

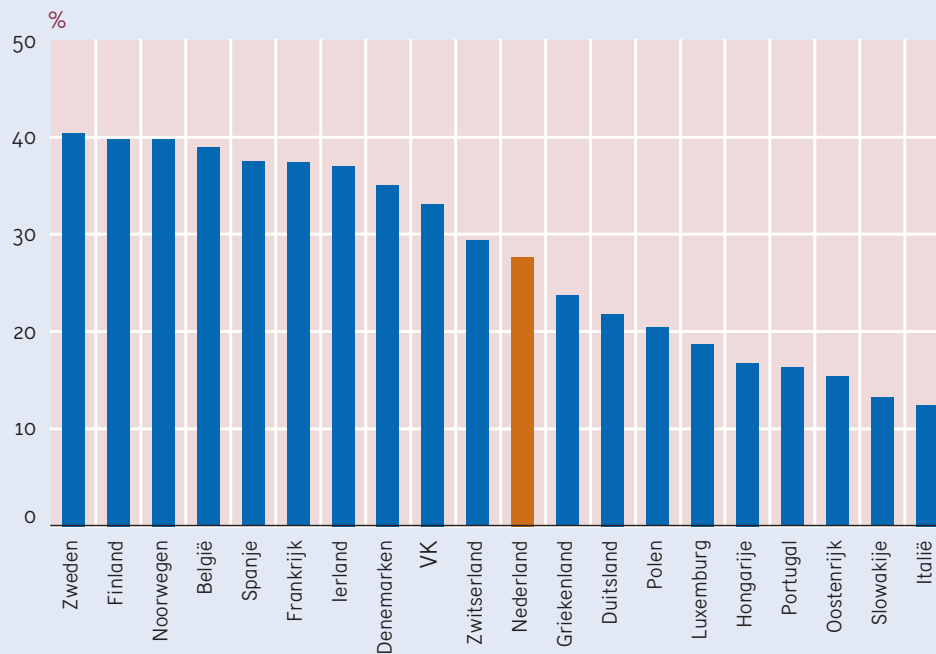
Figuur 19 Overzicht van participatiedoelstellingen en reeds behaalde scores in een aantal landen

Land	Doelstelling	Leeftijdsgroep en beoogd effect	Officiële score 2003	Score volgens Zweedse methode	Score volgens HSV methode	Score volgens Engelse methode
Finland	50% in 2015 van beroepsbevolking	25 – 34 minimaal HO-diploma	40%		58,6%	63,5%
Zweden	50% op lange termijn	17 - 25 geen minimumniveau, inclusief mobiele studenten	42,7%	42,7%	47,3%	
Nederland	50% in 2010	Ingestroomd in HO	44%	46,6	51,2%	53,1%
Ver. Koninkrijk	50% in 2010	First degree en sub degree Alleen first degree		32,9% 30,1%	36,6% 32,2%	38,9% 33,3%
Engeland	50%	17 – 26	43%			

Bron: Frans Kaiser, Myths and methods on access and participation in higher education in international comparison, CHEPS-thematisch rapport in het kader van International Higher Education Monitor, te publiceren najaar 2005

Uit deze vergelijking blijkt, dat Nederland het internationale vergeleken al bijzonder goed doet met de participatie aan het hoger onderwijs. Toch kan niet gezegd worden dat het aantal hoger opgeleiden in Nederland internationaal bijzonder hoog is. Dit is het gevolg van het betrekkelijk lage rendement: als 44 % van een geboortecohort naar het hoger onderwijs gaat, maar slechts tweederde daarvan een diploma haalt, levert dat slechts 29% hoger opgeleiden op. Uit de internationale vergelijking blijkt, dat andere Europese landen het wat dit betreft (veel) beter doen.

Figuur 20 Percentage hoger opgeleiden onder de 25-34-jarigen in Europese landen in 2003

Bronnen en definities: Education at a Glance, OECD, 2005. Het betreft de 'tertiary graduates', dat wil zeggen afgestudeerden van opleidingen die door het betreffende land zijn geclassificeerd als te behoren tot het niveau ISCED 5A (lange programma's hoger onderwijs), 5B (korte programma's hoger onderwijs) en 6 (voortgezette researchgraden en doctoraten).

Met het aantal hoger opgeleiden onder de bevolking van 25 – 34 jaar zit Nederland met 27% in de middenmoot van de Europese landen. In de Scandinavische landen, maar ook in België, Frankrijk, Ierland en Spanje is het ongeveer 10% meer. In midden- en Oost-Europa, maar ook in Duitsland, is het opleidingsniveau van de bevolking in deze leeftijdsgroep belangrijk lager.

Figuur 21 Rendement hbo en wo, cohort 1996/97 na 4, 5, 6 resp. 7 jaar

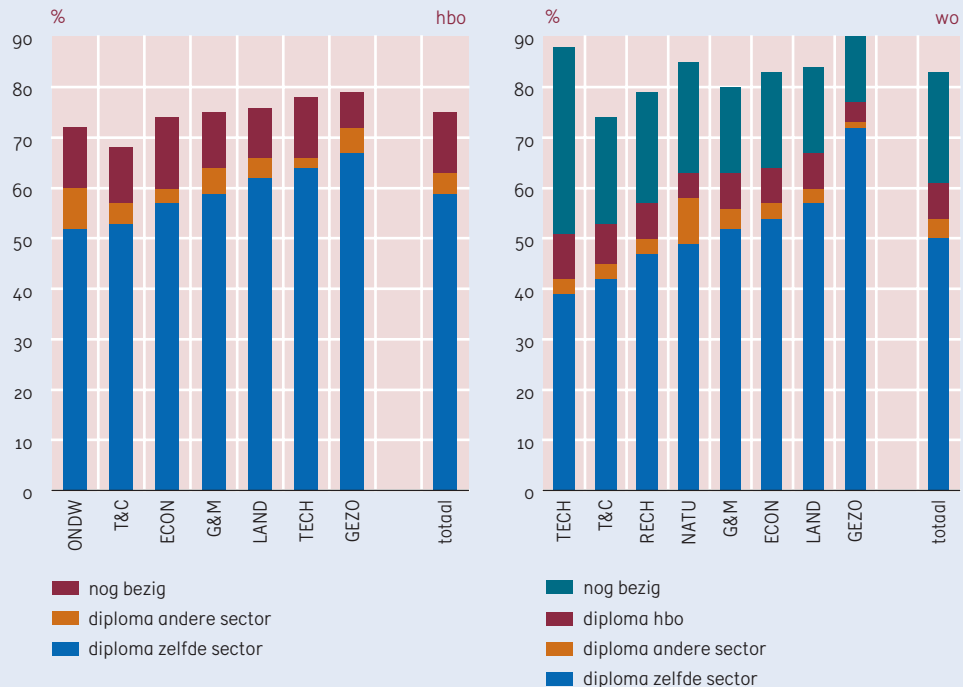

Bronnen en definities: CBS (statline). Weergegeven is het percentage van de instroom 1996/1997 dat na 4, 5, 6 of 7 jaar een ho-diploma heeft gehaald. Onder een diploma in een andere sector is in het hbo ook verstaan een diploma in het wo.

Het rendement in het hbo is voor voltijdse studenten, begonnen in 1996, na 6 jaar 63%. De uitval is na 6 jaar in het hbo ongeveer 25%; de resterende 9% is nog bezig. In het wo is het rendement voor de voltijdse studenten die begonnen in 1996 na 7 jaar, met inbegrip van degenen die na omzwaai een hbo-diploma hebben gehaald 61%. De uitval na 7 jaar is 17% terwijl 22% na 7 jaar nog bezig is. Voor deeltijdse studenten is het rendement na 6 of 7 jaar meer dan 20% lager dan voor voltijdse studenten. Dit komt uiteraard omdat deeltijdse studenten gemiddeld langzamer studeren dan voltijdse studenten; maar ook de uitval van deeltijdse studenten is hoog.

Het rendement verschilt aanmerkelijk per sector (Figuur 22). In wo en in hbo is het rendement bij gezondheid het hoogst. Het laagste rendement is in het hbo bij taal en cultuur (kunstopleidingen) en in het wo bij techniek. Bij wo-techniek is na 7 jaar de uitval niet zo groot; 37% is dan nog bezig.

Figuur 22 Rendement hbo en wo, cohort 1996/97, na 6 resp. 7 jaar per sector

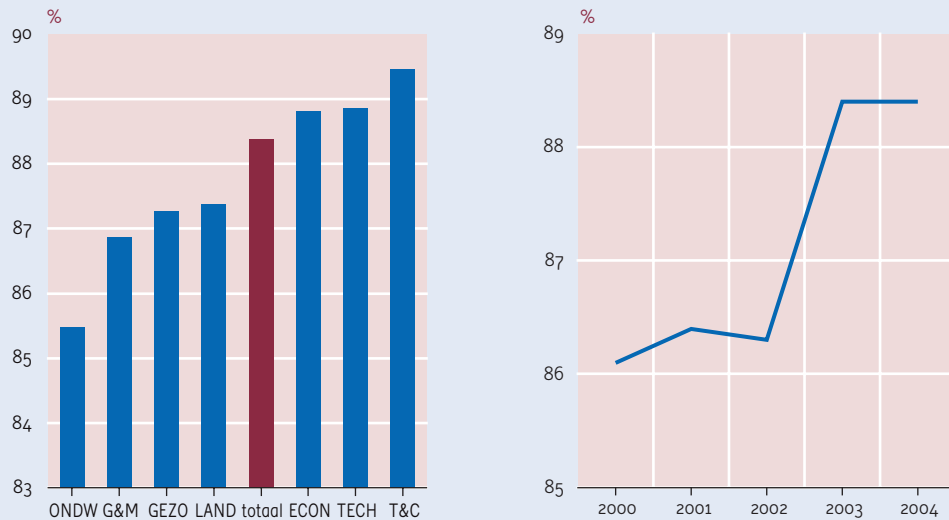

Bronnen en definities: CBS (statline). Weergegeven is het percentage van de instroom 1996/1997 dat na 6 of 7 jaar een ho-diploma heeft gehaald. Onder een diploma in een andere sector is in het hbo ook verstaan een diploma in het wo.

Cohortrendementen zoals hier weergegeven zijn de beste maat voor de effectiviteit van het stelsel, omdat ze precies weergeven welk deel van een lichter binnenkomende studenten uiteindelijk het diploma haalt. Het duurt echter wel lang voor dit gegeven

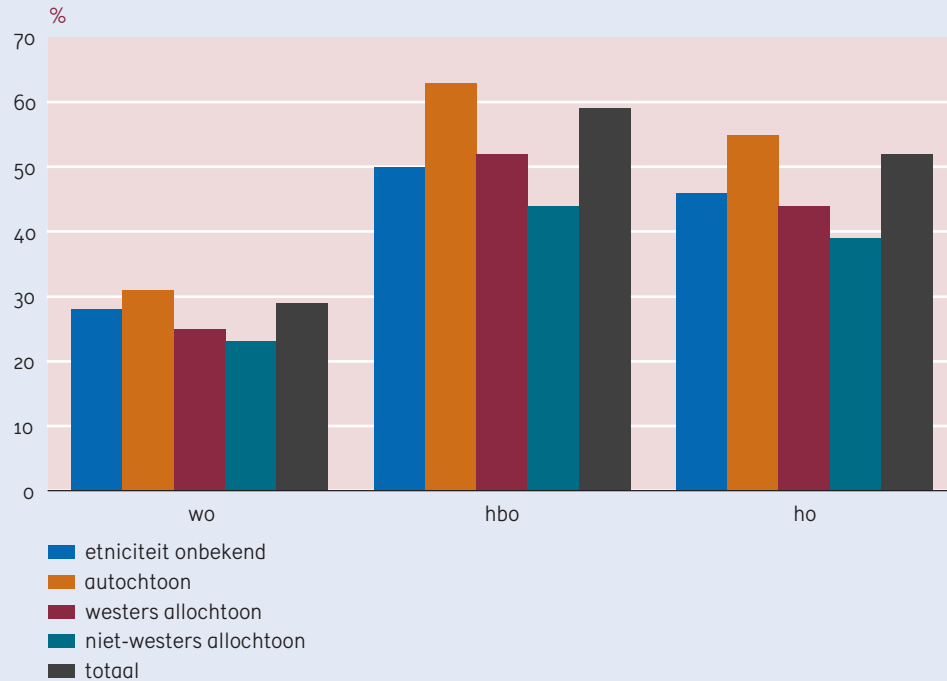
bekend wordt; maatregelen die een instelling neemt om het rendement te verbeteren, bijvoorbeeld door middel van betere begeleiding, komen in de rendementscijfers met grote vertraging tot uiting. Door te meten welk deel van de studenten de studie het volgende jaar binnen het hoger onderwijs voortzet, gecorrigeerd voor diplomering en achtergrondkenmerken, kan het effect van onderwijsbeleid van instellingen onmiddellijk in beeld worden gebracht. Figuur 23 geeft het doorstroomrendement in het hbo. Dat is het hoogst bij het kunstonderwijs en het laagst bij de lerarenopleidingen. De laatste vier jaar is het doorstroomrendement voor het totale hbo met 3 % gestegen.

Figuur 23 Doorstroomrendement hbo naar sector in 2004 en ontwikkeling 2000 t/m 2004

Bronnen en definities: HBO-raad (conform prestatieagenda HBO-OCW van mei 2005). Het doorstroomrendement van een bepaald jaar is het percentage van de studenten die in dat jaar geen diploma hebben gehaald en die in het volgende jaar de studie in het hoger onderwijs voortzetten. Er wordt gecorrigeerd voor verschillen in achtergrondkenmerken van de studentenpopulatie in de verschillende jaren, met 2003 als basisjaar.

Figuur 24 Rendement naar etniciteit voor het cohort 1999 na 5 jaar

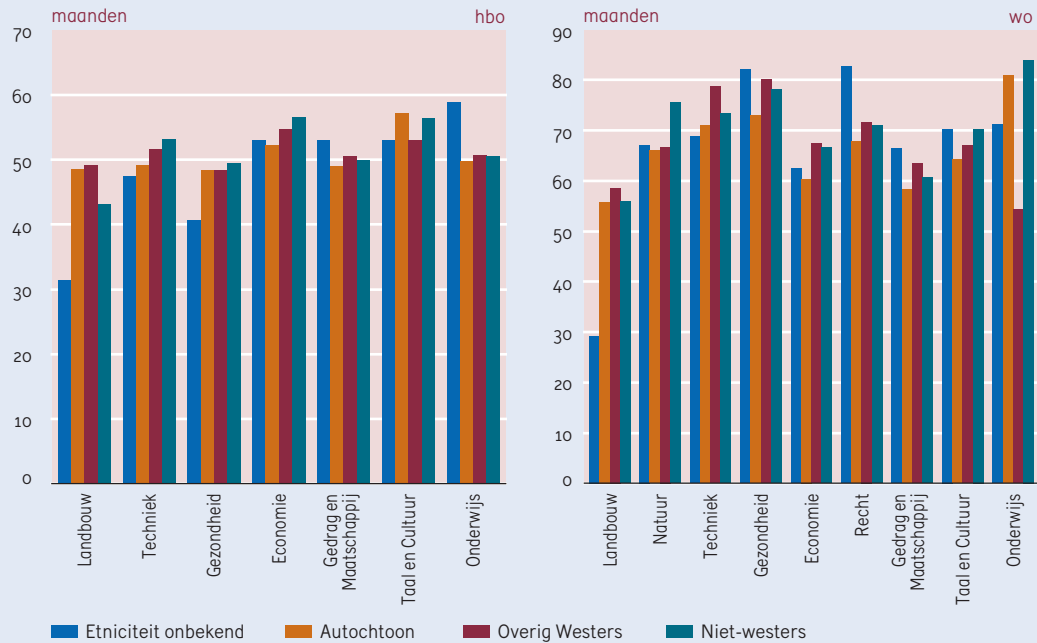

Bron: door OCW berekend op grond van het bestand 1-cijfer-HO van mei 2005. Weergegeven is het percentage van de instroom van 1999 dat na 5 jaar een diploma gehaald heeft.

Het studiesucces van autochtone studenten is hoger dan van allochtone groepen. Dit geldt zowel voor westerse allochtonen (deze groep bestaat voor een groot deel uit Belgen en Duitsers) als voor de niet-westerse groepen. In het hbo is het verschil tussen de etnische groepen groter dan in het wo.

Het gemeten rendement en de studieduur hangen nauw samen: studenten die langer dan x jaar over hun studie doen worden niet meegeteld in het rendement na x jaar, hoewel de mogelijkheid blijft bestaan dat zij ooit nog afstuderen. De studieduur is het beste te meten aan degenen die in een bepaald jaar afstuderen: daarvan kan eenvoudig bepaald worden hoe lang ze hebben gestudeerd. Dit wordt in de volgende figuren weergegeven.

Figuur 25 Studieduur naar sector en etniciteit van de afgestudeerden in 2003/2004

Bronnen en definities: de gemiddelde studieduur is uitgedrukt in aantallen maanden. Van degenen die in 2003/2004 afstudeerden is op grond van het CRIHO berekend hoe lang ze hebben gestudeerd (het verschil tussen de maand van afstuderen en de maand van instroom). De etniciteit wordt in het CRIHO toegevoegd door koppeling met GBA. Onder westerse alloctonen worden studenten verstaan waarvan een van de ouders of beide zijn geboren in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika (exclusief Mexico), Australië, Nieuw Zeeland, Indonesië plus een aantal eilandengroepen. Van de niet-westerse alloctone studenten zijn een of beide ouders geboren in de rest van de wereld.

Van degenen die in 2003/2004 afstudeerden in het hbo loopt de studieduur van 44 maanden voor de sector landbouw tot 56 maanden voor de sector taal en cultuur. In het wo varieert de studieduur van ruim 60 maanden in de sector gedrag en maatschappij tot 76 maanden in sector gezondheid. De studieduur bij wo-Landbouw voor studenten met onbekende etniciteit is zeer laag. Dit zijn vermoedelijk buitenlandse studenten, die een korter curriculum volgen. De etniciteit heeft een beperkte invloed op de studieduur. Niet-westerse studenten studeren in het wo 1 tot 6 maanden langer dan autochtone studenten. In het hbo is het verschil kleiner; bij hbo-landbouw en hbo-taal & cultuur studeren niet-westerse studenten zelfs korter dan autochtone studenten.

De instellingen hebben vele middelen tot hun beschikking om het rendement te verhogen en de studieduur te verkorten. Hier wordt slechts één middel weergegeven, het bindend studieadvies. Met het uitbrengen van een bindend studieadvies kan de instelling de verblijfsduur van uitvallers bekorten en daarmee de effectiviteit van het onderwijs vergroten. Uit een overzicht op grond van de jaarverslagen 2004 blijkt dat het bindend studieadvies het meest wordt gebruikt in het hbo. In het wo zijn er maar 2 instellingen die het hanteren, terwijl 4 plannen hebben of een proef hebben lopen.

Figuur 26 Bindend studieadvies

Universiteiten	
4	hebben een proef lopen of een voornemen tot invoering van het BSA
3	geven aan het BSA niet te hanteren
2	hanteren het BSA en geven aan, dat daarbij 4.054 studenten betrokken waren
Hogescholen	
31	geven aan het BSA te hanteren waarvan
25	het aantal betrokken studenten noemt met een totaal van 7.825

Bron: jaarverslagen van universiteiten en hogescholen, 2003

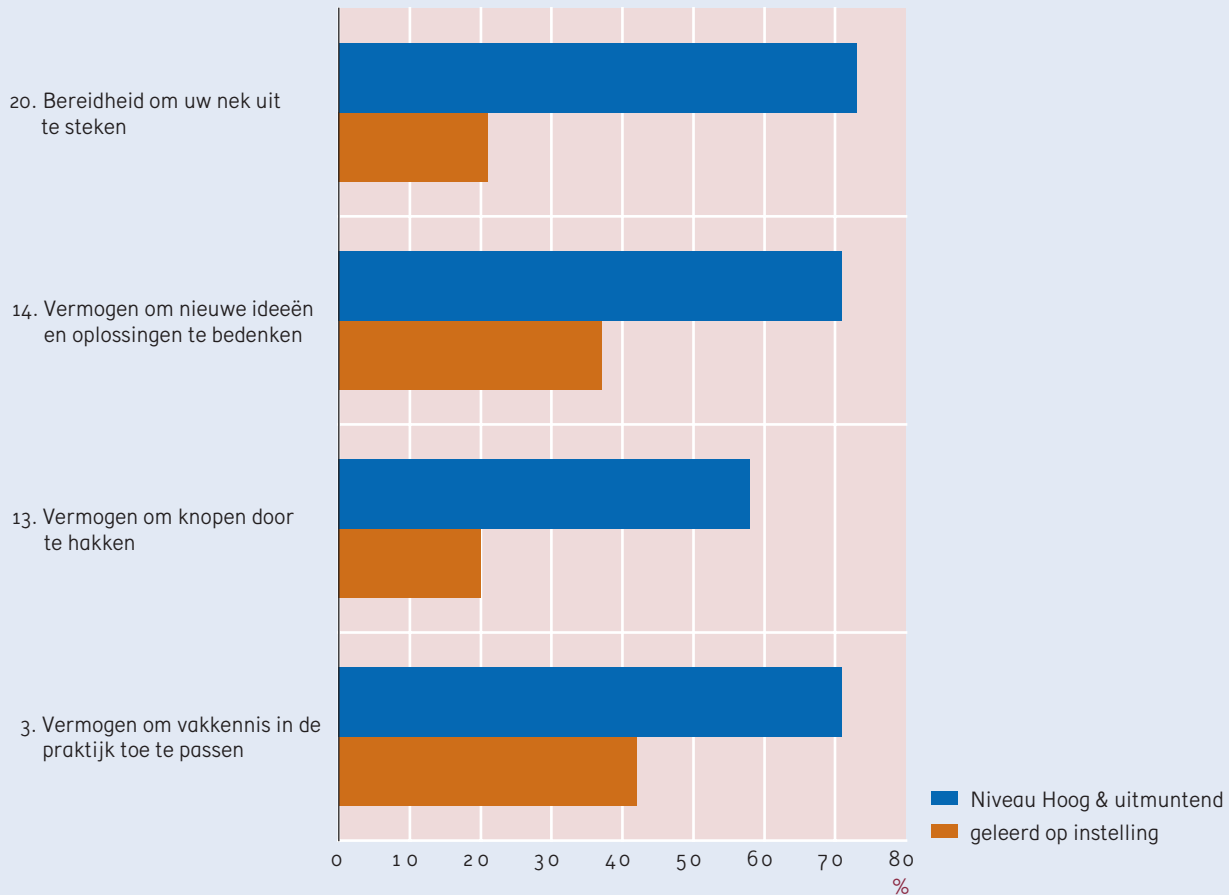
Versterken van de relatie onderwijs-bedrijfsleven

Het hoger onderwijs is van groot belang voor het bedrijfsleven, al was het alleen maar doordat veel functies in het bedrijfsleven door hoger opgeleiden worden vervuld. Daarnaast kunnen hoger opgeleiden een belangrijke rol spelen in het ontstaan van nieuwe bedrijven. Veel nieuwe bedrijven komen voort uit initiatieven van enkele inventieve personen. Veel nieuwkomers verdwijnen na verloop van tijd weer, maar een aantal overleeft, en gaat een belangrijke drijvende kracht vormen voor de economie.

Omgekeerd kan het bedrijfsleven een belangrijke bijdrage leveren aan het hoger onderwijs, door het genereren van inkomsten en het leveren van personeel met specifieke kwalificaties.

Het is niet eenvoudig deze wisselwerking tussen het hoger onderwijs en het bedrijfsleven te monitoren. De hier gegeven indicatoren zijn dan ook slechts voorlopige maatstaven. Verdere ontwikkeling van deze indicatoren vereist nader overleg.

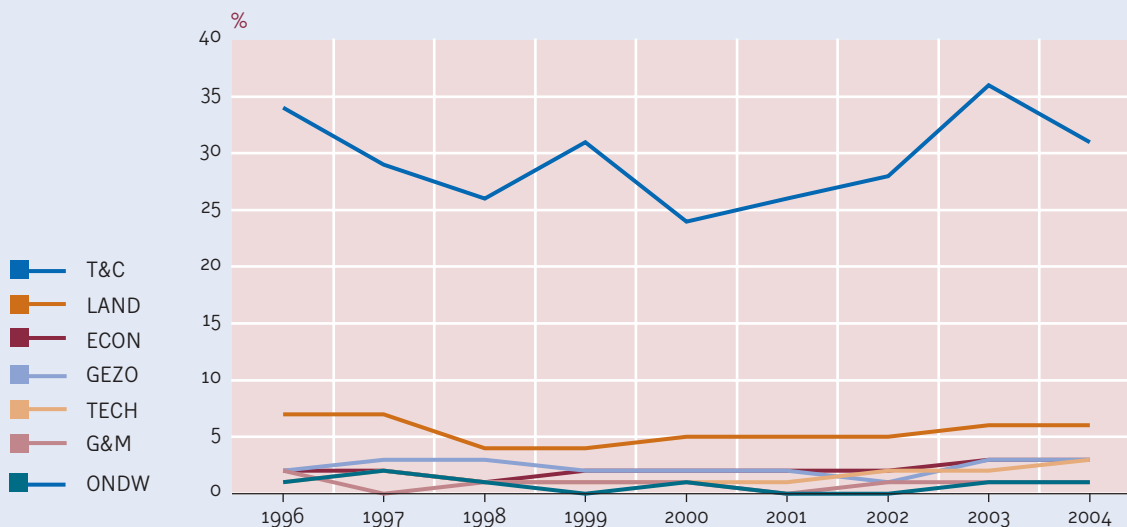
Figuur 27 Voor ondernemerschap benodigde competenties in het hoger onderwijs

Bronnen en definities: HBO-Monitor en WO-Monitor, gemeten in 2004, gemiddeld anderhalf jaar na afstuderen.

Figuur 27 geeft aan in hoeverre afgestudeerden van mening zijn, dat zij beschikken over competenties die van belang zijn bij het ondernemerschap. ongeveer 58-73% van de afgestudeerden vindt zijn competenties op deze punten hoog tot uitmuntend. Maar slechts 20-40% zegt dit op de instelling geleerd te hebben.

Figuur 28 Hbo-afgestudeerden van 2002/2003 die na anderhalf jaar zelfstandig werkzaam zijn

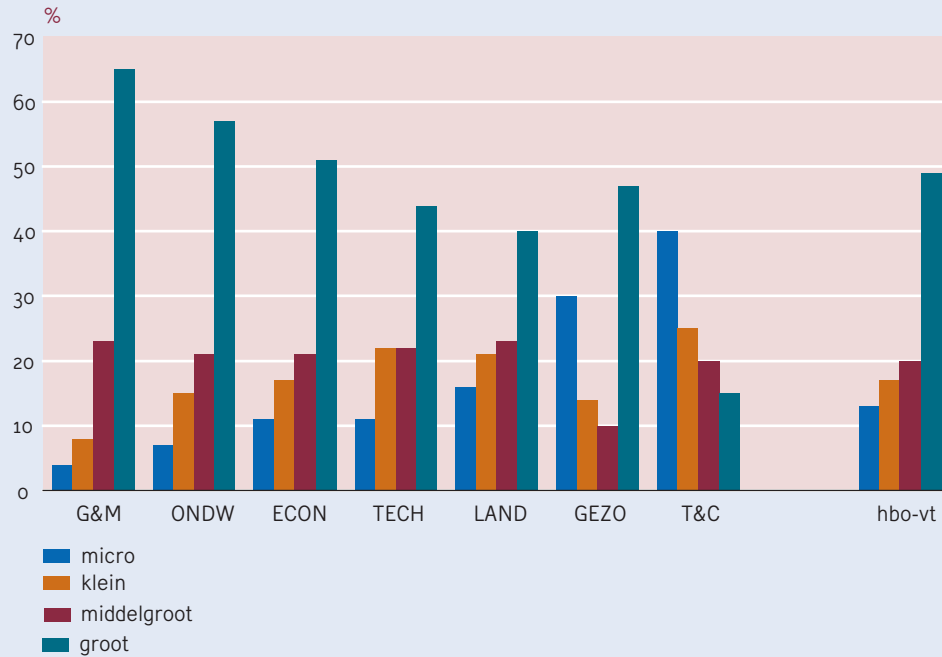

Bron: HBO-Monitor 2004

Afgestudeerden van hbo-kunstopleidingen zijn veruit het meest werkzaam als zelfstandige (ongeveer 30%), op afstand gevolgd door afgestudeerden uit de sector landbouw (6%). In alle overige sectoren komt dit percentage niet boven de 3% uit.

Deze figuur geeft geen volledig beeld van de ondernemersgeest van afgestudeerde hbo'ers. De meeste afgestudeerden die met een eigen bedrijf beginnen doen dit niet in de eerste anderhalf jaar na afstuderen.

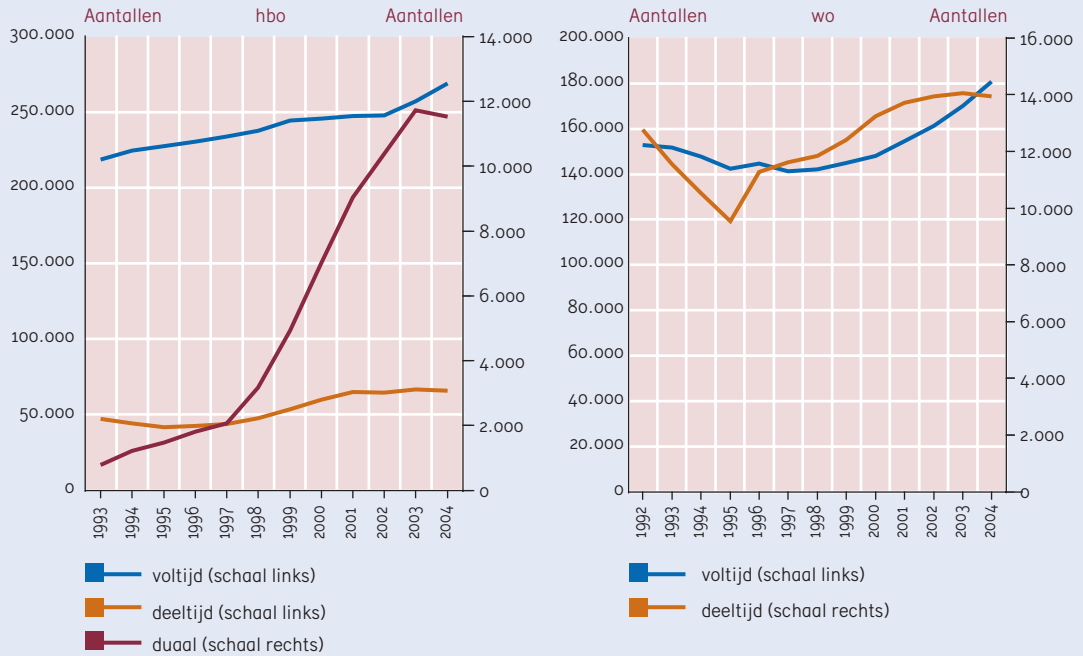
Figuur 29 Hbo-afgestudeerden van 2002/2003 naar sector en bedrijfsgrootte

Bronnen en definities: HBO-Monitor 2004. Het betreft de afgestudeerden van 2002/2003, anderhalf jaar na afstuderen. De bedrijfsgrootte is geklassificeerd als micro (1 – 9 werknemers), klein (10-49), middelgroot (50-249) en groot (vanaf 250).

De meeste hbo-afgestudeerden werken bij grotere bedrijven of organisaties (250 werknemers of meer). In de sector taal en cultuur is de situatie andersom: daar werken de meeste afgestudeerden in organisaties kleiner dan 10 personen.

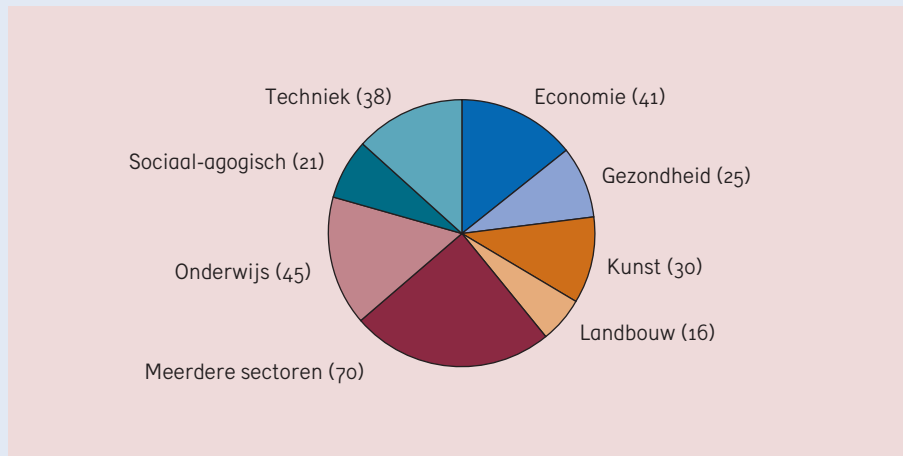
Figuur 30 Ingeschreven studenten in duale en deeltijdopleidingen

Bronnen en definities: 1-cijfer-HO

Duaal onderwijs betekent dat een student beurtelings studeert en werkt. De medewerking en een sterk commitment van de werkgever zijn hiervoor onmisbaar. Het duaal onderwijs is daarmee een onderwijsvorm waarin de relatie tussen onderwijs en bedrijfsleven (althans de werkgevers) tot uitdrukking komt. Het aantal deelnemers aan duaal onderwijs is in het hbo sterk toegenomen, en lijkt zich nu te stabiliseren rond de 12.000. Het aantal deeltijdstudenten in het hbo blijft een beetje achter bij de voltijdstudenten en staat nu iets boven de 50.000, ongeveer een zesde van het totaal. In het wo is het aantal deeltijdstudenten ongeveer 8% van het totaal. Het aantal duale studenten in het wo blijft zeer gering.

Figuur 31 Lectoren per sector, september 2005

Bronnen en definities: HBO-raad, de cijfers geven de stand in september 2005. Weergegeven is het aantal personen, ongeacht omvang van de aanstelling.

Lectoren zijn specialisten die voor vragen uit de samenleving slimme en innovatieve oplossingen bedenken. Zij hebben hun sporen verdiend op hun vakgebied en zetten hun kennis en ervaring in voor onderzoek en innovatie voor de beroepspraktijk en het onderwijs. Het totale aantal lectoren bij hbo-instellingen bedroeg in juni 2005 196. De meeste (70) lectoren zijn in meer dan 1 sector werkzaam. Onderwijs en Economie staan met 45 en 41 op de tweede plaats. In Tabel 13 is de verdeling van de lectoren per instelling weergegeven.

Versterking internationale positionering

Verschillende universiteiten willen hoog scoren in internationale ranglijsten. Verschillende hogescholen geven te kennen met bepaalde opleidingen hoog te willen scoren in de ranglijsten van de Keuzegids Hoger Onderwijs.

Het identificeren van excellent onderwijs is niet eenvoudig, en het wordt nog veel moeilijker als men het internationaal wil doen. In een recente studie van CHEPS² is verkend hoe excellentie omschreven kan worden, en wat er nodig zou zijn om tot bruikbare internationale ranglijsten te komen. Uit een casestudie van vergelijking van excellente opleidingen economie in Tilburg, Cambridge en Warwick zijn de volgende karakteristieken naar voren gekomen:

- ⌘ Diversiteit in onderwijsbenadering
- ⌘ Gestructureerde scriptiebegeleiding
- ⌘ Degelijk onderwijs in combinatie met excellentie in andere onderdelen, zoals studentenbegeleiding
- ⌘ Goede toetsing
- ⌘ Veel aandacht voor studenten:
 - Academische en niet-academische begeleiding (mentoraat)
 - Opzettelijke symbiose van formele en informele begeleidingsrelaties tussen staf en studenten
- ⌘ Goed rendement van de opleiding
- ⌘ Goede en passende werkgelegenheid voor de afgestudeerden
- ⌘ Werklustige studiehouding van studenten
- ⌘ Goede studievoorzieningen
- ⌘ ICT niet vereist, maar helpt wel

² Don F. Westerheijden, Pieken op de kaart. Thematisch Rapport in het kader van de International Higher Education Monitor van Cheps, september 2005.

- ⋮ Aandacht voor niet-standaard studenten
- ⋮ Systematische en regelmatige inbedding van kwaliteitsbeleid in de organisatie
- ⋮ Personeelsbeleid

In een vergelijkende studie van ranglijsten in diverse landen hebben Dill en Soo³ geconstateerd, dat de definitie van kwaliteit convergeert tussen diverse in tijdschriften gepubliceerde ranglijsten in de richting van inputfactoren (kwaliteit van de studenten, staf, onderzoek) die weinig met de kwaliteit van het onderwijs te maken hebben. Maar daarnaast blijven er grote verschillen tussen ranglijsten wat betreft gebruikte indicatoren, validiteit, compleetheid, begrijpelijkheid, relevantie en gevolgen voor instellingsgedrag. Dill en Soo hebben de indruk, dat de informatiebasis van ranglijsten beter is als de overheid zich er mee bemoeit en zodoende strategisch gedrag ten aanzien van informatievoorziening door universiteiten beperkt.

CHEPS constateert dat, wil men excellente opleidingen als pieken op de kaart kunnen zetten, meerdimensionale kwaliteitsoordelen op het niveau van opleidingen nodig zullen zijn, met inzet van peer review, geïnformeerd door indicatoren. Die oordelen moeten bovendien met elkaar vergeleken kunnen worden door directe vergelijkingen van oordelen van de hand van één beoordelingscommissie.

Zo ver is het nog lang niet. In Figuur 32 wordt de positie van Nederlandse universiteiten in enkele internationale ranglijsten weergegeven. In Tabel 14 t/m Tabel 16 wordt de positie van iedere universiteit in deze ranglijsten gespecificeerd.

De ranglijst van de Sjanghai-universiteit en de Europese ranglijst zijn alleen op onderzoekprestaties gebaseerd. De ranglijst van Times Higher Education is vooral gebaseerd op reputaties in de ogen van de 'peers'. Verschillende commentatoren wijzen er op, dat Engelstalige universiteiten in deze ranglijsten in het voordeel zijn. De onderzoekers van de Times hebben geprobeerd hiervoor te corrigeren door een brede peer-groep samen te stellen, maar alleen al door de omvang van het Engelse taalgebied zijn de universiteiten daar in het voordeel. De eerste negen instellingen in deze ranglijst zijn allemaal Amerikaanse en Engelse universiteiten, op de tiende plaats komt een Zwitserse, en de eerste Nederlandse staat op de 64ste plaats.

³ David Dill en Maarja Soo, Academic quality, league tables and public policy: A cross-national analysis of university ranking systems. Higher Education, 49 (2005), 495-533.

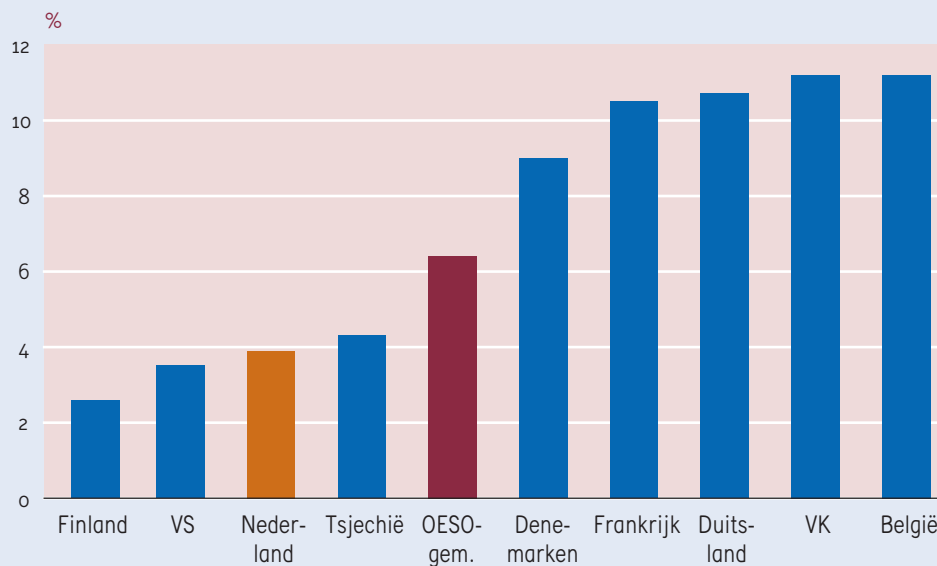
Figuur 32 Positie van Nederlandse universiteiten op internationale ranglijsten

	Wereld top-500 Sjanghai University	Wereld top-200 Times Higher Education	Europese top-20 in opdracht van EU
Gegevens waarop ranglijst is gebaseerd	Nobelprijzen, veel geciteerde onderzoekers, artikelen in Nature en Science, SCI en SSCI	peer review door 1300 academici in 88 landen, citatiescores, staf-student ratio, internationale oriëntatie	citatiescores
Plaats hoogste Nederlandse universiteit	41	64	3
Plaats laagste Nederlandse universiteit	404-502	191	20
Aantal Nederlandse universiteiten in ranglijst	12	8	7

Bronnen en definities: zie bij Tabel 14 t/m Tabel 16.

Verskillende instellingen in het wo en in iets mindere mate in het hbo geven aan te willen streven naar een het aantrekken van meer buitenlandse studenten. Wat dit betreft scoort Nederland nog niet hoog, maar met de introductie van de bachelor-master structuur nemen de kansen toe om voor een deel van de studie buitenlandse studenten te werven. Het aanbieden van Engelstalige masteropleidingen kan dit uiteraard bevorderen, hoewel dit voor Duitse en Belgische studenten (een belangrijke doelgroep voor universiteiten in het zuiden en oosten van het land) niet nodig is.

Figuur 33 Aantallen buitenlandse studenten in verschillende landen in 2003

Bron: OECD-publicatie Education at a Glance 2005.

Nederland blijft met het aantal buitenlandse studenten beduidend achter bij de meeste andere Europese landen. Van de in Figuur 33 getoonde landen hebben alleen Finland en de VS minder buitenlandse studenten dan Nederland.

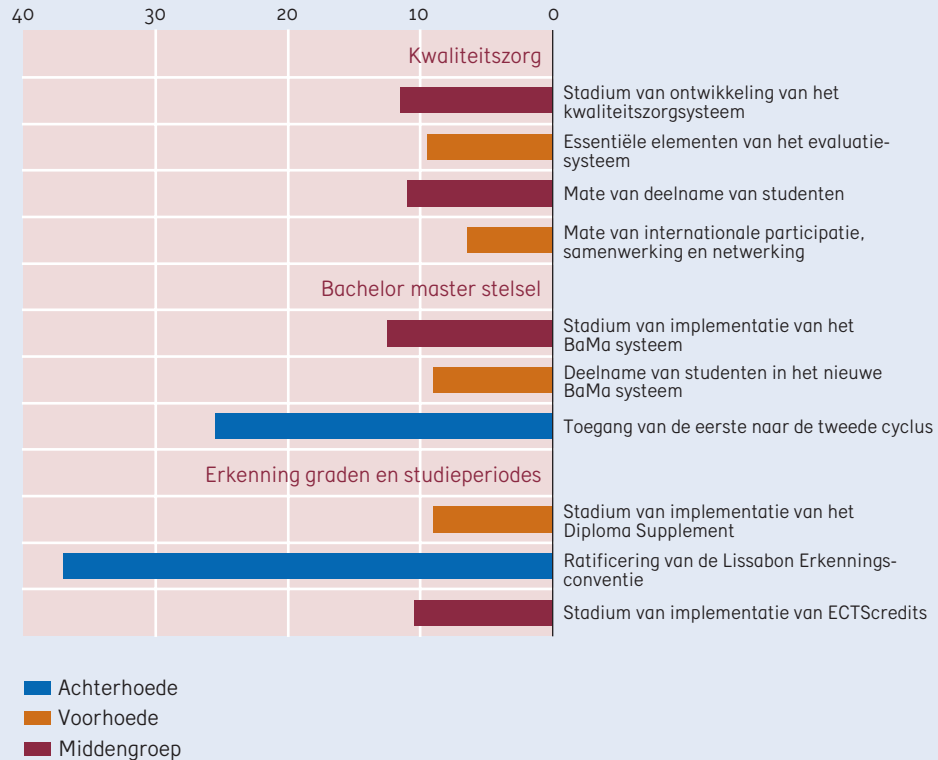

Agendering in Europa beïnvloeden. Europese middelen aantrekken.

De Bologna-afspraken worden in veel Europese landen goed nagekomen. Uit Figuur 34 blijkt, dat Nederland wat betreft het stadium van ontwikkeling van het kwaliteitszorgsysteem behoort tot de 12 landen die zich in de voorhoede bevinden en een maximale score kregen. Slechts voor twee afspraken hoort Nederland tot de achterhoede: de toegang van de eerste naar de tweede cyclus (dit heeft te maken met de mogelijkheden van doorstroom van hbo-bachelors naar wo-masteropleidingen), en de ratificering van de Lissabon Erkenningconventie (die procedure loopt nog).

Over het aantrekken van Europese middelen – een expliciet voornemen van verschillende instellingen – zijn op dit moment nog geen gegevens beschikbaar die als consistent en volledig kunnen worden beschouwd.

Figuur 34 Voortgang Bolognaproces, positie van Nederland ten opzichte van 43 Europese landen

Bronnen en definities: deze figuur is geconstrueerd op basis van het rapport 'Bologna Process Stocktaking', gemaakt door een werkgroep van de Bologna Follow Up Group voor de ministersconferentie in Bergen, 19-20 mei 2005. De landen zijn in dit rapport per criterium gegroepeerd met voortgangscodes op een 5-puntsschaal (Excellent performance, very good performance, good performance, some progress, little progress). De rangorde voor Nederland is gekwantificeerd als de gemiddelde rangorde van de groep waartoe Nederland behoort.

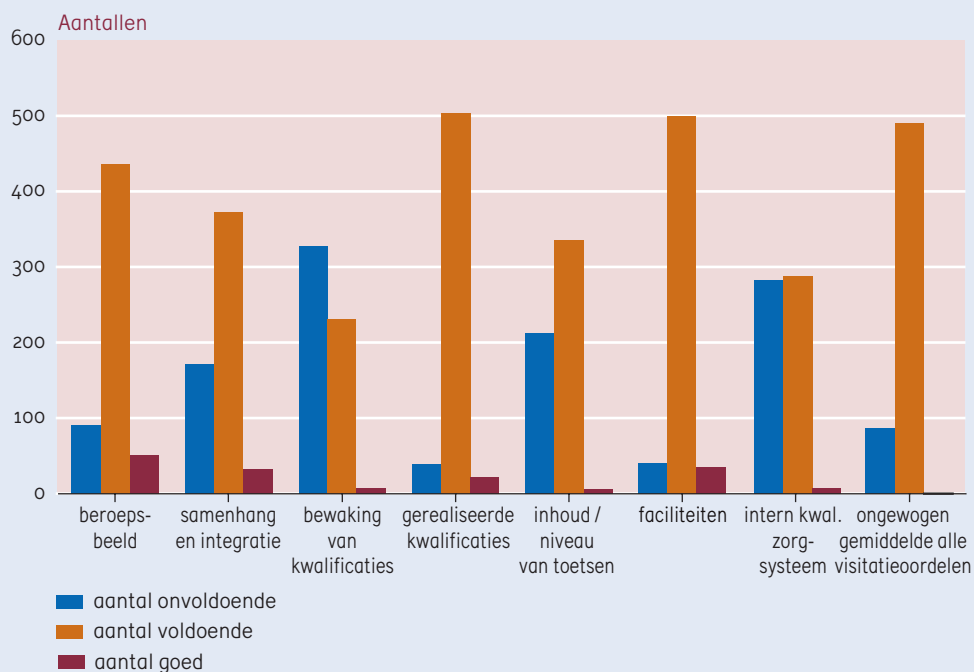

Uitdagend onderwijs en hoogwaardig onderzoek

Analyses van de visitatierapporten van de laatste 7 jaar in wo en hbo laten zien, dat de kwaliteit over het algemeen voldoende is. Toch zijn er bij de hbo-opleidingen een aantal aspecten die nog bij een substantieel aantal opleidingen is onvoldoende wordt beoordeeld. De HBO-raad heeft in de prestatieagenda uitgesproken dat op deze punten de komende jaren een inspanning nodig is om tot verbetering te komen.

Figuur 35 geeft de waardering van hbo-visitatiecommissies op een aantal aspecten. De meeste onvoldoendes geven visitatiecommissies voor bewaking van kwalificaties en het interne kwaliteitszorgsysteem. Ook op de toetsen en de samenhang en integratie worden relatief veel onvoldoendes gegeven. Daarentegen zijn visitatiecommissies veel meer tevreden over de faciliteiten en over de gerealiseerde kwalificaties.

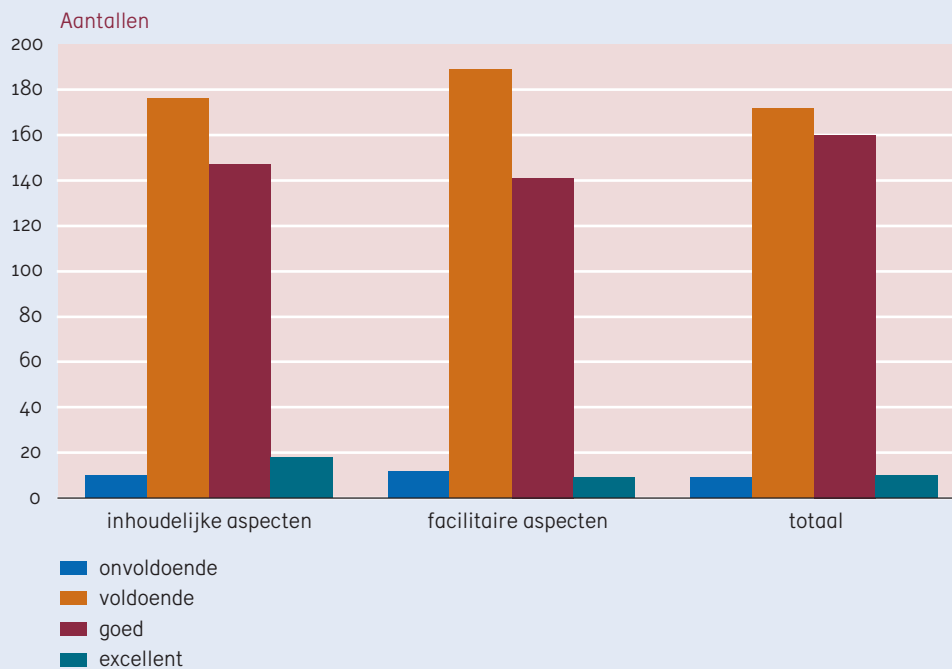
Figuur 35 Waardering hbo door visitatiecommissies, 1998 - 2004

Bronnen en definities: door OCW afgeleid uit visitatierapporten. Bij de aspecten die langs de horizontale as worden weergegeven wordt het aantal opleidingen vermeld, dat op dit aspect onvoldoende, voldoende of goed scoort. Voor het berekenen van het ongewogen gemiddelde zijn de oordelen op alle aspecten gekwantificeerd (onvoldoende = 2, voldoende = 3, goed = 4) en vervolgens rekenkundig gemiddeld. Een gemiddelde beneden 2,5 is als 'onvoldoende' geteld, een gemiddelde vanaf 3,5 als 'goed'.

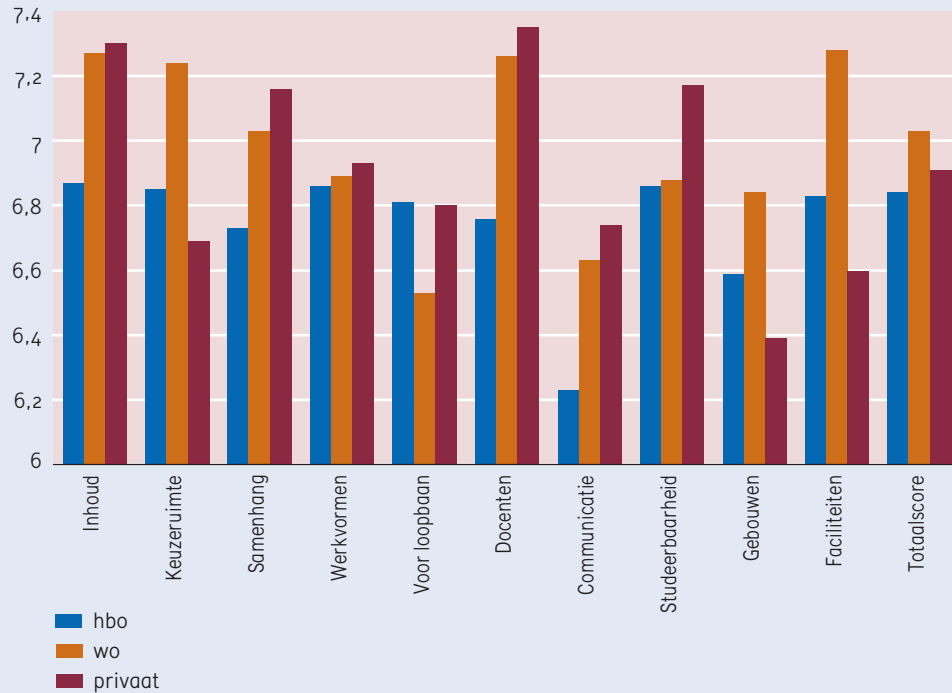
Bij de onderwijsvisitaties in het wo kunnen niet zoals bij het hbo per aspect scores geteld worden, omdat de aspecten waarop door de verschillende commissies beoordeeld wordt meer uiteenlopen dan in het hbo. Wel is het mogelijk de beoordeelde aspecten te groeperen als inhoudelijk en facilitair. Figuur 36 laat zien, dat de gemiddelde beoordeling voor deze twee groepen weinig uiteenloopt.

Figuur 36 Waardering wo door visitatiecommissies, 1998 - 2005

Bronnen en definities: door OCW afgeleid uit visitatierapporten. De visitatiecommissies gebruiken een enigszins uiteenlopende systematiek, meestal met een vijfpuntsschaal met niveaus --, -, o, + en ++, dan wel met cijfers van schaal 1 – 10. Deze scores zijn op één noemer gebracht, waarna gemiddelde scores per opleiding zijn berekend. Minder dan 6 is als 'onvoldoende' geteld, 6-7 als 'voldoende', 7-8 als 'goed' en boven 8 als excellent

Figuur 37 Waardering onderwijs door studenten, 2005

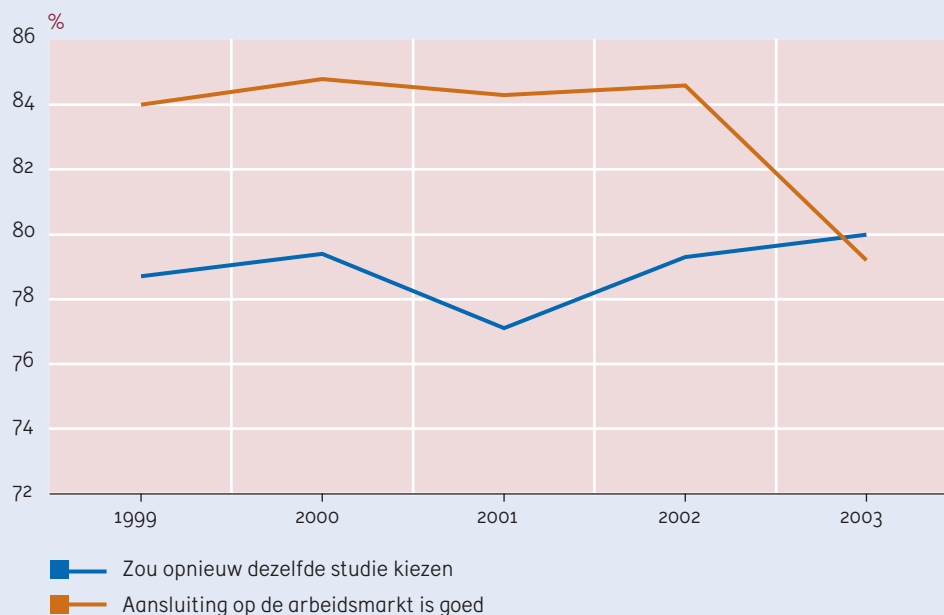

Bron: Choice-database studiekeuzeinformatie 2005

Wo-studenten zijn bij bijna alle criteria meer tevreden dan hbo-studenten. Over de inhoud van de studie, de keuzeruimte, de docenten, communicatie en de faciliteiten geven wo-studenten een ongeveer 0,4 punt hogere waardering dan hbo-studenten. Wo-studenten geven gemiddeld een iets lager cijfer dan hbo-studenten voor 'goed voor loopbaan'.

Studenten in het private onderwijs zitten met de totaalscore tussen wo en hbo in. Zij zijn het meest tevreden over studeerbaarheid, docenten, samenhang, inhoud en communicatie.

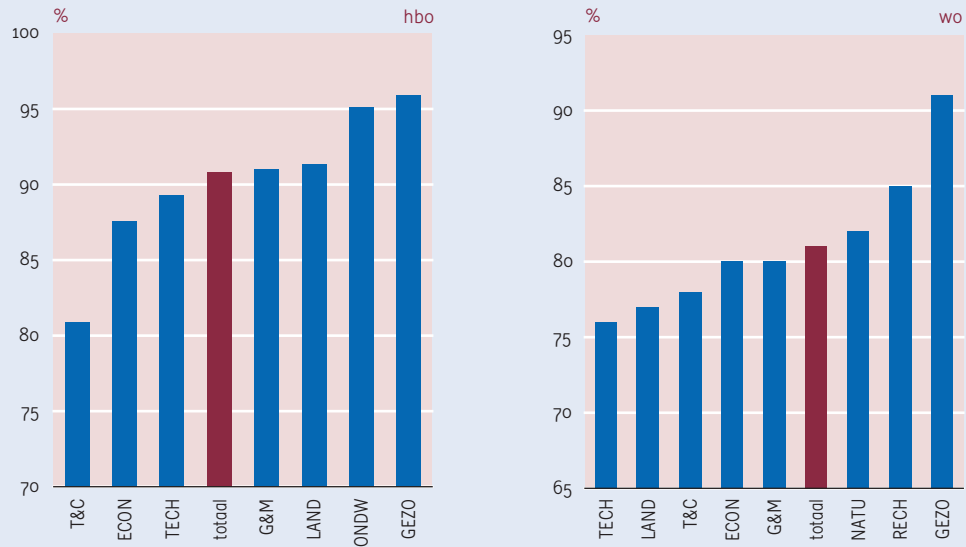
Figuur 38 Waardering van hbo-afgestudeerden voor de studie

Bron: HBO-Monitor 2000 t/m 2004

Als ze terugkijken op hun studie zijn hbo-afgestudeerden wel degelijk tevreden. Een grote meerderheid zou opnieuw dezelfde studie kiezen. Ook de waardering voor de aansluiting op de arbeidsmarkt is hoog, maar deze is het laatste jaar wel met 5 procentpunten afgenomen. Dit hangt waarschijnlijk samen met het werkloosheidscijfer.

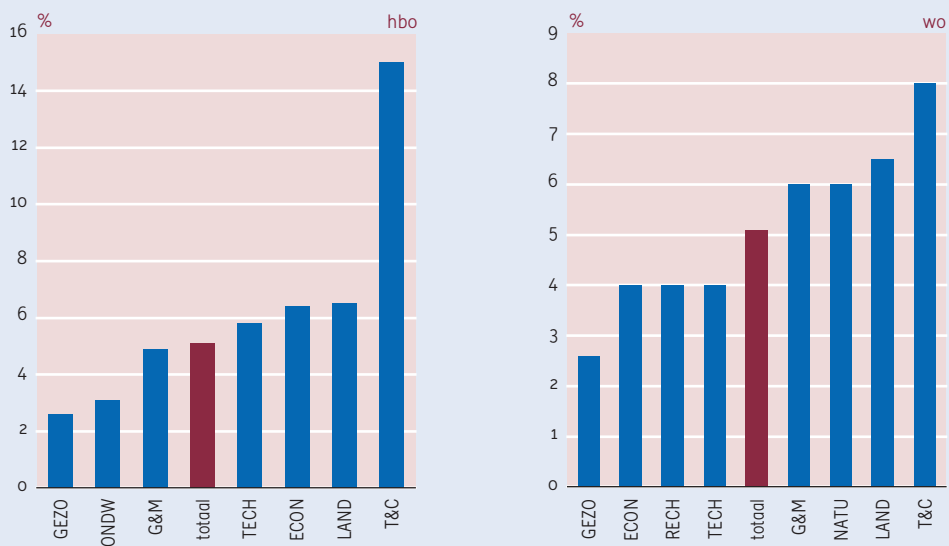
Figuur 39 Baanzoekduur hbo'ers en wo'ers

Bron: HBO-Monitor 2003, WO-Monitor 2003. Weergegeven is het percentage van de afgestudeerden van 2001/2002 dat na afstuderen minder dan 4 maanden werkloos was.

In 2003 had 90% van de hbo-afgestudeerden van vorige jaar binnen 4 maanden een baan gevonden. Voor de wo-afgestudeerden was dit 80%. In de sector gezondheid vonden de afgestudeerden het snelst een baan, in de wo-sectoren techniek, landbouw en taal & cultuur duurde het vinden van een baan het langste.

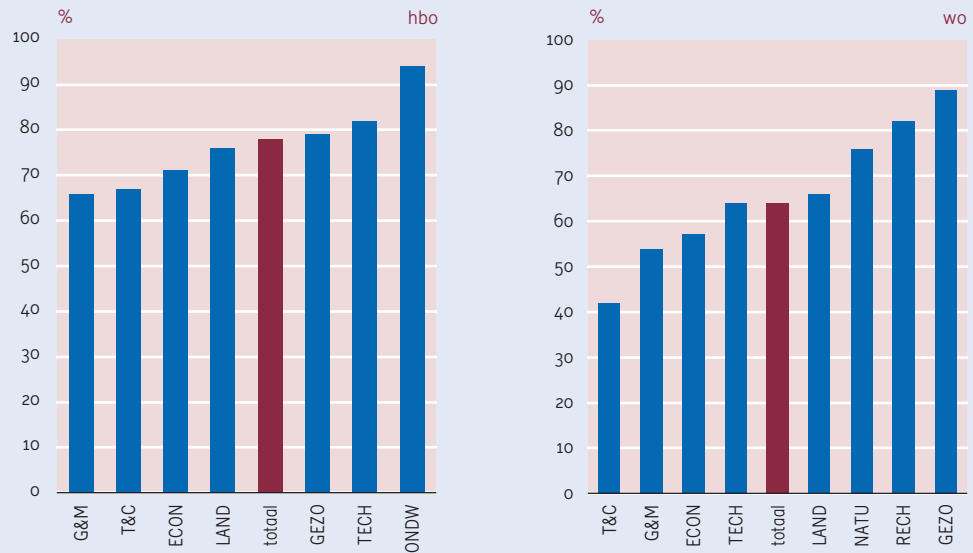
Figuur 40 Werkloosheid hbo'ers en wo'ers

Bron: HBO-Monitor 2003, WO-Monitor 2003. Weergegeven is het percentage afgestudeerden van 2001/2002 dat anderhalf jaar na afstuderen nog werkloos was.

Anderhalf jaar na afstuderen was ongeveer 5% van de afgestudeerden in wo en hbo nog werkloos. De sector taal en cultuur heeft in beide systemen de hoogste werkloosheid, in het hbo zelfs 15%. De sector gezondheid heeft de laagste werkloosheid.

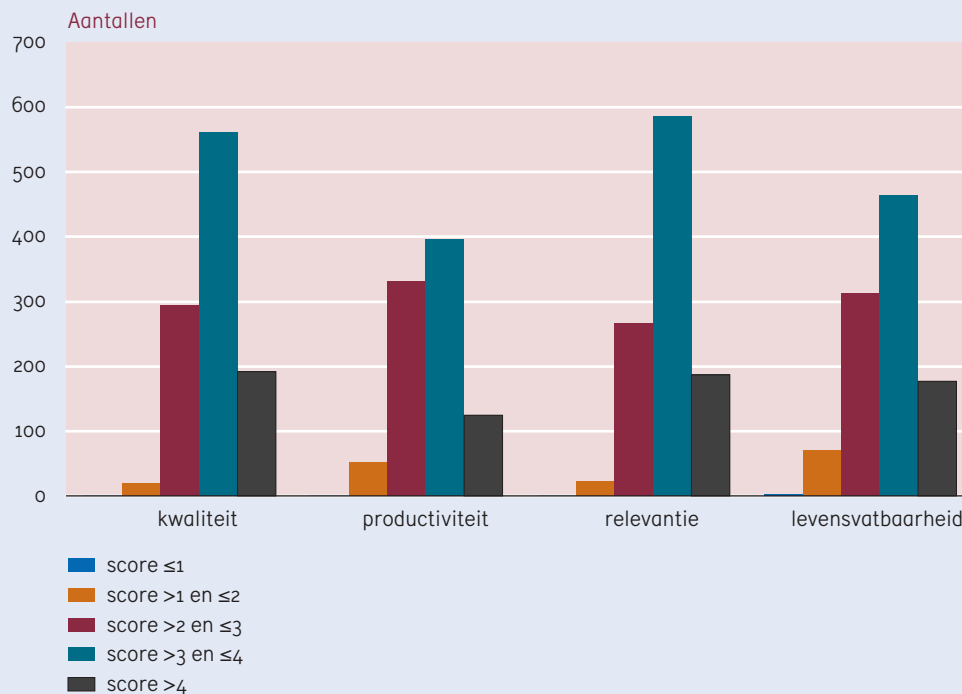
Figuur 41 Niveau van de eerste baan afgestudeerde hbo'ers en wo'ers

Bron: HBO-Monitor 2003, WO-Monitor 2003. Weergegeven is het percentage hbo-afgestudeerden met een baan op tenminste hbo-niveau en het percentage wo-afgestudeerden met een baan op tenminste wo-niveau.

De aansluiting op de arbeidsmarkt is qua niveau voor hbo-afgestudeerden beter dan voor wo-afgestudeerden: 80% van de hbo-afgestudeerden had na anderhalf jaar een baan op tenminste hbo-niveau. Bij de wo'ers had 65% een baan op tenminste wo-niveau.

Figuur 42 Verdeling scores bij onderzoekvisitaties 1998 – 2003, volgens VSNU-protocol 1998

Bronnen en definities: door OCW afgeleid uit onderzoekvisitatierapporten uit de periode 1998 – 2003 volgens het toenmalige visitatieprotocol. De visitatierapporten geven scores 1 (poor), 2 (unsatisfactory), 3 (satisfactory), 4 (good) of 5 (excellent) per programma op vier criteria: kwaliteit, productiviteit, relevantie en levensvatbaarheid.

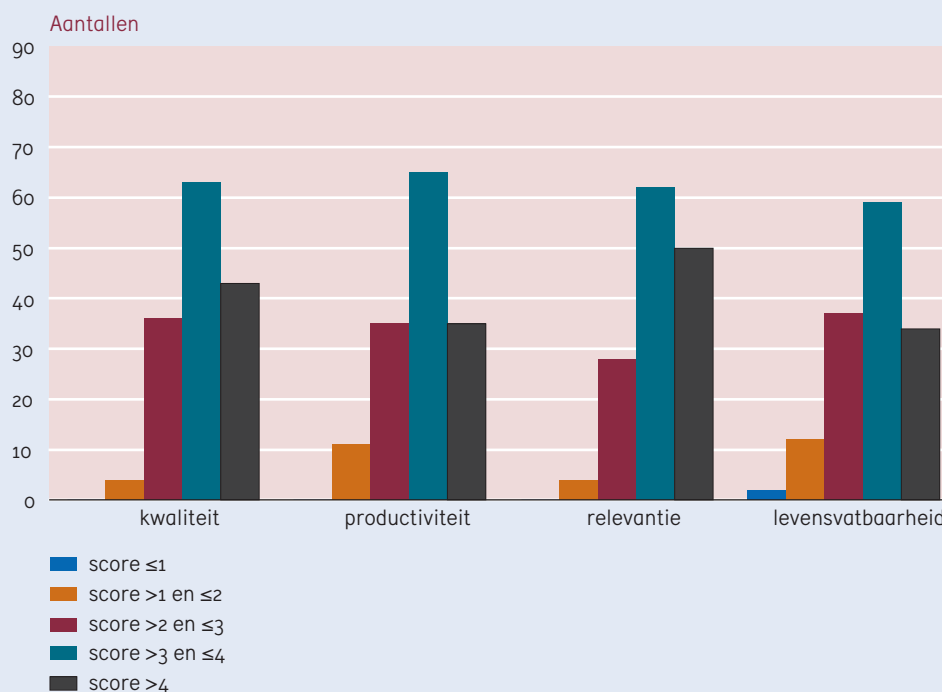
Deze scores zijn ongewogen geteld. Een weging naar omvang van de groepen is achterwege gelaten, omdat niet in alle visitaties de omvang wordt weergegeven.

Verschillende universiteiten stellen zich ten doel bij de kwaliteitsbeoordeling van onderzoek hoog te scoren. Er zijn instellingen, die aangeven alleen 'goed' of 'uitstekend' te willen scoren. Figuur 42 geeft de verdeling van de scores uit de periode 1998 – 2003 volgens het toenmalige VSNU-protocol.

De gemiddelde waardering van visitatiecommissies voor de kwaliteit van het onderzoek

varieert van 3 tot 4 ('voldoende' tot 'goed'). De waardering voor de relevantie is vrijwel net zo groot. Voor productiviteit en levensvatbaarheid zijn de scores wat lager. Dit wordt deels veroorzaakt doordat sommige visitatiecommissies (o.a. die voor rechten) op deze aspecten geen oordeel hebben gegeven. Maar desondanks zijn bij deze aspecten meer onvoldoendes te tellen dan bij kwaliteit en relevantie.

Figuur 43 Verdeling scores bij onderzoekvisitaties 2003 – 2005, volgens SEP-protocol 2003

Bronnen en definities: door OCW afgeleid uit onderzoekvisitatierapporten uit de periode 2003 - 2005 volgens het Standaard Evaluatie Protocol 2003. De visitatierapporten geven scores 1 (unsatisfactory), 2 (satisfactory), 3 (good), 4 (very good) of 5 (excellent) per programma op vier criteria: kwaliteit, productiviteit, relevantie en levensvatbaarheid. Deze scores zijn ongewogen geteld. Een weging naar omvang van de groepen is nog achterwege gelaten.

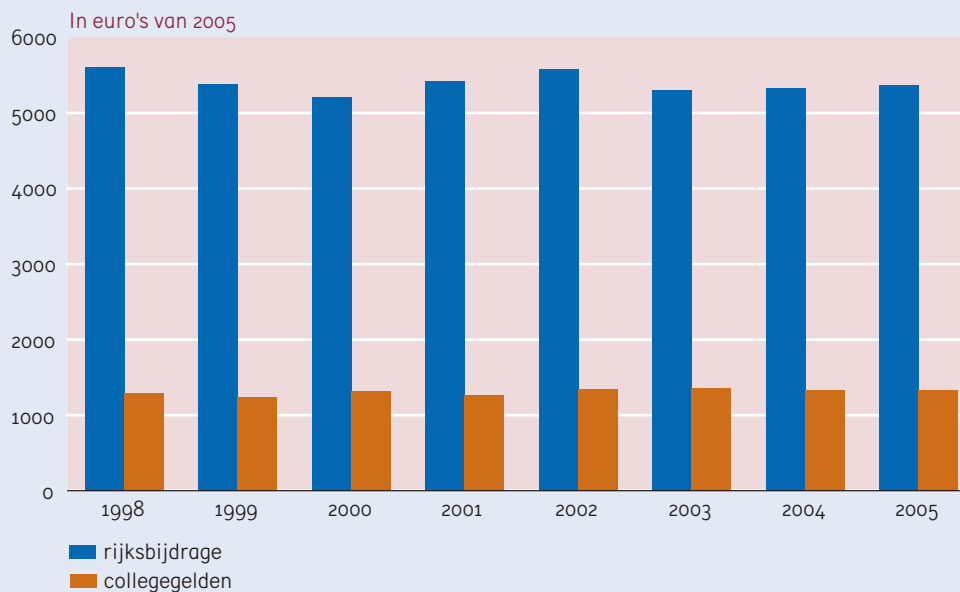
In Figuur 43 zijn de scores bij de onderzoekvisitaties volgens het nieuwe SEP-protocol weergegeven. Ook volgens dit protocol domineren de scores tussen 3 en 4, wat nu wordt aangeduid als tussen 'goed' en 'zeer goed'. Evenals bij het oude protocol zijn de scores voor productiviteit en levensvatbaarheid iets lager dan bij kwaliteit en relevantie.

Rol van de overheid: financieel perspectief en regels

Verschillende instellingen bepleiten in hun letters of intent een stabiel financieel perspectief van de overheid en vereenvoudiging van de regelgeving. In dit onderdeel van deze publicatie worden deze twee rollen van de overheid belicht: de financiering, die redelijk stabiel en (internationaal gezien) robuust is, meer dan het dan het soms wordt voorgesteld, en de regelgeving.

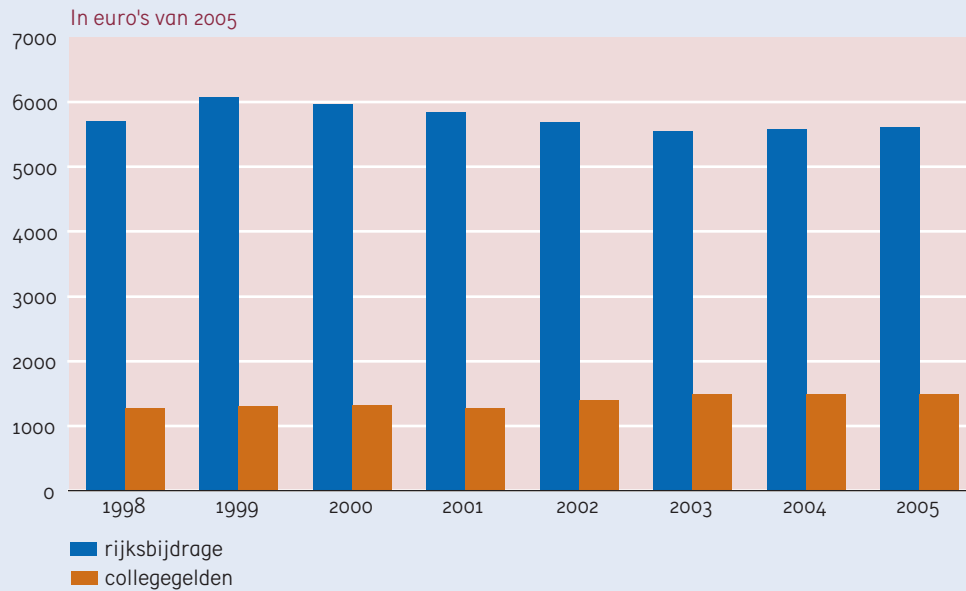
Figuur 44 Ontwikkeling budget per student hbo in constante prijzen van 2005

Bronnen en definities: door OCW berekend op grond van het totale budget voor bekostigde hogescholen, inclusief specifiek budget zoals voor lectoren en zorgmasters, gedeeld door het aantal studenten per kalenderjaar. De rijksbijdrage is omgerekend naar constante prijzen van 2005 met behulp van de loon- en prijsbijstellingen van de afgelopen jaren. De collegegelden zijn gedeïflecteerd met de prijsindex voor de gezinsconsumptie.

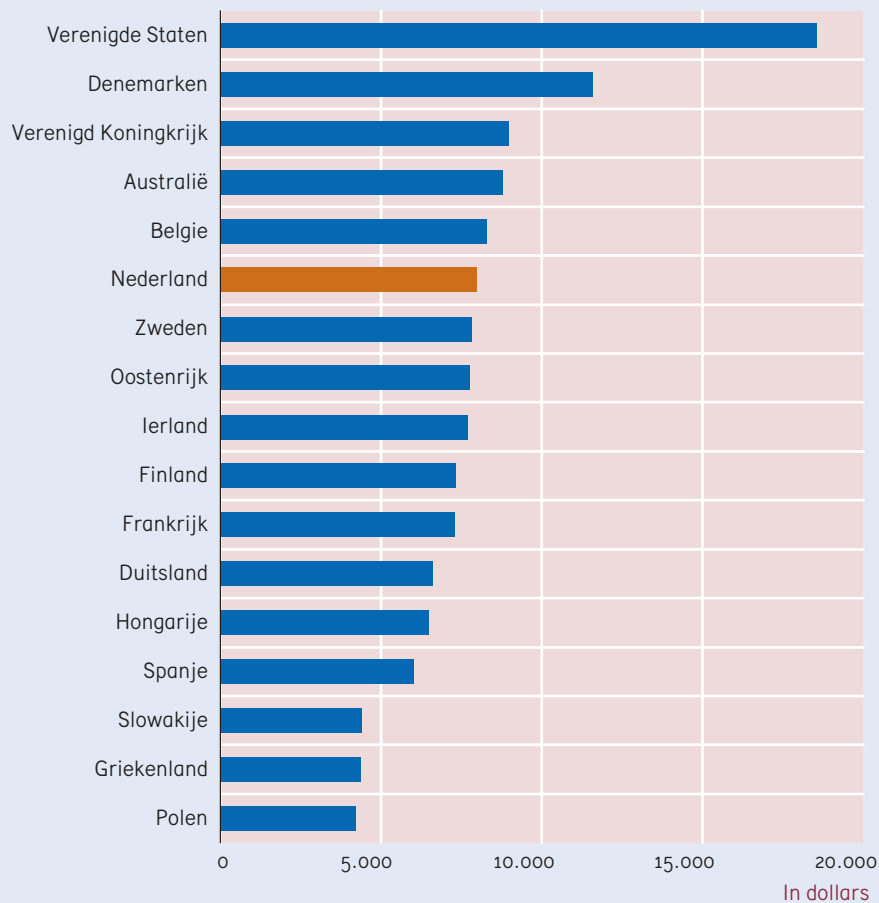
Uit Figuur 44 blijkt dat het financiële perspectief in het hbo tamelijk stabiel is: het budget per student plus collegegeld in constante prijzen fluctueert over een periode van 8 jaar niet meer dan 3,5% rond een langjarig gemiddelde. Uit Figuur 45 is af te leiden, dat het budget per student (rijksbijdrage plus collegegeld) in het wo de laatste vijf jaar vrijwel constant is. In 1999 en 2000 was het 3-4% hoger dan de laatste vijf jaar.

Figuur 45 Ontwikkeling budget per student wo in constante prijzen van 2005

Bronnen en definities: door OCW berekend op grond het totale budget voor bekostigde universiteiten, exclusief de levensbeschouwelijke instellingen, de academische ziekenhuizen, de IO-instellingen en de Open Universiteit, inclusief specifiek budget toegerekend aan universiteiten, gedeeld door het aantal studenten per kalenderjaar, waarbij budgetten voor studentenstijgingen voor 100% worden toegerekend aan onderwijs. Budgetten voor onderzoek worden hierbij niet meegerekend. Voor de berekening van het budget voor onderwijs is gebruik gemaakt van een constante onderwijsfactor van 0,349. De rijksbijdrage is omgerekend naar constante prijzen van 2005 met behulp van de loon- en prijsbijstellingen van de afgelopen jaren. De collegegelden zijn gedeeld met de prijsindex voor de gezinsconsumptie.

Figuur 46 Uitgaven per student (exclusief onderzoek) in de EU-landen, VS en Australië in 2002

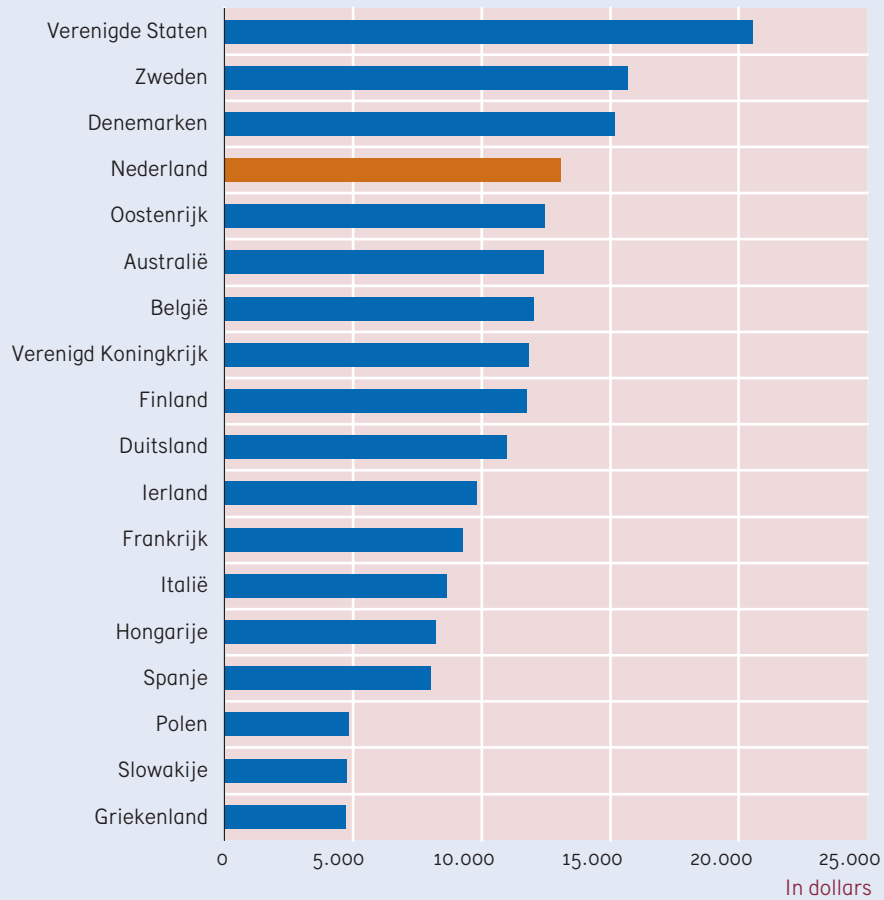
Bronnen en definities: OECD-publicatie Education at a Glance 2005, Table B1.1. De uitgaven per student zijn uitgedrukt in US-dollars volgens purchasing power parity exchange rates (PPP). Dit betekent, dat per land de lokale valuta wordt omgerekend naar een bedrag in dollars met dezelfde koopkracht. Voor 2002 was voor Nederland de waarde van 1 PPP-dollar €0,92, voor Duitsland €0,96, en voor Griekenland €0,68.

Figuur 46 en Figuur 47 laten het budget voor hoger onderwijs zien in internationaal perspectief. Hieruit blijkt, dat het budget per student in het hoger onderwijs in Nederland niet in ongunstige zin afwijkt van de andere Europese landen. Met de uitgaven per student exclusief onderzoek staat Nederland in de EU op de vierde plaats, na België, VK en Denemarken. In Zweden, Oostenrijk, Ierland, Finland, Frankrijk en Duitsland, alsmede in de Zuid- en Oost-Europese landen zijn de uitgaven per student (veel) lager dan in Nederland.

Met de uitgaven per student inclusief onderzoek staat Nederland in de EU op de derde plaats. Alleen Zweden en Denemarken staan binnen de EU hoger (zie Figuur 47).

De relatief gunstige positie in dit opzicht van Nederland binnen Europa betekent niet, dat de verdere investeringen in hoger onderwijs en kennisinfrastructuur overbodig zouden zijn. In de VS zijn de uitgaven belangrijk hoger. Wil Europa over 5 of 10 jaar de meest vooraanstaande kenniseconomie in de wereld zijn, dan is het voor veel Europese landen, inclusief Nederland, een goede ambitie om meer te investeren in hoger onderwijs en onderzoek.

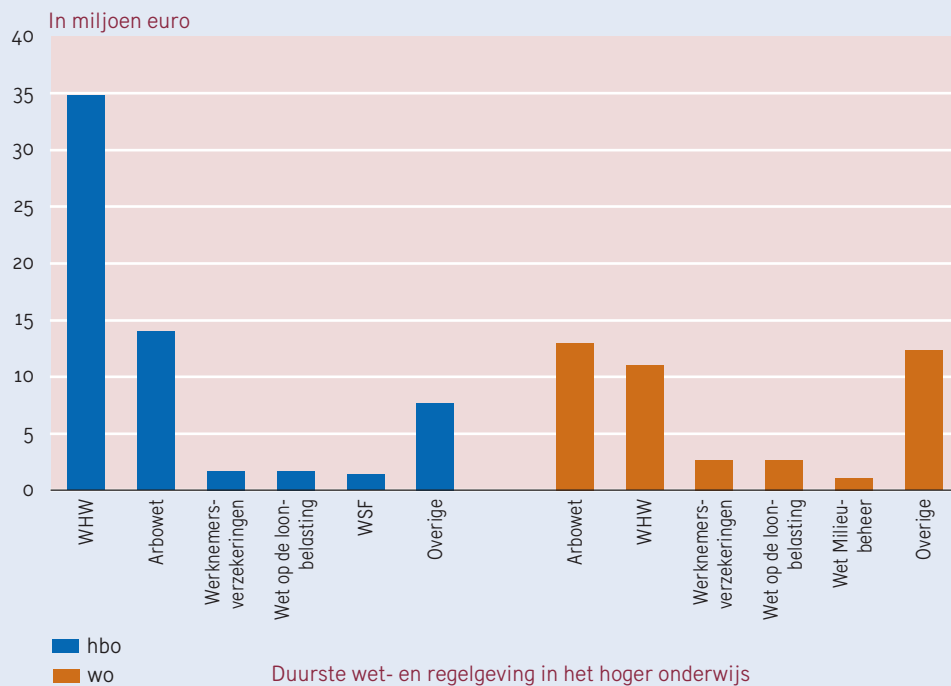
Figuur 47 Uitgaven per student inclusief onderzoek in de EU-landen, de VS en Australië in 2001

Bronnen en definities: zie bij Figuur 46

Veel instellingen bepleiten vereenvoudiging van regelgeving en vermindering van administratieve lasten door de overheid. Het kabinet streeft daar dan ook expliciet naar. Figuur 4,8 geeft de uitkomsten van de nulmeting van de administratieve lasten die in 2004 op het gehele OCW-terrein is uitgevoerd. De totale administratieve lasten (dat zijn de kosten van informatielevering aan de overheid als gevolg van wet- en regelgeving) bedragen in het hoger onderwijs ruim 100 miljoen Euro. In het hbo is de WHW de duurste wet, verantwoordelijk voor meer dan de helft van de administratieve lasten, gevolgd door de Arbowet. In het wo is de Arbowet de duurste wet, gevolgd door de WHW. In totaal wordt minder dan de helft van de administratieve lasten in het hoger onderwijs veroorzaakt door OCW-regelgeving. Met de nieuwe wet op het hoger onderwijs wordt beoogd de administratieve lasten verder terug te dringen.

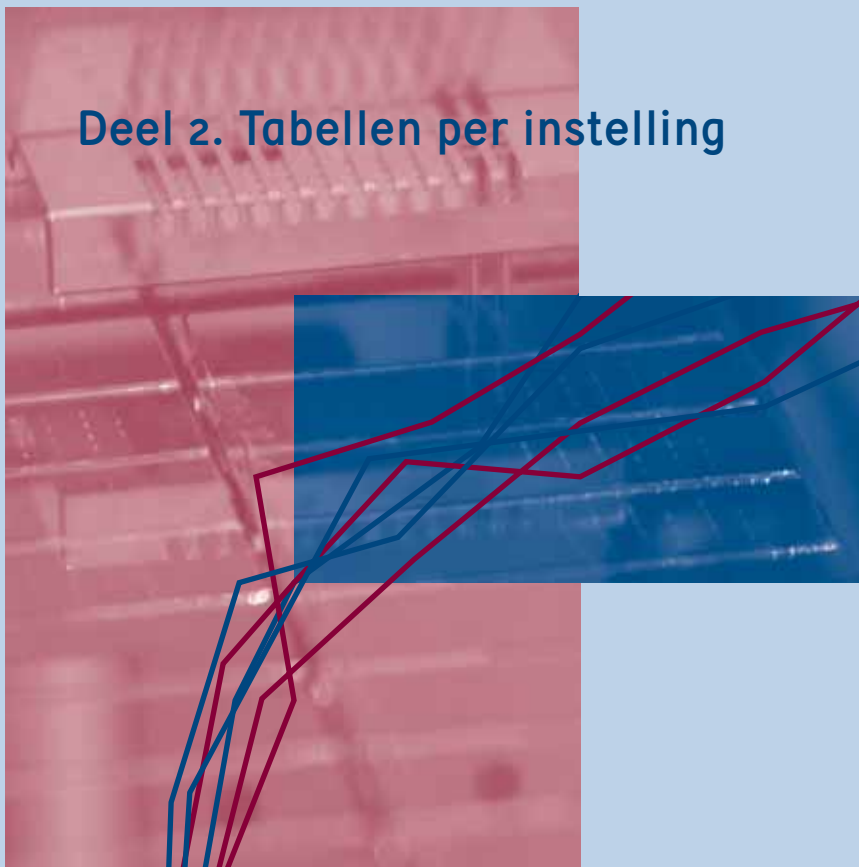
Figuur 48 Administratieve lasten in het hoger onderwijs in 2004

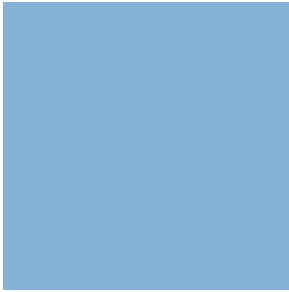

Bronnen en definities: Peter Donker van Heel e.a. 'Regeldruk voor OCW-instellingen' (nulmeting administratieve lasten), september 2004. Tabel 3.20 en 3.21.

Gemeten zijn de kosten van de informatieverstrekking aan de overheid als gevolg van de genoemde wetten. Niet tot de administratieve lasten worden gerekend de administratieve handelingen die nodig zijn om de primaire taken te verrichten, zoals de studentenadministratie of de examenadministratie, maar wel het geven van informatie uit die administraties aan de overheid. De kosten zijn uitgedrukt in miljoenen euro's.

Deel 2. Tabellen per instelling

In dit deel van 'Kennis in Kaart' worden een aantal indicatoren uitgesplitst naar instelling, zodat elke instelling voor zichzelf kan vaststellen in hoeverre zij bijdraagt aan de landelijke doelstellingen. Het staat iedere instelling vrij om te bepalen aan welke doelstellingen zij wil bijdragen en waar zij haar beleidsmatige energie op wil richten. De tabellen worden in dit deel zonder commentaar opgenomen. Voor een toelichting op het beleidsmatige belang van deze instellingsgewijs gepresenteerde indicatoren wordt verwezen naar de betreffende passages in deel 1.

Meer hoger opgeleiden en meer onderzoekers

Tabel 1. Afgestudeerden bèta-techniek per hogeschool, 2002/2003 en 2003/2004

	aantal afgestudeerden		toename	
	2003	2004	absoluut	%
Hs Inholland	444	519	75	16,9
Hs Zeeland	386	439	53	13,7
Hs van Utrecht	1.259	1.300	41	3,3
Fontys Hs Eindhoven	879	919	40	4,6
Hs Zuyd	373	408	35	9,4
Hs v d Kunsten Utrecht	74	102	28	37,8
Hs van Amsterdam	953	979	26	2,7
Hs Leiden	74	85	11	14,9
Noordelijke Hs Leeuwarden	378	384	6	1,6
Hanzehs Groningen	542	546	4	0,7
Fontys Hs Sittard	1	1	0	0,0
Fontys Hs Tilburg	15	9	-6	-40,0
Fontys Hs Venlo	111	105	-6	-5,4
Hs Rotterdam	800	787	-13	-1,6
Hs Drenthe	56	42	-14	-25,0
Avans Hs Brabant	715	697	-18	-2,5
Saxion Hs Enschede	810	782	-28	-3,5
Avans Hs 's-Hertogenbosch	423	394	-29	-6,9
NHTV internationale Hs Breda	129	99	-30	-23,3
Hs v Arnhem en Nijmegen	588	545	-43	-7,3
Chr Hs Windesheim	365	305	-60	-16,4
Saxion Hs IJsselland	249	189	-60	-24,1
Haagse Hs / TH Rijswijk	1.068	958	-110	-10,3
Totaal hbo (incl. dubbeltellingen)	10.691	10.594	-97	-0,9

Bron: 1-cijfer-HO. Bèta-techniek is in het hbo gelijk aan het CROHO-onderdeel Techniek

Tabel 2. Afgestudeerden bèta-techniek per universiteit, 2003 en 2004

Instelling	2003	2004	toename	
			absoluut	procentueel
Radboud Universiteit Nijmegen	104	114	10	10%
Rijksuniversiteit Groningen	385	329	-56	-15%
Technische Universiteit Eindhoven	660	694	34	5%
Technische Universiteit Delft	1.551	1.706	155	10%
Universiteit Leiden	192	149	-43	-22%
Universiteit Maastricht	13	5	-8	-62%
Universiteit Twente	556	633	77	14%
Universiteit Utrecht	648	626	-22	-3%
Universiteit van Amsterdam	195	200	5	3%
Universiteit van Tilburg	60	72	12	20%
Vrije Universiteit Amsterdam	229	190	-39	-17%
Totaal	4.593	4.718	125	3%

Bron: 1-cijfer-HO

Tabel 3. Nieuwe hbo-zorgopleidingen op masterniveau

Opleidingsplaatsen voor Advanced Nursing Practice (ANP) en Physician Assistant (PA) per 1 september 2005

Hogeschool	ANP-plaatsen 2004/2005	ANP-plaatsen 2005/2006	PA-plaatsen 2004/2005	PA-plaatsen 2005/2006	Totaal 2004/2005	Totaal 2005/2006
Fontys Hs Eindhoven	38	31	-	-	38	29
Hanzehs Groningen	35	24	-	16	35	50
Hs v Arnhem en Nijmegen	18	22	27	36	45	56
Hs InHolland	35	37	-	12	35	49
Hs Leiden	11	20	-	-	11	19
Hs Rotterdam	22	21	-	17	22	45
Hs Utrecht	17	26	29	29	46	55
Hs Zuyd	-	18	-	-	-	17
Saxion Hs Enschede	-	17	-	-	-	15
Totaal:	176	216	56	109	232	325

Bron: OCW. Door de staatssecretaris van OCW zijn in het afgelopen cursusjaar 5 nieuwe zorgopleidingen bij de hogescholen voor bekostiging aangemerkt, waarvan 2 opleidingen voor Advanced Nursing Practice (ANP) en 3 voor Physician Assistant (PA). Voor deze 5 nieuwe en de 9 bestaande ANP- en PA -opleidingen is voor 2005 een instroomcapaciteit vastgesteld van 325 studenten.

Tabel 4. Personeel per hogeschool naar geslacht en naar niveau in 2004

hogeschool	aantal fte alle schalen			aantal fte ≥ S13			% vrouwen ≥
	man	vrouw	totaal	Man	vrouw	totaal	S13
Amst Hs v d Kunsten	250	159	409	20	8	29	29,7
ArtEz Hs	224	131	355	16	2	19	12,7
Avans Hsn	796	474	1.270	81	12	93	13,2
Chr Agr Hs Dronten	76	38	113	6		6	
Chr Hs De Driestar	71	34	105	3		3	
Chr Hs Ede	145	90	235	17		17	
Chr Hs Nederland	248	232	481	24	6	29	20,1
Chr Hs Windesheim	578	456	1.034	65	16	81	19,8
Codarts, Hs v d Kunsten	123	63	185	5	3	8	37,0
Design Academy Eindhoven	33	20	52	1	3	4	70,2
Fontys Hsn	1.652	1.112	2.763	162	28	189	14,6
Gereformeerde Hs	57	36	93	6	1	7	14,1
Gerrit Rietveld Academie	53	37	90	4	2	5	31,0
Haagse Hs / TH Rijswijk	689	462	1.152	57	19	76	25,0
Hanzehs Groningen	780	645	1.425	75	22	97	23,0
HAS Den Bosch	89	56	145	8		8	
Hotelschool Den Haag	68	61	130	3	2	5	37,5
Hs De Horst	35	47	82	2	3	6	61,3
Hs De Kempel	32	23	55	2		2	
Hs Domstad	37	56	92	8	1	9	5,9
Hs Drenthe	107	77	183	9	4	13	30,8
Hs Edith Stein	35	45	80	4	3	7	42,9
Hs Helicon	18	17	35	2	0	2	11,4
Hs Inholland	1.175	1.050	2.226	100	59	159	36,9
Hs IPABO	64	47	110	7	2	9	22,7
Hs Iselinge	25	28	54	2	1	3	33,3
Hs Leiden	141	193	335	17	5	22	22,3
Hs Rotterdam	769	618	1.387	52	8	59	13,1
Hs v Arnhem en Nijmegen	851	705	1.556	65	20	85	23,9
Hs v BK, Muz en Dans	183	88	271	20	1	21	4,2

hogeschool	aantal fte alle schalen			aantal fte ≥ S13			% vrouwen ≥
	man	vrouw	totaal	Man	vrouw	totaal	S13
Hs v d Kunsten Utrecht ¹⁾	168	137	305	26	5	31	16,1
Hs v Econ Studies Amst	168	103	271	10	1	10	6,2
Hs van Amsterdam	769	723	1.493	56	39	96	41,2
Hs van Utrecht	1.087	1.007	2.094	109	29	138	20,8
Hs Zeeland	187	104	291	19	2	21	9,5
Hs Zuyd	698	432	1.130	81	15	95	15,4
Kath PABO Zwolle	24	26	50	1		1	
NHTV internationale Hs Breda	192	201	393	15	1	16	6,2
Noordelijke Hs Leeuwarden	458	301	759	40	6	46	13,6
PC Hs Marnix Academie	44	58	102	4	1	5	22,2
Saxion Hsn	689	502	1.191	80	18	98	18,1
STOAS Hs ²⁾	54	25	79	6		6	
Van Hall Instituut	285	155	441	18	2	19	9,2
Totaal	14.226	10.874	25.100	1.307	349	1.656	21,1

Bron: RAHO/CASO; peildatum 1-10-2004

1) gegevens van peildatum 1-10-2003

2) totaal aantal fte van peildatum 1-10-2004; verdeling volgens opgave peildatum 1-10-2001

Tabel 5. Hoogleraren plus universitair hoofddocenten naar geslacht per universiteit in 2004

	Hgl+UHD	Hgl+UHD, vrouwen	% vrouwen
Erasmus Universiteit	220	18	8,2
Open Universiteit	67	7	10,4
Radboud Universiteit Nijmegen	331	48	14,5
Rijksuniversiteit Groningen	523	78	14,9
Technische Universiteit Delft	447	18	4,0
Technische Universiteit Eindhoven	238	5	2,1
Universiteit Leiden	338	55	16,3
Universiteit Maastricht	252	37	14,7
Universiteit Twente	212	18	8,5
Universiteit Utrecht	596	89	14,9
Universiteit van Amsterdam	489	78	16,0
Universiteit van Tilburg	212	20	9,4
Vrije Universiteit Amsterdam	355	31	8,7
Wageningen Universiteit	239	27	11,3
Totaal	4.519	529	11,7

Bron: WOPI, stand per 31 december 2004, (VSNU)

Tabel 6. Leeftijdsofbouw per hogeschool, 2004

hogeschool	aantal	aandeel leeftijdsgroep (%)									
	fte	<25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	≥ 60	≥ 50
Amst Hs v d Kunsten	409	1,1	2,7	7,3	12,1	15,4	21,8	19,2	17,3	3,2	39,6
ArtEz Hs 355	0,9	1,9	5,7	11,2	13,3	20,0	22,6	20,3	4,3	47,1	
Avans Hsn	1.270	2,1	4,3	8,9	12,8	13,7	17,8	18,1	17,5	4,8	40,4
Chr Agr Hs Dronten	113	3,2	9,5	4,9	11,6	15,2	21,7	13,9	16,8	3,2	33,9
Chr Hs De Driestar	105	2,6	6,8	10,4	18,5	12,3	17,5	16,1	14,2	1,7	31,9
Chr Hs Ede	235	2,3	6,1	8,6	14,5	17,2	19,6	16,2	12,0	3,5	31,7
Chr Hs Nederland	481	2,0	7,8	14,1	16,0	17,0	15,9	13,5	9,5	4,2	27,2
Chr Hs Windesheim	1.034	2,4	7,2	11,5	13,0	16,2	18,0	15,3	12,8	3,6	31,6
Codarts, Hs v d Kunsten	185	0,1	5,4	10,3	11,9	13,8	19,7	16,3	17,1	5,4	38,8
Design Academy Eindhoven	52	1,9	0,6	8,4	19,8	13,5	14,5	21,5	14,5	5,2	41,2
Fontys Hsn	2.763	1,8	5,8	9,1	9,7	12,4	17,5	20,1	18,1	5,5	43,7
Gereformeerde Hs	93	6,4	7,5	10,1	10,8	17,9	18,1	19,1	9,2	0,9	29,2
Gerrit Rietveld Academie	90	0,0	0,6	11,6	9,6	19,7	13,0	19,4	19,1	6,9	45,5
Haagse Hs / TH Rijswijk	1.152	2,9	6,7	9,9	12,2	12,5	17,0	18,0	16,0	4,6	38,7
Hanzehs Groningen	1.425	1,8	6,0	9,8	12,2	16,1	18,3	16,5	15,5	3,7	35,7
HAS Den Bosch	145	0,8	6,8	9,2	8,8	19,2	21,2	16,8	14,1	3,3	34,1
Hotelschool Den Haag	130	1,9	14,3	15,8	14,8	17,3	6,6	15,4	10,7	3,2	29,4
Hs De Horst	82	0,2	5,8	4,5	6,5	11,7	14,6	23,9	26,5	6,2	56,6
Hs De Kempel	55	2,6	5,1	9,7	18,0	17,0	13,2	17,7	12,8	3,9	34,3
Hs Domstad	92	0,9	7,7	10,4	13,7	15,5	18,2	11,4	14,7	7,5	33,6
Hs Drenthe	183	3,5	4,6	4,7	8,9	14,5	22,3	22,7	16,5	2,2	41,4
Hs Edith Stein	80	1,3	8,0	9,0	13,1	13,5	18,7	21,1	12,1	3,3	36,4
Hs Helicon	35	0,0	0,0	3,2	3,1	22,7	18,4	20,5	20,6	11,5	52,7
Hs Inholland	2.226	2,1	8,2	10,7	11,2	14,1	17,4	18,1	14,5	3,6	36,2
Hs IPABO	110	0,7	5,5	8,6	15,0	12,0	14,5	24,4	14,5	4,8	43,7
Hs Iselinge	54	4,0	8,4	9,1	12,8	14,4	14,4	11,1	15,8	9,9	36,8
Hs Leiden	335	1,4	5,9	10,6	13,0	11,2	19,4	16,5	17,0	4,9	38,5
Hs Rotterdam	1.387	3,5	5,5	9,0	10,4	12,6	18,1	19,9	17,9	3,1	40,9
Hs v Arnhem en Nijmegen	1.556	2,2	5,9	7,4	9,1	14,5	19,2	18,9	18,1	4,7	41,7

hogeschool	aantal	aandeel leeftijdsgroep (%)									
	fte	<25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	≥ 60	≥ 50
Hs v BK, Muz en Dans	271	1,1	3,5	6,5	10,1	15,7	18,3	20,9	15,8	8,0	44,6
Hs v Econ Studies Amst	271	0,6	3,3	8,9	11,1	10,7	14,7	22,2	24,5	4,0	50,7
Hs van Amsterdam	1.493	2,0	6,3	10,5	12,6	13,5	16,3	17,8	16,5	4,4	38,7
Hs van Utrecht	2.094	2,3	7,9	8,1	10,2	14,0	16,4	19,3	17,2	4,7	41,2
Hs Zeeland	291	4,1	6,9	11,8	10,8	14,4	17,6	16,5	15,4	2,6	34,4
Hs Zuyd	1.130	1,5	5,0	6,3	8,8	14,6	20,9	20,3	18,6	3,9	42,8
Kath PABO Zwolle	50	0,0	4,0	8,4	11,5	17,3	19,5	17,2	18,0	4,0	39,2
NHTV internationale Hs Breda	393	2,4	11,1	17,5	15,3	16,8	15,6	10,9	7,1	3,2	21,3
Noordelijke Hs Leeuwarden	759	3,9	6,1	7,9	11,3	13,6	16,7	16,9	18,0	5,7	40,6
PC Hs Marnix Academie	102	3,2	7,6	6,3	10,5	14,4	15,9	18,8	16,0	7,3	42,1
Saxion Hsn	1.191	1,1	4,7	8,9	11,3	15,1	17,3	19,8	17,9	4,0	41,7
Van Hall Instituut	441	3,1	4,9	5,7	10,2	16,2	19,1	22,2	15,7	3,0	40,9
Totaal	24.716	2,1	6,2	9,2	11,3	14,2	17,7	18,5	16,5	4,3	39,3

Bron: RAHO/CASO; peildatum 1-10-2004

Exclusief: Hs v d Kunsten Utrecht en STOAS Hs

Tabel 7. Leeftijdsopbouw per universiteit, 2004

	<25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	>60	50+
EUR	11,6%	22,4%	13,7%	9,9%	10,4%	8,9%	9,6%	9,7%	3,9%	23,1%
LEI	9,2%	18,6%	11,9%	9,9%	11,0%	11,4%	11,4%	11,3%	5,2%	27,9%
OU	0,7%	5,4%	7,0%	11,8%	18,9%	18,4%	19,1%	15,4%	3,3%	37,7%
RU	3,6%	15,3%	12,1%	12,1%	12,8%	13,1%	13,0%	12,1%	5,9%	31,0%
RUG	10,2%	17,3%	11,0%	10,9%	10,5%	11,1%	10,7%	12,5%	5,7%	29,0%
TUD	8,9%	18,4%	12,5%	10,1%	10,7%	9,6%	10,2%	13,2%	6,3%	29,7%
TUE	5,6%	26,5%	13,0%	9,8%	10,0%	9,0%	9,8%	9,9%	6,5%	26,2%
UM	8,2%	18,4%	12,8%	11,9%	13,2%	14,0%	11,1%	8,1%	2,4%	21,6%
UT	4,0%	22,4%	13,8%	12,4%	11,5%	10,9%	10,8%	9,5%	4,7%	25,0%
UU	7,2%	17,3%	13,5%	11,7%	11,3%	12,0%	10,6%	10,7%	5,7%	27,0%
UvA	3,5%	14,6%	12,3%	11,0%	11,7%	11,4%	13,7%	14,7%	7,1%	35,4%
UvT	9,7%	16,2%	11,6%	13,7%	11,5%	12,7%	10,9%	9,4%	4,2%	24,5%
VU	6,9%	16,5%	14,4%	12,2%	11,6%	10,4%	11,2%	11,1%	5,5%	27,9%
WU	2,9%	16,6%	10,4%	10,9%	12,3%	13,8%	14,8%	13,5%	4,9%	33,2%
Totaal	7,0%	17,9%	12,4%	11,2%	11,5%	11,5%	11,5%	11,6%	5,4%	28,5%

Bron: WOPI, stand per 31 december 2004, (VSNU)

Maximale participatie en rendement

Tabel 8. Rendement hbo-voltime per hogeschool per sector, cohort 1999, na 5 jaar

hogeschool	ONDW	LAND	TECH	GEZO	ECON	G&M	T&C	totaal
Amst Hs v d Kunsten							58,8	58,8
ArtEz Hs							59,0	59,0
Avans Hsn	67,6	63,6	61,9	63,3	58,4	56,2	47,9	59,4
Chr Agr Hs Dronten		67,3						67,3
Chr Hs De Driestar	84,2							84,2
Chr Hs Ede	65,5			73,0	59,7	58,8		63,6
Chr Hs Nederland	68,8				57,2	55,3		60,0
Chr Hs Windesheim	59,1		54,2	58,1	47,9	55,5	33,3	53,5
Codarts, Hs v d Kunsten							50,7	50,7
Design Academy Eindhoven							24,4	24,4
Fontys Hsn	57,5		59,1	69,8	51,2	59,7	44,7	56,3
Gereformeerde Hs	66,2			61,9		59,0		63,7
Gerrit Rietveld Academie							63,4	63,4
Haagse Hs / TH Rijswijk	52,0		46,4	56,6	43,7	54,3		47,1
Hanzehs Groningen	54,4		55,1	68,2	47,7	50,6	52,2	53,2
HAS Den Bosch		68,5						68,5
Hotelschool Den Haag					61,7			61,7
Hs De Horst						49,0		49,0
Hs De Kempel	63,7							63,7
Hs Diedenoort					59,6			59,6
Hs Domstad	64,0							64,0
Hs Drenthe	59,4		41,3		45,9			53,3
Hs Edith Stein	63,3							63,3
Hs Helicon	37,5						45,5	39,4
Hs Inholland	55,9	58,4	49,7	62,6	46,1	50,8	37,8	49,5
Hs IPABO	65,3							65,3
Hs Iselinge	69,1							69,1
Hs Leiden	55,1		57,1	51,7		51,6		53,6
Hs Rotterdam	44,4		52,8	60,1	41,9	54,2	49,7	48,4

hogeschool	ONDW	LAND	TECH	GEZO	ECON	G&M	T&C	totaal
Hs v Arnhem en Nijmegen	55,7		52,2	60,7	50,0	53,5	18,8	53,2
Hs v BK, Muz en Dans							56,8	56,8
Hs v d Kunsten Utrecht			53,6				57,1	56,4
Hs v Econ Studies Amst					42,0			42,0
Hs van Amsterdam	48,2		48,5	59,9	49,0	50,6		50,8
Hs van Utrecht	44,5		59,3	62,9	35,9	48,2		49,5
Hs Zeeland	60,8		70,7	54,3	66,8			66,8
Hs Zuyd	60,5		60,3	76,2	53,6	57,4	54,3	58,7
Kath PABO Zwolle	64,1							64,1
NHTV internationale Hs Breda			42,8		59,4			57,3
Noordelijke Hs Leeuwarden	46,0	48,1	58,1	70,9	55,7	60,4	34,3	55,2
PC Hs Marnix Academie	62,8							62,8
Saxion Hsn	51,2	56,9	61,3	72,2	52,0	40,6	45,3	55,3
STOAS Hs	60,7							60,7
Van Hall Instituut		51,4						51,4
Totaal	57,2	57,5	55,6	64,5	48,9	52,7	52,4	53,7

Bron: HBO-raad (HBO-management informatie)

Tabel 9. Doorstroomrendement (%) per hogeschool; 2004

Hogeschool	%
Amst Hs v d Kunsten	90,1
ArtEz Hs	89,9
Avans Hs Breda/Tilburg	88,4
Avans Hs 's-Hertogenbosch	85,9
Chr Agr Hs Dronten	93,8
Chr Hs De Driestar	91,0
Chr Hs Ede	87,6
Chr Hs Nederland	88,8
Chr Hs Windesheim	87,2
Codarts, Hs v d Kunsten	92,0
Design Academy Eindhoven	90,5
Fontys Hs Eindhoven	89,1
Fontys Hs Pabo Eindhoven	85,7
Fontys Hs Roermond	80,3
Fontys Hs 's-Hertogenbosch	91,2
Fontys Hs Sittard	87,9
Fontys Hs Tilburg	86,8
Fontys Hs Venlo	87,6
Fontys Ped Techn Hs	86,1
Gereformeerde Hs	86,8
Gerrit Rietveld Academie	92,7
Haagse Hs / TH Rijswijk	89,2
Hanzehs Groningen	89,5
HAS Den Bosch	87,5
Hotelschool Den Haag	94,2
Hs De Horst	87,1
Hs Diedenoort	92,4
Hs Domstad	87,6
Hs Drenthe	88,3
Hs Edith Stein	86,7
Hs Helicon	83,3

Hogeschool	%
Hs Inholland	89,0
Hs IPABO	85,5
Hs Iselinge	86,1
Hs Leiden	86,0
Hs Rotterdam	88,3
Hs v Arnhem en Nijmegen	84,3
Hs v BK, Muz en Dans	89,7
Hs v d Kunsten Utrecht	90,8
Hs v Econ Studies Amsterdam	88,7
Hs van Amsterdam	86,9
Hs van Utrecht	87,4
Hs Zeeland	89,0
Hs Zuyd	88,6
Int Agr Hs Larenstein	85,8
Kath PABO Zwolle	90,9
NHTV internationale Hs Breda	85,5
Noordelijke Hs Leeuwarden	89,7
PC Hs Marnix Academie	87,7
Ped Hs De Kempel	88,5
Saxion Hs Enschede	89,9
Saxion Hs IJsseland	85,2
STOAS Hs	87,6
Van Hall Instituut	85,5
Totaal hbo	88,4

Bron: HBO-raad, augustus 2005

Tabel 10. Rendement per universiteit per sector na de cursusduur + 2 jaar (in procenten)

	Nat.	Techn.	Gez.	Recht	Econ.	G&M	T&C	Landb.	Gewogen gemiddelde
Erasmus Universiteit Rotterdam			78	41	36	47	28		43
Radboud Universiteit Nijmegen	65		86	47	60	54	50		60
Rijksuniversiteit Groningen	63	60	89	44	47	56	40		52
Technische Universiteit Delft		32							32
Technische Universiteit Eindhoven		39							39
Universiteit Leiden	54		73	30		44	34		42
Universiteit Maastricht			82	53	54	51	50		62
Universiteit Twente		44				46			44
Universiteit Utrecht	58		80	43	73	48	35		53
Universiteit van Amsterdam	48		84	27	32	36	32		38
Universiteit van Tilburg				52	49	53	65		51
Vrije Universiteit Amsterdam	59		74	43	40	47	30		52
Wageningen Universiteit								42	42
WO-Nederland	58	37	80	40	43	47	37	42	47
Geslaagd binnen HO	69	51	87	47	51	55	45	51	56

Bron: VSNU DocWO 2002-2003. Het betreft de rendementen van de standaard selectie (vwo-vooropleiding, voltijdse opleiding) na 6 jaar (cohort 1996/97), behalve voor natuur en techniek (7 jaar, cohort 1995/96) en geneeskunde (8 jaar, cohort 1994/95)

Tabel 11. Studieduur in maanden per hogeschool, naar etnische herkomst; afgestudeerden 2003/2004

instelling	Etniciteit onbekend	Autochtoon	Overig Westers	Niet-westers	Totaal
HAS Den Bosch	41	45	44	36	44
Amst Hs v d Kunsten	49	56	56	54	53
ArtEZ Hs	57	57	56	62	57
Avans Hs Breda-Tilburg	45	50	52	51	49
Avans Hs 's-Hertogenbosch	60	47	49	49	49
Chr Agr Hs Dronten	21	48			40
Chr Hs De Driestar	65	45	58		46
Chr Hs Ede	59	50	53	62	51
Chr Hs Nederland	36	50	51	53	48
Chr Hs Windesheim	75	52	54	57	54
Codarts, Hs v d Kunsten	51	54	49	48	52
Design Academy Eindhoven	66	66	82	69	66
Fontys Hs Eindhoven	55	49	51	53	50
Fontys Hs Limburg	77	49	50	58	51
Fontys Hs Pabo Eindhoven	34	47	46	43	47
Fontys Hs 's-Hertogenbosch	30	45	46	45	44
Fontys Hs Sittard	59	55	49	60	55
Fontys Hs Tilburg	60	54	53	57	56
Fontys Hs Venlo	51	51	54	47	51
Fontys Ped Techn Hs	63	51	59	54	54
Gereformeerde Hs	66	46	43		47
Gerrit Rietveld Academie	51	63	53	60	56
Hanzehs Groningen	48	51	53	54	51
Hotelschool Den Haag	58	53	72	51	55
Hs De Horst	63	50	55	48	53
Hs Diedenoort	74	49	48	52	50
Hs Domstad	53	50	49	56	50
Hs Drenthe	39	50	46	51	50
Hs Edith Stein	60	49	48	49	50
Haagse Hs / TH Rijswijk	60	52	55	55	54

instelling	Etniciteit onbekend	Autochtoon	Overig Westers	Niet-westers	Totaal
Hs Helicon	39	47	43	46	44
Hs Inholland	50	50	51	52	50
Hs IPABO	37	47	50	33	45
Hs Iselinge	52	48	46	46	48
Hs Leiden	53	47	48	47	47
Hs Rotterdam	61	50	53	56	53
Hs v Arnhem en Nijmegen	55	49	52	53	51
Hs v BK, Muz en Dans	55	58	52	58	56
Hs v d Kunsten Utrecht	55	59	59	55	58
Hs v Econ Studies Amst	57	57	58	63	58
Hs van Amsterdam	56	51	53	53	52
Hs van Utrecht	49	51	53	54	51
Hs Zeeland	36	49	49	53	45
Hs Zuyd	40	49	50	53	48
Int Agr Hs Larenstein	32	51	48	44	48
Kath PABO Zwolle	66	51	35	54	51
NHTV internationale Hs Breda	36	47	51	53	47
Noordelijke Hs Leeuwarden	47	51	51	53	51
PC Hs Marnix Academie	59	49	46	38	50
Ped Hs De Kempel	1	46	48	47	46
Saxion Hs Enschede	48	51	50	52	50
Saxion Hs IJsselland	44	50	52	52	49
STOAS Hs	88	53	59	48	58
Van Hall Instituut	48	51	56	48	51
Totaal hbo	50	50	52	54	51

Bron: 1-cijfer-HO

Tabel 12. Studieduur in maanden naar etnische herkomst per universiteit, afgestudeerden 2003/2004

instelling	Etniciteit onbekend	Autochtoon	Overig Westers	Niet-westers	Totaal
Erasmus universiteit Rotterdam	78	67	72	69	71
Radboud universiteit Nijmegen	70	59	66	62	62
Rijksuniversiteit Groningen	60	65	72	73	65
Technische universiteit Delft	70	74	83	78	73
Technische universiteit Eindhoven	70	69	72	68	69
Universiteit Leiden	74	68	69	72	70
Universiteit Maastricht	60	64	65	69	63
Universiteit Tilburg	68	57	61	64	60
Universiteit Utrecht	88	66	75	72	73
Universiteit van Amsterdam	75	67	70	70	70
Universtiteit Twenthe	62	65	60	55	64
Vrije universiteit Amsterdam	66	60	60	67	62
Wageningen universiteit	29	56	59	56	50
Totaal wo	69	64	69	69	66

Bron: 1-cijfer-HO

Versterken van de relatie onderwijs-bedrijfsleven

Tabel 13. Lectoren per hogeschool per sector, 2005

Hogeschool	ONDW	LAND	TECH	GEZO	ECON	G&M	T&C	Meer dan 1 onderdeel	totaal
Amst Hs v d Kunsten							4		4
ArtEZ Hs							4		4
Avans Hs Breda	1		4		1		2	3	11
Avans Hs 's-Hertogenbosch								1	1
Chr Agr Hs Dronten		1							1
Chr Hs De Driestar	1								1
Chr Hs Ede						2			2
Chr Hs Nederland	1				1	1			3
Chr Hs Windesheim	3							4	7
Codarts, Hs v d Kunsten							2		2
Design Academy Eindhoven							1		1
Fontys Hsn	9		6	2		4		5	26
Gereformeerde Hs						1			1
Gerrit Rietveld Academie							1		1
Haagse Hs / TH Rijswijk			1					10	11
Hanzehs Groningen		1	2	1	1	2	1	5	13
HAS Den Bosch		3							3
Hs IPABO	3								3
Hotelschool Den Haag					1				1
Hs De Horst									
Hs Domstad	3								3
Hs Drenthe	1							1	2
Hs Edith Stein	2								2
Hs Helicon									
Hs Inholland	3	2	1	4	10	2		10	32
Hs Iselinge	1								1
Hs Leiden	1		2	1					4

Hogeschool	ONDW	LAND	TECH	GEZO	ECON	G&M	T&C	Meer dan 1 onderdeel	totaal
Hs Rotterdam			2	4	4		1	6	17
Hs v Arnhem en Nijmegen	2	1	3	4	4			3	17
Hs v BK, Muz en Dans							2		2
Hs v d Kunsten Utrecht							10	1	11
Hs v Econ Studies Amst									
Hs van Amsterdam	1		3	2	2	2		5	15
Hs van Utrecht	2		4	4	3	5	1	3	22
Hs Zeeland			3		2			1	6
Hs Zuyd				2	2	1	1	2	8
Int Agr Hs Larenstein		5							5
Kath PABO Zwolle	3								3
NHTV internationale Hs Breda				7				7	
Noordelijke Hs Leeuwarden	1		1		1	1		2	6
PC Hs Marnix Academie	4								4
Ped Hs De Kempel	3							1	4
Saxion Hsn			6	1	2			7	16
STOAS Hs		1							1
Van Hall Instituut		2							2
Totaal	45	16	38	25	41	21	30	70	286

Bron: HBO-raad, Lectorenbank; stand september 2005; aantal lectoraten: 216

Versterking internationale positionering

Tabel 14. Wereld top-500 van universiteiten (Sjanghai University), 2005

World Rank	Institution	Country	Score on Alumni	Score on Award	Score on HiCi	Score on N&S	Score on SCI	Score on Size	Total Score
1	Harvard Univ	USA	100	100	100	100	100	72.4	100
2	Univ Cambridge	UK	99,8	93,4	53,3	56,6	70,9	66,9	73,6
3	Stanford Univ	USA	41,1	72,2	88,5	70,9	72,3	65	73,4
4	Univ California - Berkeley	USA	71,8	76,0	69,4	73,9	72,2	52,7	72,8
5	Massachusetts Inst Tech (MIT)	USA	74,0	80,6	66,7	65,8	64,3	53,0	70,1
6	California Inst Tech	USA	59,2	68,6	59,8	65,8	52,5	100	67,1
7	Columbia Univ	USA	79,4	60,6	56,1	54,2	69,5	45,4	62,3
8	Princeton Univ	USA	63,4	76,8	60,9	48,7	48,5	59,1	60,9
9	Univ Chicago	USA	75,6	81,9	50,3	44,7	56,4	42,2	60,1
10	Univ Oxford	UK	64,3	59,1	48,4	55,6	68,4	53,2	59,7
41	Universiteit Utrecht	NL	30,7	21,4	27,2	27,3	55,7	25,9	32,9
72	Universiteit Leiden	NL	25,1	15,8	27,2	19,3	46,7	28,1	27,9
101-152	Universiteit van Amsterdam	NL	8,9	0	19,2	22,2	50,1	23,1	
101-152	Rijksuniversiteit Groningen	NL	0	20,4	13,6	18,5	43,2	19,8	
153-202	Erasmus Universiteit Rotterdam	NL	0	15,8	15,7	11	29,8	17	
153-202	Vrije Universiteit Amsterdam	NL	0	0	17,6	15,8	42,7	21,6	
153-202	Wageningen Universiteit	NL	0	0	23,6	17	35,2	23,8	
203-300	Technische Universiteit Delft	NL	15,4	0	0	21,9	36,2	15,8	
203-300	Radboud Universiteit Nijmegen	NL	0	0	7,9	18,8	40,1	19,9	
301-400	Technische Universiteit Eindhoven	NL	0	0	0	11,4	32,5	16,7	
301-400	Universiteit Twente	NL	0	0	11,1	15	27,7	16,7	
401-500	Universiteit Maastricht	NL	0	0	0	4,9	32,6	17,3	

Bronnen en definities: Institute of Higher Education, Sjanghai Jiao Tong University, augustus 2005. De gebruikte indicatoren zijn (met tussen haakjes het gewicht van de indicator in de totale score):

⚙️ Score on Alumni (10%): het aantal Nobelprijzen en Fields Medals behaald door alumni van de instelling, hoe langer geleden, hoe minder zwaar meegeteld

- ⋮ Score on Award (20%): het aantal Nobelprijzen en Fields Medals behaald door stafleden van de instelling
- ⋮ Score on HiCi (20%): het aantal hoog geciteerde onderzoekers volgens Science Citation Index en Social Science Citation Index
- ⋮ Score on N&S (20%): aantal artikelen in de tijdschriften 'Nature' en 'Science'. Voor instellingen die geen bèta-disciplines hebben, wordt deze indicator niet berekend, en worden de andere indicatoren zwaarder meegeteld.
- ⋮ Score on SCl (20%): aantal artikelen gerefereerd in Science Citation Index en Social Science Citation Index
- ⋮ Score on Size (10%): de optelling van de vorige scores, gedeeld door het aantal fte wetenschappelijke staf

Voor alle indicatoren wordt genormeerd op 100 voor de hoogst scorende instelling. Voor de nummers 1 – 100 wordt de rangorde per plaats berekend, voor de hogere nummers wordt per 50 of 100 gegroepeerd, en binnen de groepen alfabetisch gerangschikt.

Tabel 15. Wereld top-200 van universiteiten (Times Higher Education)

Rank	Institution	Country	Peer review score	Intern. faculty score	Intern. students score	Student / faculty score	Citations / faculty score	Final score
1	Harvard University	US	643	17	17	50	243	1000
2	California University Berkeley	US	665	6	7	7	169	880.2
3	Massachusetts Institute of Technology	US	484	13	18	28	221	788.9
4	California Institute of Technology	US	236	19	17	45	400	738.9
5	Oxford University	UK	560	57	18	30	45	731.8
6	Cambridge University	UK	541	65	19	31	46	725.4
7	Stanford University	US	420	9	13	28	197	688.0
8	Yale University	US	347	53	20	65	81	582.8
9	Princeton University	US	353	18	18	19	133	557.5
10	ETH Zurich	CH	170	72	25	4	266	553.7
64	Erasmusuniversiteit Rotterdam	NL	70	27	11	11	63	188.4
78	Technische Universiteit Delft	NL	106	20	12	20	12	174.2
83	Technische Universiteit Eindhoven	NL	45	20	12	11	77	169.5
98	Universiteit van Amsterdam	NL	68	17	14	10	46	159.8
120	Universiteit Utrecht	NL	58	16	9	11	45	143.9
123	Universiteit Maastricht	NL	24	20	51	20	23	142.0
131	Universiteit Leiden	NL	24	20	13	12	65	137.9
191	Radboud Universiteit Nijmegen	NL	22	20	12	33	17	107.1

Bronnen en definities: gepubliceerd in Times Higher Education, november 2004. De ranglijst is gebaseerd op onderzoek door en in opdracht van The Times. De scores berusten op (met tussen haakjes het percentage dat ze bijdragen aan de totale score):

- ⋮ Peer review (50%): 1300 academici in 88 landen zijn gevraagd naar hun oordeel over verschillende academische onderwerpen.
- ⋮ Research impact op basis van citaties per staflid (20%) volgens "Science Indicators database produced by Thomson Scientific"
- ⋮ Materiaal direct verzameld bij de universiteiten zoals faculty-to-student ratio (20%), aantrekken van buitenlandse studenten (5%) en aantrekken van buitenlandse wetenschappers (5%)

Tabel 16. Top-20 van Europese universiteiten (Europese Commissie)

Land	Instelling	Aantal publicaties	Aantal citaties	% boven wereld-gemiddelde
UK	University of Cambridge	26.486	197.887	55
UK	University of Oxford	25.416	190.619	48
NL	Eindhoven University of Technology	3.617	12.156	40
D	Technical University of Munich	10.736	55.317	40
UK	University of Edinburgh	13.818	89.077	35
D	University of Freiburg	9.476	63.142	34
D	University of Karlsruhe	5.726	22.540	34
NL	University of Twente	3.182	10.506	34
NL	Erasmus University Rotterdam	8.995	65.171	32
D	University of Heidelberg	13.111	86.313	32
F	University of Strasbourg	9.758	63.951	32
SF	University of Helsinki	13.446	81.531	29
UK	University of London	85.182	550.278	29
NL	University of Amsterdam	12.851	77.345	25
NL	Leiden University	12.585	86.682	25
NL	Delft University of Technology	5.876	18.603	24
DK	Technical University of Denmark	4.342	16.138	24
B	UCL Univ. Catholique de Louvain	8.700	42.619	24
D	University of Stuttgart	5.083	17.183	24
NL	Free University Amsterdam	8.689	51.638	22
S	Karolinska Institutet	15.434	116.900	22
B	University of Antwerp	5.133	25.083	20

Bronnen en definities: Third European Report on Science & Technology Indicators 2003, Directorate-General for Research, European Commission. In dit rapport worden voor de grotere Europese landen (waaronder Nederland) de 20 meest actieve onderzoekinstellingen vermeld met hun citatiescore, en van de kleinere landen de 10 meest actieve instellingen. De scores zijn gebaseerd op aantallen citaties per publicatie, waarbij per wetenschapsgebied wordt genormeerd op een wereldgemiddelde. Hiermee wordt voorkomen, dat instellingen die vooral actief zijn op gebieden waar veel geciteerd wordt (zoals biochemie) in het voordeel zijn ten opzichte van instellingen die actief zijn op gebieden waar minder wordt geciteerd (zoals technische wetenschappen).

Bovenstaande ranglijst geeft de 20 hoogst scorende Europese universiteiten in dit rapport op basis van de genormeerde citatiescores. In februari 2004 heeft de Europese Commissie op haar website een correctie van het rapport m.b.t. de Université Catholique de Louvain (UCL) gepubliceerd. Deze correctie is in bovenstaande cijfers verwerkt.

Tabel 17. Percentage studenten met buitenlandse nationaliteit per universiteit, 1999 en 2004

	Percentage buitenlandse nationaliteit			Percentage onbekende nationaliteit		Totaal aantal studenten	
	1999	2004		1999	2004	1999	2004
		Totaal	Niet-EER				
Erasmus Universiteit Rotterdam	2,6	4,6	2,9	5,4	1,2	19.348	18.112
Radboud Universiteit Nijmegen	1,9	4,1	1,0	6,5	0,0	15.467	16.685
Rijksuniversiteit Groningen	1,0	3,1	1,7	2,5	0,0	21.673	22.077
Technische universiteit Delft	3,4	13,1	6,4	7,4	0,1	15.525	13.704
Technische Universiteit Eindhoven	1,4	4,1	2,2	2,7	0,0	6.284	7.304
Universiteit Leiden	2,9	4,9	2,5	6,2	0,1	17.055	17.086
Universiteit Maastricht	5,7	26,1	2,3	11,4	0,0	12.679	11.723
Universiteit Twente	0,7	4,5	2,5	1,7	0,0	6.317	7.294
Universiteit Utrecht	1,9	3,4	1,6	4,2	0,0	26.976	26.901
Universiteit van Amsterdam	3,4	6,0	2,7	4,5	0,0	28.132	23.793
Universiteit van Tilburg	1,2	3,8	1,5	5,2	0,3	9.048	11.463
Vrije Universiteit Amsterdam	2,7	4,3	2,7	4,6	0,0	16.054	17.102
Wageningen Universiteit	1,1	19,1	14,0	1,6	0,0	4.089	4.418
Totaal WO	2,5	6,5	2,7	5,1	0,2	198.647	197.662
Totaal hbo	1,8	2,6		8,5	8,5	343.863	345.330

Bronnen en toelichting: 1-cijfer-HO. In de kolom 'onbekende nationaliteit' staan de percentages studenten waarvan de nationaliteit in het CRIHO niet kon worden verkregen door koppeling met de gemeentelijke bevolkingsadministraties (GBA). In 2004 zijn de onbekende nationaliteiten grotendeels ingevuld door rechtstreekse opgave van de instellingen. Daardoor is het voor dat jaar mogelijk de niet-EER-studenten te onderscheiden. De EER omvat alle EU-landen en kandidaat-EU-landen plus Noorwegen en Zwitserland.

In het HBO levert de koppeling GBA-CRIHO nog steeds geen goede resultaten, waardoor een groot aantal studenten met onbekende nationaliteit wordt gemeten. Daarom wordt hier alleen een totaal voor hbo gegeven, en wordt afgezien van uitsplitsing per instelling.

Uitdagend onderwijs en hoogwaardig onderzoek

In 'Kennis in Kaart 2004' zijn per instelling aantallen excellente en onvoldoende scores vermeld voor de kwaliteit van het hoger onderwijs. Een bepaald aantal excellente scores van een instelling wil niet zeggen, dat een hele instelling in alle opzichten even excellent is. Hetzelfde geldt voor de onvoldoende scores. Voor een genuanceerd beeld is het ook nodig te zien hoe de excellente en onvoldoendes binnen de instellingen verdeeld zijn. Daarom wordt in deze editie, in aanvulling op de geaggregeerde gegevens op instellings- of stelselniveau, per instelling en per opleiding aangegeven hoe de excellente, voldoende en onvoldoende scores verdeeld zijn.

Tabel 18. Excellente, voldoende en onvoldoende kwaliteitsscores per hogeschool, 2002 t/m 2004

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvoldoende	%voldoende	%excellent
Accountancy	2002	Avans Hsn	72	37,5%	62,5%	0,0%
		Chr Hs Windesheim	75	64,0%	36,0%	0,0%
		Hanzehs Groningen	25	56,0%	44,0%	0,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	72	88,9%	11,1%	0,0%
		Hs Inholland Alkmaar	50	46,0%	54,0%	0,0%
		Hs Inholland Diemen	50	42,0%	58,0%	0,0%
		Hs Inholland Rotterdam	50	48,0%	52,0%	0,0%
		Hs Rotterdam	24	37,5%	62,5%	0,0%
		Hs van Amsterdam	25	56,0%	44,0%	0,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	25	60,0%	40,0%	0,0%
		Hs v Econ Studies Amst	25	56,0%	44,0%	0,0%
		Hs van Utrecht	24	79,2%	20,8%	0,0%
		Hs Zuyd	25	68,0%	32,0%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	25	24,0%	76,0%	0,0%
		Saxion Hsn	48	75,0%	25,0%	0,0%
Bedrijfskader	2002	Fontys Hs Eindhoven	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Fontys Hs Tilburg	24	20,8%	79,2%	0,0%
Bedrijfswiskunde	2003	Fontys Hs Tilburg	20	10,0%	55,0%	35,0%
		Hs Inholland Diemen	20	10,0%	60,0%	30,0%
		Hs van Amsterdam	20	10,0%	85,0%	5,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	20	0,0%	45,0%	55,0%

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent
Beeldende kunst	2002	ArtEZ Hs	149	38,9%	52,3%	8,7%
		Avans Hsn	106	24,5%	64,2%	11,3%
		Design Academy Eindhoven	41	46,3%	43,9%	9,8%
		Gerrit Rietveld Academie	83	20,5%	57,8%	21,7%
		Hanzehs Groningen	63	17,5%	77,8%	4,8%
		Hs Rotterdam	63	12,7%	58,7%	28,6%
		Hs v BK, Muz en Dans	23	60,9%	39,1%	0,0%
		Hs v d Kunsten Utrecht	23	26,1%	73,9%	0,0%
		Hs Zuyd	23	65,2%	34,8%	0,0%
Bestuurskunde	2003	Avans Hsn	48	4,2%	54,2%	41,7%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	46	45,7%	54,3%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	48	4,2%	79,2%	16,7%
		Saxion Hsn	72	18,1%	81,9%	0,0%
Bouwkunst	2002	Amst Hs v d Kunsten	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Hs Rotterdam	23	13,0%	87,0%	0,0%
Commerciële economie	2002	Avans Hsn	48	4,2%	95,8%	0,0%
		Chr Hs Windesheim	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Fontys Hs Eindhoven	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Fontys Hs Tilburg	23	34,8%	65,2%	0,0%
		Fontys Hs Venlo	24	33,3%	66,7%	0,0%
		Hanzehs Groningen	24	12,5%	87,5%	0,0%
		Hs Drenthe	24	33,3%	66,7%	0,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	24	33,3%	66,7%	0,0%
		Hs Inholland Alkmaar	24	12,5%	87,5%	0,0%
		Hs Inholland Diemen	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs Inholland Haarlem	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs Inholland Rotterdam	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs Rotterdam	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs van Amsterdam	47	19,1%	80,9%	0,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	24	8,3%	91,7%	0,0%
Hs v Econ Studies Amst	24	41,7%	58,3%	0,0%		
Hs van Utrecht	24	16,7%	83,3%	0,0%		

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent
Creatieve therapie	2004	Hs Zeeland	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Hs Zuyd	24	25,0%	75,0%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	24	33,3%	66,7%	0,0%
		Saxion Hsn	48	14,6%	85,4%	0,0%
		Chr Hs Nederland	25	32,0%	68,0%	0,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	50	10,0%	88,0%	2,0%
		Hs van Utrecht	50	22,0%	68,0%	10,0%
Dier- en veehouderij	2004	Hs Zuyd	25	8,0%	60,0%	32,0%
		HAS Den Bosch	25	12,0%	52,0%	36,0%
		Chr Agr Hs Dronten	25	12,0%	76,0%	12,0%
		Hs Inholland Delft	25	12,0%	88,0%	0,0%
		Int Agr Hs Larenstein	23	13,0%	82,6%	4,3%
		Van Hall Instituut	25	12,0%	84,0%	4,0%
Diermanagement	2004	Van Hall Instituut	25	16,0%	80,0%	4,0%
Docent Beeldende Kunst	2002	Amst Hs v d Kunsten	23	60,9%	39,1%	0,0%
		ArtEZ Hs	46	39,1%	54,3%	6,5%
		Fontys Hs Tilburg	23	26,1%	73,9%	0,0%
		Hanzehs Groningen	23	65,2%	34,8%	0,0%
		Hs Rotterdam	23	26,1%	56,5%	17,4%
		Hs v d Kunsten Utrecht	23	52,2%	47,8%	0,0%
		Hs Zuyd	23	56,5%	43,5%	0,0%
		Amst Hs v d Kunsten	24	16,7%	83,3%	0,0%
Docent drama	2003	ArtEZ Hs	48	12,5%	87,5%	0,0%
		Fontys Hs Eindhoven	24	0,0%	100,0%	0,0%
		Hs v d Kunsten Utrecht	23	30,4%	69,6%	0,0%
		Hs Zuyd	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	24	12,5%	87,5%	0,0%
		Avans Hsn	25	16,0%	84,0%	0,0%
		Hanzehs Groningen	25	0,0%	88,0%	12,0%
		Hs Drenthe	25	28,0%	72,0%	0,0%
Economie en talen	2004	Haagse Hs / TH Rijswijk	25	28,0%	72,0%	0,0%
		Hs Inholland Alkmaar	25	4,0%	92,0%	4,0%

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent
Elektrotechniek	2003	Hs Inholland Diemen	25	20,0%	80,0%	0,0%
		Hs Inholland Rotterdam	25	0,0%	92,0%	8,0%
		Hs Rotterdam	25	8,0%	92,0%	0,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	25	44,0%	56,0%	0,0%
		Hs v Econ Studies Amst	25	12,0%	88,0%	0,0%
		Hs van Utrecht	25	20,0%	76,0%	4,0%
		Hs Zeeland	25	16,0%	76,0%	8,0%
		Hs Zuyd	74	25,7%	74,3%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	25	28,0%	72,0%	0,0%
		Saxion Hsn	25	12,0%	88,0%	0,0%
		Avans Hsn	50	6,0%	94,0%	0,0%
		Chr Hs Windesheim	25	0,0%	100,0%	0,0%
		Fontys Hs Eindhoven	25	20,0%	80,0%	0,0%
		Fontys Hs Venlo	25	4,0%	96,0%	0,0%
		Hanzehs Groningen	25	4,0%	96,0%	0,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	50	14,0%	86,0%	0,0%
		Hs Inholland Alkmaar	25	20,0%	80,0%	0,0%
		Hs Rotterdam	25	20,0%	80,0%	0,0%
		Hs van Amsterdam	50	28,0%	72,0%	0,0%
		Financiële / zakelijke dienstverlening	2002	Hs v Arnhem en Nijmegen	25	4,0%
Hs van Utrecht	25			20,0%	80,0%	0,0%
Hs Zeeland	25			28,0%	72,0%	0,0%
Hs Zuyd	25			16,0%	84,0%	0,0%
Noordelijke Hs Leeuwarden	25			0,0%	100,0%	0,0%
Saxion Hsn	25			4,0%	96,0%	0,0%
Hs Inholland Diemen	23			21,7%	78,3%	0,0%
Fiscale economie	2002	Fontys Hs Eindhoven	25	40,0%	60,0%	0,0%
		Hanzehs Groningen	25	20,0%	80,0%	0,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	24	79,2%	20,8%	0,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	48	56,3%	43,8%	0,0%

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent
Godsdienst en pastoraal werk	2004	Hs v Econ Studies Amst	25	72,0%	28,0%	0,0%
		Chr Hs Ede	18	5,6%	77,8%	16,7%
		Chr Hs Windesheim	18	50,0%	50,0%	0,0%
		Fontys Hs Tilburg	18	27,8%	72,2%	0,0%
		Hs van Amsterdam	18	0,0%	100,0%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	18	27,8%	72,2%	0,0%
Leraar / Tolk NGT	2003	Hs van Utrecht	23	8,7%	82,6%	8,7%
Leraar basisonderwijs	2003	Avans Hsn	48	33,3%	66,7%	0,0%
		Chr Hs De Driestar	48	25,0%	75,0%	0,0%
		Chr Hs Ede	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Chr Hs Nederland	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Chr Hs Windesheim	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Fontys Hs Eindhoven	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Fontys Hs 's-Hertogenbosch	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Fontys Hs Sittard	46	21,7%	78,3%	0,0%
		Fontys Hs Tilburg	47	10,6%	89,4%	0,0%
		Gereformeerde Hs	24	4,2%	91,7%	4,2%
		Hanzehs Groningen	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Hs Domstad	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs Drenthe	72	44,4%	55,6%	0,0%
		Hs Edith Stein	48	8,3%	91,7%	0,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	48	25,0%	75,0%	0,0%
		Hs Helicon	24	45,8%	54,2%	0,0%
		Hs Inholland Alkmaar	48	41,7%	58,3%	0,0%
		Hs Inholland Haarlem	24	8,3%	91,7%	0,0%
		Hs Inholland Rotterdam	48	0,0%	100,0%	0,0%
		Hs Iselinge	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs Leiden	48	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs Rotterdam	48	25,0%	75,0%	0,0%
		Hs van Amsterdam	120	35,0%	65,0%	0,0%
Hs v Arnhem en Nijmegen	96	4,2%	95,8%	0,0%		
Hs van Utrecht	48	0,0%	100,0%	0,0%		

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent
Lerarenopleiding 1e, 2e, 3e gr	2003	Hs Zeeland	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Hs Zuyd	48	20,8%	79,2%	0,0%
		Kath PABO Zwolle	48	8,3%	91,7%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	24	16,7%	83,3%	0,0%
		PC Hs Marnix Academie	48	12,5%	87,5%	0,0%
		Ped Hs De Kempel	24	8,3%	91,7%	0,0%
		Saxion Hsn	48	8,3%	91,7%	0,0%
		Chr Hs Windesheim	21	14,3%	81,0%	4,8%
		Fontys Hs Sittard	21	9,5%	90,5%	0,0%
		Fontys Hs Tilburg	21	9,5%	90,5%	0,0%
		Fontys Ped Techn Hs	63	25,4%	71,4%	3,2%
		Hs Rotterdam	21	33,3%	66,7%	0,0%
		Hs van Amsterdam	21	4,8%	76,2%	19,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	21	14,3%	81,0%	4,8%
		Hs van Utrecht	21	0,0%	81,0%	19,0%
		Lichamelijke oefening	2003	Noordelijke Hs Leeuwarden	21	14,3%
Chr Hs Windesheim	24			20,8%	45,8%	33,3%
Fontys Hs Tilburg	24			12,5%	45,8%	41,7%
Hanzehs Groningen	24			8,3%	45,8%	45,8%
Haagse Hs / TH Rijswijk	24			20,8%	54,2%	25,0%
Hs van Amsterdam	24			12,5%	45,8%	41,7%
Logistiek en vervoer	2004	Fontys Hs Venlo	25	32,0%	68,0%	0,0%
		Hs Drenthe	25	12,0%	64,0%	24,0%
		Hs Inholland Haarlem	25	16,0%	72,0%	12,0%
		Hs Rotterdam	25	8,0%	88,0%	4,0%
		Hs van Amsterdam	25	8,0%	76,0%	16,0%
		Hs v Arnhem en Nijmegen	25	16,0%	64,0%	20,0%
		Hs v Econ Studies Amst	21	33,3%	61,9%	4,8%
		Hs van Utrecht	25	20,0%	76,0%	4,0%
		Hs Zeeland	24	16,7%	79,2%	4,2%
Logopedie	2003	NHTV internationale Hs Breda	25	20,0%	72,0%	8,0%
		Chr Hs Windesheim	25	12,0%	88,0%	0,0%

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent		
Management, economie en recht	2003	Fontys Hs Eindhoven	25	0,0%	80,0%	20,0%		
		Hanzehs Groningen	25	12,0%	80,0%	8,0%		
		Hs Rotterdam	25	12,0%	84,0%	4,0%		
		Hs v Arnhem en Nijmegen	25	8,0%	88,0%	4,0%		
		Hs van Utrecht	25	16,0%	84,0%	0,0%		
		Hs Zuyd	25	20,0%	76,0%	4,0%		
		Avans Hsn	71	9,9%	90,1%	0,0%		
		Chr Hs Windesheim	48	35,4%	64,6%	0,0%		
		Fontys Hs Eindhoven	48	27,1%	72,9%	0,0%		
		Hanzehs Groningen	72	18,1%	81,9%	0,0%		
		Haagse Hs / TH Rijswijk	72	38,9%	61,1%	0,0%		
		Hs Inholland Alkmaar	48	25,0%	75,0%	0,0%		
		Hs Inholland Diemen	72	18,1%	80,6%	1,4%		
		Hs Inholland Haarlem	24	0,0%	100,0%	0,0%		
		Hs Inholland Rotterdam	72	15,3%	84,7%	0,0%		
		Hs Rotterdam	48	18,8%	81,3%	0,0%		
		Hs van Amsterdam	48	4,2%	95,8%	0,0%		
		Hs v Arnhem en Nijmegen	70	20,0%	80,0%	0,0%		
		Hs v Econ Studies Amst	48	12,5%	87,5%	0,0%		
		Museologie	2002	Hs van Utrecht	48	0,0%	100,0%	0,0%
Hs Zeeland	24			37,5%	62,5%	0,0%		
Hs Zuyd	48			41,7%	58,3%	0,0%		
Noordelijke Hs Leeuwarden	48			16,7%	83,3%	0,0%		
Saxion Hsn	72			25,0%	75,0%	0,0%		
Pedagogiek	2003			Amst Hs v d Kunsten	23	17,4%	73,9%	8,7%
				Fontys Hs Tilburg	96	8,3%	78,1%	13,5%
				Hs Inholland Diemen	48	20,8%	72,9%	6,3%
				Hs Rotterdam	48	27,1%	68,8%	4,2%
				Hs van Amsterdam	73	26,0%	63,0%	11,0%
Small business	2002	Hs v Arnhem en Nijmegen	125	44,0%	56,0%	0,0%		
		Noordelijke Hs Leeuwarden	45	42,2%	37,8%	20,0%		
		Chr Hs Nederland	24	12,5%	87,5%	0,0%		

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvolgende	%voldoende	% excellent
Sociaal Juridische dienstverlening	2002	Hs Inholland Haarlem	24	33,3%	66,7%	0,0%
		Hs Rotterdam	23	30,4%	69,6%	0,0%
		Saxion Hsn	23	21,7%	78,3%	0,0%
		Hs Leiden	24	20,8%	79,2%	0,0%
Speciaal Onderwijs	2003	Chr Hs Windesheim	23	21,7%	73,9%	4,3%
		Fontys Hs Tilburg	23	21,7%	78,3%	0,0%
		Hs van Utrecht	23	8,7%	73,9%	17,4%
Sport, bewegen	2003	Chr Hs Windesheim	48	12,5%	56,3%	31,3%
		Hanzehs Groningen	23	0,0%	69,6%	30,4%
Technische bedrijfskunde	2002	Avans Hsn	48	12,5%	87,5%	0,0%
		Chr Hs Windesheim	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Hanzehs Groningen	24	12,5%	87,5%	0,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Hs Inholland Alkmaar	24	8,3%	91,7%	0,0%
		Hs Rotterdam	24	4,2%	95,8%	0,0%
		Hs van Amsterdam	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Hs van Utrecht	24	20,8%	79,2%	0,0%
		Hs Zuyd	24	12,5%	87,5%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	24	16,7%	83,3%	0,0%
		Saxion Hsn	48	14,6%	85,4%	0,0%
		Fontys Hs Eindhoven	25	4,0%	80,0%	16,0%
		Haagse Hs / TH Rijswijk	25	16,0%	76,0%	8,0%
		Hs Rotterdam	25	12,0%	80,0%	8,0%
Saxion Hsn	25	8,0%	64,0%	28,0%		
Theater, film televisie	2003	Amst Hs v d Kunsten	47	14,9%	76,6%	8,5%
		ArtEZ Hs	24	12,5%	87,5%	0,0%
		Hs Leiden	48	16,7%	83,3%	0,0%
		Hs v d Kunsten Utrecht	23	21,7%	78,3%	0,0%
		Hs Zuyd	48	18,8%	81,3%	0,0%
		Noordelijke Hs Leeuwarden	24	16,7%	83,3%	0,0%
Tuinbouw en	2004	HAS Den Bosch	25	12,0%	48,0%	40,0%

Opleiding	Jaar	Hogeschool	Aantal aspecten	%onvol-doende	%vol-doende	% excellent
akkerbouw		Chr Agr Hs Dronten	25	12,0%	76,0%	12,0%
		Hs Inholland Delft	25	12,0%	88,0%	0,0%
		Int Agr Hs Larenstein	25	12,0%	72,0%	16,0%
		Van Hall Instituut	25	0,0%	76,0%	24,0%

Bronnen en definities: de gegevens zijn door OCW ontleend aan rapporten van onderwijsvisitaties van 2002 t/m 2004. Als excellent zijn alle scores geteld met het predicaat 'goed' of 'uitstekend'. Als 'onvoldoende' zijn alle scores met predicaat 'onvoldoende' of 'slecht' geteld. Er heeft geen weging plaatsgevonden naar de aard van de beoordeelde aspecten; faciliterende of kwaliteitsborgende aspecten tellen even zwaar als inhoudelijke aspecten. Deze tabel geeft aanwijzingen voor het antwoord op de vraag waar excellentie in het hoger onderwijs aanwezig is. Voor instellingen kan deze tabel aanleiding zijn om te zoeken naar mogelijkheden van verbetering of instandhouden van excellentie.

Tabel 19. Excellente, voldoende en onvoldoende kwaliteitsscores per universiteit, 2002 t/m 2005

Gevisiteerde opleiding	Jaar	Instelling	Aantal aspecten	Onvoldoende	Voldoende	Excellent
Wiskunde	2002	LEI	14	7,1%	92,9%	0,0%
		RU	14	21,4%	71,4%	7,1%
		RUG	14	7,1%	92,9%	0,0%
		TUD	14	21,4%	78,6%	0,0%
		TUE	14	0,0%	100,0%	0,0%
		UT	14	0,0%	85,7%	14,3%
		UU	14	7,1%	85,7%	7,1%
		UvA	14	7,1%	92,9%	0,0%
		VU (2x)	28	0,0%	100,0%	0,0%
Sociale Geografie	2002	RU (2x)	22	0,0%	100,0%	0,0%
		RUG (3x)	32	0,0%	96,9%	3,1%
		UU (2x)	21	0,0%	100,0%	0,0%
Natuur- en sterrenkunde	2002	UvA (2x)	22	0,0%	100,0%	0,0%
		LEI	13	0,0%	76,9%	23,1%
		RU	13	7,7%	61,5%	30,8%
		RUG	13	0,0%	92,3%	7,7%
		TUD	13	15,4%	30,8%	53,8%
		TUE	13	7,7%	69,2%	23,1%
		UT	13	7,7%	76,9%	15,4%
		UU	13	0,0%	76,9%	23,1%
Milieuwetenschappen	2002	UvA	13	7,7%	38,5%	53,8%
		VU	13	15,4%	76,9%	7,7%
		OUNL	12	0,0%	91,7%	8,3%
		RU (2x)	26	0,0%	84,6%	15,4%
		RUG	13	0,0%	100,0%	0,0%
Kunstmatige Intelligentie	2002	UU (2x)	26	0,0%	100,0%	0,0%
		RU	13	7,7%	92,3%	0,0%
		RUG	13	0,0%	100,0%	0,0%
		UM	13	0,0%	92,3%	7,7%
		UU	13	7,7%	92,3%	0,0%

Gevisiteerde opleiding	Jaar	Instelling	Aantal aspecten	Onvoldoende	Voldoende	Excellent
Informatiekunde	2002	UvA	13	7,7%	84,6%	7,7%
		VU	13	7,7%	92,3%	0,0%
		UT	13	0,0%	100,0%	0,0%
		UvT	13	0,0%	100,0%	0,0%
Informatica	2002	VU	13	0,0%	100,0%	0,0%
		LEI	14	21,4%	78,6%	0,0%
		OUNL	14	14,3%	85,7%	0,0%
		RU	14	0,0%	100,0%	0,0%
		RUG	14	7,1%	92,9%	0,0%
		TUD	14	14,3%	78,6%	7,1%
		TUE	14	0,0%	92,9%	7,1%
		UT	14	0,0%	85,7%	14,3%
		UU	14	0,0%	100,0%	0,0%
		UvA	14	14,3%	85,7%	0,0%
		VU	14	0,0%	100,0%	0,0%
		Industrieel ontwerpen	2002	TUD	13	15,4%
Bewegingswetenschappen	2002	VU	11	9,1%	54,5%	36,4%
Lucht- en Ruimtevaarttechniek	2002	TUD	11	9,1%	45,5%	45,5%
Wijsbegeerte	2003	EUR	12	8,3%	83,3%	8,3%
		LEI	12	16,7%	83,3%	0,0%
		RU	12	0,0%	91,7%	8,3%
		RUG	12	8,3%	41,7%	50,0%
		UT	12	8,3%	91,7%	0,0%
		UU	12	8,3%	91,7%	0,0%
		UvA	12	8,3%	75,0%	16,7%
		UvT	12	16,7%	75,0%	8,3%
		VU	12	16,7%	83,3%	0,0%
Universitaire Lerarenopleiding	2003	LEI	11	0,0%	100,0%	0,0%
		RU	11	0,0%	100,0%	0,0%
		RUG	11	0,0%	100,0%	0,0%

Gevisiteerde opleiding	Jaar	Instelling	Aantal aspecten	Onvoldoende	Voldoende	Excellent
Economie	2003	TULO*	10	0,0%	100,0%	0,0%
		UU	11	0,0%	90,9%	9,1%
		UvA	11	0,0%	100,0%	0,0%
		VU	11	0,0%	100,0%	0,0%
		EUR (3x)	33	0,0%	100,0%	0,0%
		OUNL	8	12,5%	87,5%	0,0%
		RU	11	9,1%	90,9%	0,0%
		RUG (3x)	31	3,2%	96,8%	0,0%
		UM (3x)	33	0,0%	90,9%	9,1%
		UvA (3x)	33	0,0%	100,0%	0,0%
		UvT (3x)	33	0,0%	100,0%	0,0%
Biologie	2003	VU (2x)	22	0,0%	100,0%	0,0%
		LEI	14	0,0%	100,0%	0,0%
		RU	14	0,0%	100,0%	0,0%
		RUG	14	0,0%	100,0%	0,0%
		UU	14	0,0%	100,0%	0,0%
		UvA	14	0,0%	100,0%	0,0%
		VU	14	0,0%	100,0%	0,0%
		WU	14	0,0%	100,0%	0,0%
Technische Bedrijfskunde en Technische Bestuurskunde	2004	TUD	13	0,0%	84,6%	15,4%
		TUE	13	0,0%	84,6%	15,4%
		UT	13	7,7%	92,3%	0,0%
Geneeskunde	2004	EUR	35	2,9%	97,1%	0,0%
		LEI	35	5,7%	94,3%	0,0%
		RU	35	0,0%	100,0%	0,0%
		RUG	35	0,0%	100,0%	0,0%
		UM	35	2,9%	91,4%	5,7%
		UU	35	2,9%	97,1%	0,0%
		UvA	35	0,0%	100,0%	0,0%
		VU	35	17,1%	82,9%	0,0%
		EUR	12	8,3%	75,0%	16,7%
Rechtsgeleerdheid	2004	LEI	12	41,7%	58,3%	0,0%

Gevisiteerde opleiding	Jaar	Instelling	Aantal aspecten	Onvoldoende	Voldoende	Excellent
Politologie	2004	OUNL	9	11,1%	88,9%	0,0%
		RU	12	0,0%	66,7%	33,3%
		RUG	12	0,0%	41,7%	58,3%
		UM	12	0,0%	75,0%	25,0%
		UU	12	8,3%	66,7%	25,0%
		UvA	12	8,3%	66,7%	25,0%
		UvT	12	0,0%	91,7%	8,3%
		VU	12	0,0%	83,3%	16,7%
		LEI	33	3,0%	84,8%	12,1%
		RU	33	3,0%	81,8%	15,2%
Algemene gezondheids- wetenschappen	2004	UvA	33	3,0%	93,9%	3,0%
		VU	33	3,0%	97,0%	0,0%
		EUR	14	7,1%	92,9%	0,0%
		UM	14	0,0%	92,9%	7,1%
Bedrijfswetenschappen	2004	UU	14	7,1%	92,9%	0,0%
		EUR	16	0,0%	93,8%	6,3%
		OUNL	15	26,7%	73,3%	0,0%
		RU	16	31,3%	68,8%	0,0%
		RUG	16	31,3%	68,8%	0,0%
		UM	16	6,3%	93,8%	0,0%
		UvT	14	7,1%	92,9%	0,0%
		VU	14	28,6%	71,4%	0,0%
		WU	15	33,3%	66,7%	0,0%
		TUD	14	14,3%	85,7%	0,0%
Elektrotechniek	2004	TUE	14	7,1%	85,7%	7,1%
		UT	14	0,0%	92,9%	7,1%
		LEI	13	0,0%	76,9%	23,1%
		RU	13	0,0%	69,2%	30,8%
Biomedische wetenschappen en Medische Informatiekunde	2005	UU	13	0,0%	76,9%	23,1%
		UvA	13	7,7%	92,3%	0,0%
		VU	13	7,7%	92,3%	0,0%

* TULO: de gemeenschappelijke lerarenopleiding van de 3 TU's

Bronnen en definities: de gegevens zijn door de VSNU ontleend aan rapporten van onderwijsvisitaties voorzover die zijn gebaseerd op het Protocol Kwaliteitszorg Onderwijs 2000-2005 (Onderwijsvisiting op Maat). Ten opzichte van de vorige editie van Kennis in Kaart 2004 (tabel 18) zijn de visitaties op het gebied van biomedische wetenschappen, medische informatiekunde, algemene gezondheidswetenschappen, bedrijfswetenschappen, elektrotechniek en politicologie toegevoegd.

Het betreft alle scores op deelaspecten (11 - 33 aspecten per opleiding). Als excellent zijn alle scores geteld > 3 op een 4-puntsschaal of > 8 op een 10-puntsschaal. Als 'onvoldoende' zijn alle scores < 2 op een 4-puntsschaal of <6 op een 10-puntsschaal. Er heeft geen weging plaatsgevonden naar de aard van de beoordeelde aspecten; faciliterende of kwaliteitsborgende aspecten tellen even zwaar als inhoudelijke aspecten. Deze tabel geeft aanwijzingen voor het antwoord op de vraag waar excellentie in het hoger onderwijs aanwezig is. Voor instellingen kan deze tabel aanleiding zijn om te zoeken naar mogelijkheden van verbetering of instandhouden van excellentie.

Tabel 20 Scores onderzoekskwaliteit per universiteit, 1998 t/m 2003, volgens VSNU-protocol 1998

	Scores onderzoekskwaliteit			Aantal
	4 - 5	3 - <4	<3	
EUR	31,9%	49,3%	18,8%	69
LEI	56,1%	38,6%	5,3%	114
RU	50,0%	43,5%	6,5%	108
RUG	63,2%	32,6%	4,2%	95
TUD	63,0%	31,9%	5,0%	119
TUE	74,4%	16,3%	9,3%	43
UM	37,5%	53,1%	9,4%	32
UT	70,3%	23,4%	6,3%	64
UU	62,0%	34,3%	3,7%	108
UVA	51,9%	42,4%	5,7%	158
UVT	64,7%	32,4%	2,9%	34
VUA	59,8%	32,6%	7,6%	92
WU	48,9%	34,0%	17,0%	47
Totaal	56,6%	36,4%	7,0%	1.083

Bronnen en definities: de gegevens zijn door OCW ontleend aan alle onderzoeksvisitaties uit de periode 1998 t/m 2003, waarin per onderzoekprogramma een oordeel wordt gegeven op een 5-puntsschaal over de kwaliteit (1=poor, 2=unsatisfactory, 3=satisfactory, 4=good, 5=excellent). Het betreft in totaal 1.083 onderzoekprogramma's, breed gespreid over vrijwel alle wetenschapsgebieden. Visitaties waarin niet op deze manier gescoord werd zijn niet meegenomen.

Tabel 21 Scores onderzoekskwaliteit per universiteit, 2003 t/m 2005, volgens SEP-protocol 2003

	Scores onderzoekskwaliteit			Aantal
	4 - 5	3 - <4	<3	
LEI	70,6%	29,4%	0,0%	34
RU	88,5%	11,5%	0,0%	26
RUG	67,9%	17,9%	14,3%	28
TUD	60,0%	37,1%	2,9%	35
TUE	16,7%	83,3%	0,0%	6
UM	0,0%	100,0%	0,0%	1
UT	47,8%	47,8%	4,3%	23
UU	69,6%	26,1%	4,3%	23
UVA	50,0%	50,0%	0,0%	8
VUA	75,0%	25,0%	0,0%	4
Totaal	64,9%	31,4%	3,7%	188

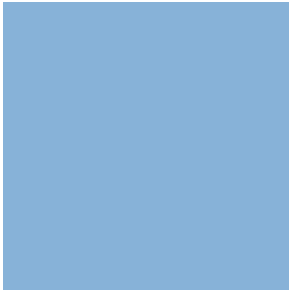
Bronnen en definities: de gegevens zijn door OCW ontleend aan alle onderzoeksvisitaties uit de periode 2003 t/m 2005, waarin per onderzoekprogramma een oordeel wordt gegeven op een 5-puntsschaal over de kwaliteit (1=unsatisfactory, 2=satisfactory, 3=good, 4=very good, 5=excellent). Het betreft in totaal 188 onderzoekprogramma's. Visitaties waarin niet op deze manier gescoord werd zijn niet meegenomen.

Lijst van figuren

- Figuur 1 Ontwikkeling van het aantal studenten sinds 1950 13
- Figuur 2 Aandeel afgestudeerden bèta-techniek in een aantal landen, 2003 14
- Figuur 3 Instroom in opleidingen bèta-techniek 15
- Figuur 4 Instroom in alfa-opleidingen 16
- Figuur 5 Instroom in de lerarenopleidingen 17
- Figuur 6 Afgestudeerden in medische en zorgopleidingen 18
- Figuur 7 Ontwikkeling van de numeri fixi in het wo 19
- Figuur 8 Percentage allochtone studenten in de instroom per sector hbo 20
- Figuur 9 Percentage allochtone studenten in de instroom per sector wo 21
- Figuur 10 Doorstroom in de beroepskolom van mbo naar hbo 22
- Figuur 11 Directe doorstroom van hbo naar wo 23
- Figuur 12 Aantal promoties per sector 24
- Figuur 13 Vrouwen in hogere rangen 25
- Figuur 14 Leeftijdsopbouw personeel hbo in 2004 26
- Figuur 15 Leeftijdsopbouw personeel wo in 2004 27
- Figuur 16 Leeftijdsopbouw van hoger opgeleiden in de Nederlandse bevolking 28
- Figuur 17 Deelname aan het hoger onderwijs naar geboortjaar, realisatie tot 2005 30
- Figuur 18 Deelname aan het hoger onderwijs naar geboortjaar met prognose t/m 2019 31
- Figuur 19 Overzicht van participatiedoelstellingen en reeds behaalde scores in een aantal landen 33
- Figuur 20 Percentage hoger opgeleiden onder de 25-34-jarigen in Europese landen in 2003 34
- Figuur 21 Rendement hbo en wo, cohort 1996/97 na 4, 5, 6 resp. 7 jaar 35
- Figuur 22 Rendement hbo en wo, cohort 1996/97, na 6 resp. 7 jaar per sector 36
- Figuur 23 Doorstroomrendement hbo naar sector in 2004 en ontwikkeling sinds 2000 37
- Figuur 24 Rendement naar etniciteit voor het cohort 1999 na 5 jaar 38
- Figuur 25 Studieduur naar sector en etniciteit van de afgestudeerden in 2003/2004 39
- Figuur 26 Bindend studieadvies 40

- Figuur 27 Voor ondernemerschap benodigde competenties in het hoger onderwijs 42
- Figuur 28 Hbo-afgestudeerden van 2002/2003 die na anderhalf jaar zelfstandig werkzaam zijn 43
- Figuur 29 Hbo-afgestudeerden van 2002/2003 naar sector en bedrijfsgrootte 44
- Figuur 30 Ingeschreven studenten in duale en deeltijdopleidingen 45
- Figuur 31 Lectoren per sector, september 2005 46
- Figuur 32 Positie van Nederlandse universiteiten op internationale ranglijsten 49
- Figuur 33 Aantallen buitenlandse studenten in verschillende landen in 2003 50
- Figuur 34 Voortgang Bolognaproces, positie van Nederland ten opzichte van 43 Europese landen 52
- Figuur 35 Waardering hbo door visitatiecommissies, 1998 - 2004 54
- Figuur 36 Waardering wo door visitatiecommissies, 1998 - 2005 55
- Figuur 37 Waardering onderwijs door studenten, 2005 56
- Figuur 38 Waardering van hbo-afgestudeerden voor de studie 57
- Figuur 39 Baanzoekduur hbo'ers en wo'ers 58
- Figuur 40 Werkloosheid hbo'ers en wo'ers 59
- Figuur 41 Niveau van de eerste baan afgestudeerde hbo'ers en wo'ers 60
- Figuur 42 Verdeling scores bij onderzoekvisitaties 1998 – 2003, volgens VSNU-protocol 1998 61
- Figuur 43 Verdeling scores bij onderzoekvisitaties 2003 – 2005, volgens SEP-protocol 2003 62
- Figuur 44 Ontwikkeling budget per student hbo in constante prijzen van 2005 65
- Figuur 45 Ontwikkeling budget per student wo in constante prijzen van 2005 66
- Figuur 46 Uitgaven per student (exclusief onderzoek) in de EU-landen, VS en Australië in 2002 67
- Figuur 47 Uitgaven per student inclusief onderzoek in de EU-landen, de VS en Australië in 2001 69
- Figuur 48 Administratieve lasten in het hoger onderwijs in 2004 71

Lijst van tabellen

- Tabel 1 Afgestudeerden bèta-techniek per hogeschool, 2002/2003 en 2003/2004 76
- Tabel 2 Afgestudeerden bèta-techniek per universiteit, 2003 en 2004 77
- Tabel 3 Nieuwe Hbo-zorgopleidingen op masterniveau 78
- Tabel 4 Personeel per hogeschool naar geslacht en naar niveau in 2004 79
- Tabel 5 Hoogleraren plus universitair hoofddocenten naar geslacht per universiteit in 2004 81
- Tabel 6 Leeftijdsopbouw per hogeschool, 2004 82
- Tabel 7 Leeftijdsopbouw per universiteit, 2004 84
- Tabel 8 Rendement hbo-volttijd per hogeschool per sector, cohort 1999, na 5 jaar 85
- Tabel 9 Doorstroomrendement (%) per hogeschool, 2004 87
- Tabel 10 Rendement per universiteit per sector na de cursusduur + 2 jaar 89
- Tabel 11 Studieduur in maanden per hogeschool, naar etnische herkomst; afgestudeerden 2003/2004 90
- Tabel 12 Studieduur in maanden naar etnische herkomst per universiteit, afgestudeerden 2003/2004 92
- Tabel 13 Lectoren per hogeschool per sector, 2005 93
- Tabel 14 Wereld top-500 van universiteiten (Sjanghai University), 2005 95
- Tabel 15 Wereld top-200 van universiteiten (Times Higher Education) 97
- Tabel 16 Top-20 van Europese universiteiten (Europese Commissie) 98
- Tabel 17 Percentage studenten met buitenlandse nationaliteit per universiteit, 1999 en 2004 99
- Tabel 18 Excellente, voldoende en onvoldoende kwaliteitsscores per hogeschool, 2002 t/m 2004 100
- Tabel 19 Excellente, voldoende en onvoldoende kwaliteitsscores per universiteit, 2002 t/m 2005 109
- Tabel 20 Scores onderzoekkwaliteit per universiteit, 1998 t/m 2003, volgens VSNU-protocol 1998 114
- Tabel 21 Scores onderzoekkwaliteit per universiteit, 2003 t/m 2005, volgens SEP-protocol 2003 115

Publicatie van het
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Uitgave
oktober 2005

Productie
Leo Wijnhoven/Frans Dijkstra

Vormgeving
Wim Zaat, Moerkapelle

Druk
Speed Print, Zoetermeer

Nabestellen
Postbus 51
Telefoon 0800-8051 (gratis) of
www.postbus51.nl
ISBN 90-5910-383-1
Prijs: € 20,00

Meer informatie:
www.minocw.nl/

OCW35.073/1250/08BK2005B027